

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"י

קדושת צפון

הנאמדות הדורים לדרישת ציון על טהרת הקודש

תוכן הענינים

ב"ק האדמו"ר מאוסטרובצה זצוק"ל... 5
מעט גרנדים ממעשי הגרז"נ זצ"ל... 5
המלך! "ותמלך אתה ה' לבדך"... 5
יום הזכרון... 5
יום טוב שני של גליות... 5
העבודה בביהמ"ק - מהותו של יוה"כ... 5
צורת השמחה בירושלים... 5
שורש האנטישמיות... 5
להוציא מבית כלל יושבי חושך... 5
רבי נח גד ויינטרוב - פורץ הדרך לאר"י... 5
עיונים בדרכי העבודה... 5
רשמים מטיול אגודת 'קדושת ציון'... 5
צפת פתאום תבנה... 5
הגאולה השלמה לאחר התיקון הרוחני... 5

קדושת ציון

מו"ל עמותת 'קדושת ציון'
עורך ראשי הרב יהודה אפשטיין
עורך משנה הרב פסח הלפרין
עמוד מכון מירא דקא

כותבים משתתפים

הרב יהודה אפשטיין
הרב מאיר גולדמניץ
הגאון רבי פנחס זביחי
הרב מנשה בן-יוסף
הרב שלמה קושלבסקי
הרב משה מזוביצקי
הרב אליהו ברים
הרב חיים דוידוביץ'
הרב שמואל יוסף שיינרמן
הרב אברהם ישעיה ברוורמן

מדורים

דעת תורה
דעת ציון
מועדי ציון
מסילת ציון
קומו ונעלה ציון
דבריהם הם זכרונם
מחזה ישעיהו
מקומות בארץ
זכור ימות עולם

ועדת ביקורת

דוא"ר 7694342@GMAIL.COM

מחלקת הפצה 052-7628803

דוא"ר Y0527628803@GMAIL.COM

אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות

שאלות בכל ענין, להצטרפות
לכבוצת השליחה, ולכל ענין אחר

QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM

079-5383396

077-3181693

לקוראים הנכבדים שלום רב,

שנה חדשה עומדת בפתחנו, ובתחילתה אותו יום הרה-גורל, יום הרת עולם, בו כל יצורי עולמים עוברים לפני מלכו של עולם כבני מרון, ובנוי חביביו לובשים בגדי-חג ומצפים לישועתו. וזכינו אנו, הדור שכבר שב לארצו וחי בה, לקשר עמוק ומיוחד עם מלכנו גואלנו במיוחד ביום זה, שהרי נאמר על ארצנו, הארץ בה בחר לשכון - "ארץ אשר ה' אלהיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים י"א יג) ופרש"י שם - "מרשית השנה - מראש השנה נידון מה יהא בסופה". שוב אנו רואים, כיצד המושגים התורניים הבסיסיים ביותר שכל ילד וילדה מכירים כמעט ממתי שהם יודעים לדבר - קשורים קשר הדוק דווקא לארץ-ישראל, הארץ שרק היא נועדה לקיום התורה בתוכה. ארץ-ישראל אינה עוד מצוה, עוד מעלה, עוד אבחנה בהשגת הבורא, אלא היא הקרקע היסודית, המצע שרק עליו ניתן לגדל את הקומה של שכינת ה' בארצנו וקיום התורה במלואה וכצורתה.

ועד כמה שקשה לעכל שאכן, כל מהותנו כאומה, כל נשמתה של היהדות - הכל תלוי בנושא זה של ארץ-ישראל, עליה כרתנו ברית עם בורא עולם שבה נקיים את תורתו ושהוא ישפיע עלינו מטובו דווקא בתוכה - עד כמה שנשמע הדבר כמהפך בכל צורת החשיבה, כאשר מעיינים בפסוקי התורה, וביתר שאת בחומשים בראשית ודברים, אך גם בשאר החומשים - כאשר קוראים מה כתוב שם ללא הנחות מוקדמות ומתוך מגמה לדלות משם את ההסתכלות האמיתית על החיים ועל התורה - אז לא מבינים כיצד ניתן היה לחשוב אחרת. אז מבינים, כי התורה בלא ארץ-ישראל היא תורה עקרה, תורה שאין לה חיות, אין לה קיום, אין לה יעוד ותכלית. רואים כיצד הגלות האורורה - הקשה שבכל הקללות, ששקולה כנגד כולן, כפי שקובע הספרי (עקב מג) - רואים כיצד גלות זו שבשה את הדעת והשכיחה מאתנו את היסודות הבסיסיים ביותר. ועל-מנת לרענן את צורת החשיבה הבריאה והמקורית של התורה, נתבונן מעט ונשתדל להעמיק ולהבין את הגמרא בסנהדרין קה. -

כ"ק האדמו"ר מאוסטרובצה זצוק"ל

הגאון רבי מאיר יחיאל הלוי הולשטין

ובזה נראה לפרש ג"כ מה שאחז"ל (מ"ר דברים פ"ג) - "יוסף הורה בארצו, גבירתו אומרת ראו הביא לנו איש עברי וגו' ולא כפר אלא אמר גנב גנבתי מארץ העברים -

נקבר בארצו, משה שלא הודה בארצו, שבנות יתרו אמרו איש מצרי הצילנו מיד הרועים והיה שומע ושוותק - לפיכך לא נקבר בארצו" ע"כ. והוא תמוה, שהרי יוסף בא מארץ העברים, לכן אמר שהוא עברי, אבל משה הרי בא ממצרים, לכן אמר שהוא מצרי ע"ש ארצו, אבל לפי הנ"ל יש ליישב זה, והוא דמאחר שנצטוו אברהם וזרעו לישב תמיד בא"י, וישיבת מצרים רק לפי שעה היתה, הנה לפ"ז קביעת ישיבתם של בני"י היתה רק א"י, וישיבת מצרים היתה נקראת רק ישיבת ארעי, וכדאי' בירושלמי מסכת בכורים ע"פ דכתיב (ויקרא לו) 'בית ישראל יושבים על אדמתם', דישיבת ישראל הוא רק על אדמתם, אבל בח"ל אין ישיבתם רק ישיבת ארעי, ולכן אין נקרא מקומן של ישראל רק א"י ולא חו"ל, ולכן אף שמרע"ה בא ממצרים, לא היה לו לקרוא עצמו ע"ש מצרים, שהוא דירת ארעי של ישראל, רק ע"ש א"י שנצטוו לדור שם, והוא דירת קבע של ישראל, ולפי שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, לכן נענש מרע"ה על שנקרא עצמו ע"ש מצרים, שבשביל זה לא נקבר בא"י.

בענין מצות ישיבת ארץ-ישראל

נראה לי מצות ישיבת ארץ-ישראל הוא

מצות עשה עוד מזמן אברהם אבינו ע"ה ממה שנאמר לו 'לך מארצך' וגו' 'אל הארץ אשר אראך ואעשך שם לגוי גדול', הנה היתה מצות עשה לו ולזרעו להיות בא"י והוא כמצות מילה שהיתה המצות עשה עוד מזמן אברהם אבינו ע"ה, וראיה לזה ממדרש רבה (פ' ושלח) ע"פ וירא יעקב מאוד - "אמר יעקב כל השנים הללו הוא יושב בא"י שמא הוא בא עלי מכת ישיבת ארץ ישראל", הרי מזה שהמצוה היתה לזרעו של אברהם אבינו עוד מימי אברהם, ובודאי שמצוים היו ע"ז, דבסוטה (דף נא) פריך הגמ' על מש"כ במשנה 'אם יש לה

זכות תולה לה' - "זכות דמאי, אילימא זכות דתורה, מי מגנא כולי האי, והרי אינה מצווה ועושה היא", ואם נאמר שעשו לא היה מצווה ע"ז, למה מתירא יעקב מעשו שתגן עליו מצות ישיבת ארץ-ישראל, והרי מצוה שאינו מצווה ועושה אינה מגינה, אלא ודאי דמצוים היו ע"ז זרעו של אברהם מימי אברהם.

[*] מתוך ספרו 'מאיר עיני חכמים' מהדורה תנינא, שיחות, עמ' 52.

המשך דבר המערכת

כיצד יעלה הדבר על הדעת?
אך אנו רואים שאכן, זו הייתה
ההבנה הפשוטה. אנחנו לא
נמצאים יותר בארץ, הברית
אינה מתקיימת, אז ממילא

הכל נגמר. אין יהדות יותר! נהיה כגויים לעבוד
עץ ואבן! אומר להם הנביא, שהם לא צודקים.

מדוע אינם צודקים? מה היו עונים לו רוב
הציבור כיום? האם הם אינם צודקים משום שגם
בבבל אפשר להקים ישיבות וללמוד תורה?
האם בגלל שמצוות שאינן תלויות בארץ יכולות
להתקיים גם בחו"ל? האם בגלל שהיהדות היא
'דת', וכפי שאפשר להיות מוסלמי או נוצרי
בכל מקום בעולם, כך אפשר גם להיות יהודי
בכל מקום?

נראה, כי אף אחת מהתשובות הללו לא רק
שלא נאמרה, אלא אף לא עלתה על דעת רבותינו.
תחת זאת, מבאר שמואל [בעל השמועה בגמרא]
שאנחנו עדיין עבדי ה', כי כל העולם כולו שלו,

"באו עשרה בני אדם
וישבו לפניו [לפני יחזקאל
הנביא], אמר להן - חזרו
בתשובה. אמרו לו - עבד
שמכרו רבו, ואשה שגרשה

בעלה, כלום יש לזה על זה כלום? אמר לו
הקדוש ברוך הוא לנביא - לך אמור להן, 'אי זה
ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מנושי
אשר מכרתי אתכם לו הן בעוונותיכם נמכרתם
ובפשעיכם שלחה אמכם'... עבד שקנה נכסים -
עבד למי, נכסים למי? 'והעלה על רוחכם היו לא
תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגויים כמשפחות
הארצות לשרת עץ ואבן חי אני נאם ה' אלהים
אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה
אמלוך עליכם'."

צריך להבין מה הייתה טענת אותם אנשים
שבאו בפני הנביא. מה פרוש "עבד שמכרו רבו
ואשה שגרשה בעלה"? עם ישראל גלה מארצו.
האם פרוש הדבר שנותק הקשר בינם לבין ה'?

מכתב אישי

לחברים היקרים שלום וברכה!

עם פרום השנה החדשה עלינו, אנחנו מביאים אחרון על הפעילות מתוך תחושה של סיפוק מחד, וחרדה מאידך.

סיפוק - עליך שבזכות הציבור הנפלא והמסור של קוראי העלון ותומכי האגודה הצלחנו להגיע לקהל יראי ה' בכל רחבי הארץ, והשנה אף זכינו לפרוץ אל מעבר לים לאחינו שבנגולה, אשר זקוקים יותר מכל למסר של דרישת ציון על טהרת הקודש. הפעילים, המפזים, התורמים והקוראים יעמדו כולם על הברכה ויזכו לחסד ה' להכתב ולהחתם לשנה טובה ומבורכת.

ומאידך - חרדה. חרדה מפני העול העצום שמוטל עלינו בתקופה כה קריטית לגורל האומה, וזאת ביודענו, כי קדושת ציון הוא הגוף היחיד בציבוריות כאן בארץ ובעולם כולו, אשר פועל למען היעוד הנעלה של דרישת ציון על טהרת הקודש. העול הוא אדיר, המשימות - מרובות ומורכבות, וההצלחה תלויה ועומדת בשאלה עד כמה ירתם הציבור שמבין את חשיבות הדברים לשאת בעול הכבסי הכרוך בכך. ברוך ה', זכינו לפעילים מסורים העושים ימים ולילות למען המטרה, זכינו לכותבים מהשורה הראשונה של יושבי בית המדרש וזכינו ולסייעתא דשמיא עצומה שמלווה אותנו כל העת, והיא שאפשר לנו להגיע עד כה. מה שאנו זקוקים לו כעת הוא תרומתכם הנדיבה, אשר תאפשר למהפכה להתרחב לאין ערוך, וככל שתהא זו תרומה קבועה - כך נוכל לבסס את הפעילות.

לקראת יום הדין - הזכות שלך לשנה החדשה - שותפות של אמת במהפכה של קדושת ציון.

בברכת התורה,

הרב יהודה אפשטיין - יו"ר האגודה

תקציר המאמרים

במדור 'דעת תורה' הבאנו את דברי האדמו"ר מאסטורובצה, רבי מאיר יחיאל הולשטוק, אשר היה ידוע בפרישותו וצדקותו, ובמשך ארבעים שנה היה שרוי בתענית, כרבי צדוק בשעתו. בדבריו הוא דן בתוקפה של מצות ישוב הארץ, ומוכיח, כי כבר בימי האבות היא נהגה, בדומה לברית המילה. ואכן, מסתברים הדברים, שמכיון שברית המילה אף היא נכרתה על נתינת הארץ לאברהם – אז גם החיוב לרשת את הארץ יהיה בגדר מצוה כבר מאותה העת.

הרב משה מלוביצקי במאמרו פונה ליושבי חו"ל מעומק לבו וקורא להם לשוב ולחיות לפני ה' בארצנו הקדושה. אחר שמרכז הכובד של עולם התורה חזר לארץ-ישראל, וכדברי מרן החזון איש באגרתו המפורסמת – ממילא כבר לא תעמוד להם ליושבי חו"ל העובדה, שהשכינה גלתה עם ישראל למרכזי התורה בתפוצות. השכינה כבר מזמן חזרה לארץ, ומה שנותר בחו"ל זה טומאת ארץ העמים ודם מליוני יהודים הספוגים באדמתה.

וממילא הוא ימלוך עלינו ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה! הפיזור בגויים הוא זמני, הוא עונש שנועד לתקן, חזרונו רק על-מנת לשוב. אילו באמת הייתה ארץ-ישראל יורדת מסדר היום של עם ישראל, אז הייתה מופרת הברית, ולא היה עוד כל טעם בקיום העם ובקיום התורה, חלילה! בא הנביא ואומר – נכון, עזבתם את הארץ, אבל לא נמכרתם באמת, ה' ממשיך לשלוט בעולם, ה' יקיים את היעוד שקבע עבורכם, עוד תשובו לארץ ותעמדו לפניו כעמו.

כשמבינים את הדברים, ממילא אין יותר מקום לשאלות העולות לעיתים אודות המרכזיות שאנחנו באגודת 'קדושת ציון' מעניקים לארץ-ישראל. לא אנחנו 'דחפנו' את ארץ-ישראל למרכז השיח, אלא התורה עושה זאת על כל צעד ושעל, משום שזהו התנאי ההכרחי לקיום הברית בינינו לבין בורא עולם. כל המצוות כולן מקבלות משמעות אחרת לגמרי כאשר מתבוננים בהן מתוך הסתכלות כוללת, שרואה את הברית הנצחית שלנו עם בורא עולם כמסגרת שבתוכה מתקיימות כל המצוות.

אלריך ידידנו, קורא הגיליון

אתה כבר מכיר את קדושת ציון כחוד החנית של המהפכה התודעתית בציבור החרדים לדבר ה' למען ארץ ישראל, בצורתה הראויה – דרישת ציון על טהרת הקודש. כעת, בשליחותכם, אנו מבססים את מערך ההפצה ומתרחבים גם לחו"ל, להחדיר גם שם את המסרים שאתה מזדהה איתם.

[4] שותף 100 – 340

שנה לחודש
(עלות הדפסה ומשלוח של 100 גליונות)

[3] פטרון ביכ"ז 1

נקודת הפצה – 34 שנה
(עלות הדפסה ומשלוח של 10 גליונות)

[2] שותף – 85 שנה

לחודש
(עלות הדפסה ומשלוח של 25 גליונות)

[1] שותף בכיר – 170 שנה

שנה לחודש
(עלות הדפסה ומשלוח של 50 גליונות)

[3] באמצעות פניה ל-

053-3191618

או במייל yberman613@gmail.com

[2] באמצעות כרטיס אשראי

דרך 'נדרים פלוס'

[1] באמצעות העברה בנקאית

לחשבון עמותת קדושת ציון. בנק: 20 (מזרחי)
סניף: 459 (העיר העתיקה) חשבון: 109491

קדושת ציון פועלים בשליחותכם! לשותפות 053-3191618 yberman613@gmail.com

השותפים בכל המסלולים יוכלו לקבל בע"ה את הגיליון ישירות לביתם

הפנימית האמתית של האדם והתעלמות ממושגי השקר שמקורם במה שמחוצה לו, וביחוד השאיפה הנואלת להערכה חברתית, אשר מכלה כל חלקה טובה ומונעת מהאדם לשמוח במה שבידו ומלשאוף למעלות נעלות מצד האמת שבתוכו. בימים אלו, בהם כל אחד מתכונן ליום הדין ומשתדל לתקן את הפגמים שבלבו – ראוי לחזור היטב על מאמרו של הרב בריס מדי חודש ולסקל את אבני-הנגף העומדים לנו לרועץ בבואנו לעלות במסילה.

לפני כשנה, בראש חודש אלול שעבר, הלך לבית עולמו מורנו הגאון האדיר רבי זלמן נחמיה גולדברג, אשר בחייו גילם את אותה עבודת ה' מדודה בכל צעד ושעל בכל הליכותיו – בלימוד, בתפילה, בקיום המצוות ובחייו היום-יום. חתנו הגאון רבי שלמה קושלבסקי נעתר בחפץ-לב לבקשתנו, והוא פורס בפני הקוראים ראשי פרקים של מסכת חיים מופלאה של מבקש ה' אמיתי. זכות היא לאגודת 'קדושת ציון', שהראיון האחרון שהעניק הגאון האדיר בחייו היה לעלון זה, ולעד נזכור את עצותיו המועילות והמחכימות, ויותר מכך – את הדוגמא והמופת ששימש בחייו לכל מי שזכה להסתופף בצלו. אף הקריאה בדברי הרב קושלבסקי יכולה בהחלט לשמש כהכנה ראויה ליום הדין.

אכן, אנו עומדים בפתחו של ירח האיתנים, ובבואנו להמליך את הבורא בראש השנה, עלינו לדעת מהי המשמעות של המלכה זו. הרב מאיר גולדמינץ עומד על נקודה זו, ומראה כיצד מלכות ה' מתקיימת בשלמותה ובתכליתה דווקא כאשר ה' מולך בציון ועמו שולט בארצו. אשרינו שוכנינו לראות את תחילת התגשמותו של החזון האדיר, אליו יחלו אבותינו במשך שנים כה רבות!

הרב מנשה בן-יוסף אף הוא עוסק בענייניו של יום ראש השנה, ומבאר בטוב טעם ודעת כיצד מתישבות ההרגשות הסתורות-לכאורה של שמחת יום טוב עם אימת הדין, וזאת על-ידי הבנה מעמיקה של מושג הזכרונות, אשר מתעוררים ביום זה. כדרכו בקודש, מקרב הרב בן-יוסף את הקוראים להבנת המושגים העדינים

בימינו, ברוך ה', ניתן בנקל לעלות לארץ באמצעות טיסה של כמה שעות, ולאחרונה גם תנאי החיים כאן הולכים ונעשים נוחים יותר גם עבור מי שהורגל לצורת חיים מסוימת בנכר. חלק ניכר מפעילות האגודה עוסק בהנגשת האפשרויות השונות לבני חו"ל לעלות לארץ והצעה בפניהם של אפשרויות דיוור, חינוך ותעסוקה באופן שיתאים לדרכם ולסגנונם. בחסדי ה' כבר רואים תוצאות שהולכות ומתקממות להן בשטח, ואנו מקוים בגליון הבא כבר לבשר בשורות מרגינות בתחום זה. אך כל זאת לא היה אפשרי, אילולא אותם גיבורים מלפני מאה שנה ויותר, אשר מסרו נפשם פשוטו כמשמעו על ישוב הארץ, ולא הרפו אף כשארעו להם אסונות קשים. מספר מאמרים בגליון זה מוקדשים לאותם גיבורים, ויהי רצון שנזכה לאמץ אל לבנו ולו משהו מאותה מסירות נפש רוויית הוד, אשר אבותינו היו חדורים בה.

אחד מאותם גיבורים היה רבי נח גד ויינטרויב, ובמדור 'זכור ימות עולם' מביא הרב שמואל יוסף שיינרמן קיום לדמותו האגדית. מדובר בגאון מופלא, אשר מסר נפשו ממש למען ישיבת ארץ-ישראל, עלה וחי כאן במסירות נפש שלא תתואר, ודאג רבות גם למען עליית אחיו היהודים שבכל מקום. בחוגי החסידיים נחשב רבי נח גד לאחד ממעתיקי השמועה, ויראתו שקדמה לחכמתו הייתה לשם דבר. בחודש הבא נעסוק במדור זה בעליית תלמידי הגר"א ובמניע שעמד מאחורי עלייתם.

הרב מאיר גולדמינץ במדורו 'מקומות בארץ' ממשיך לספר את סיפורה של צפת, ותוך כך אנחנו מתוודעים למסירות נפשם של המתיישבים שהקימו את הישוב בעת החדשה. קשה לאדם החי בדורנו לקלוט עד היכן הדברים מגיעים, ואנו עומדים נפעמים למול הקרבנות האדירים שהקריבו העולים מתוך אמונה יוקדת ביעוד הנעלה של ישיבת ישראל לארצו.

הרב אליהו בריס ממשיך במדור 'מסילת ציון' לברר ולצרף את דרכי העבודה של כל אחד מאננו, והפעם נלמד כיצד ניתן להגיע למידה הנעלה של 'עין טובה' על-ידי התמקדות בנקודה

במאמרו של כותב השורות במדור 'דעת ציון' נתנה התיחסות לאמירה האומללה של שר החוץ הישראלי, אשר השווה את האנטישמיות לכל שנאה גזעית, תוך ניתוח היסודות שעליהן מושתתת תפיסתו של שר החוץ, ולעומת תפיסה זו – התפיסה היהודית השורשית בדבר מהותו של עם ישראל, אשר היא הגורמת לשנאת ישראל שימיה כימי שנות עם עולם. שוב אנו חוזרים לאותה נקודה, ולפיה עם ישראל מתיחד בהיותו אומה השואפת להנחיל את שכינת ה' כאן בארץ, והליכתו על-גבי ההיסטוריה העולמית שונה במהותה מהליכתו של כל עם אחר עלי חלד. ממילא, מי שאין יסודותיו בנויים על אדני התורה בצורה חזקה – אינו יכול להבין ככלל מה משמעותו ומה עניינו של עם ישראל, וממילא הוא מסתבך עם כל מיני הגדרות אזוריות כאלו ואחרות, אשר השמאל ואויבי ישראל עושים בהם שימוש במגמתם להפוך את ישראל למדינת כל אזוריה. רק דעת תורה צרופה ללא ערוב מושגים זרים יכולה לכונן כאן את האומה על בסיס איתן ולהצילנו מהאסונות העלולים לבוא מהשלטון המבולבל, שאינו יודע להסביר לנוער כיום עבור מה שווה להיות יהודי.

וכמובן, אחרון חביב – הטיוול הנפלא של אגודת 'קדושת ציון' בימי פגרת הקיץ לשומרון היה חוויה שלא ניתן לשכוח, והרב דוד מאירוביץ מחזיר אותנו לאותו יום גדוש ומופלא באמצעות תיאור מלהיב ומדויק של כל מה שאירע באותו טיוול. מי שהיה שם – בוודאי יהנה להזכר, ומי שלא – ירצה כבר עכשיו להזמין מקום בטיוול הבא...

אגודת 'קדושת ציון' מאחלת לכם – הקוראים הנאמנים – ולכל בית ישראל שנה טובה ומתוקה, שנה בה תתמלאנה כל משאלותינו לטובה, ושנה בה נזכה לשוב לעמוד לפני בוראנו מלכנו, שיסיר חרפה מעיר, יוסר השיקוץ מהר בית קדשנו ונבנה את בית המקדש במהרה בימינו, אמן סלה.

לשנה טובה ותחתמו,
העורך

הקשורים בהנהגת ה' את עולמו, והכל בשפה קולחת ומובנת, אף בבואו להסביר את הנקודות הדקות והמורכבות ביותר.

לכבוד יום הכיפורים יובא מאמרו של הגאון רבי פנחס זביחי, ראש מוסדות 'עטרת פז' ובעל השו"ת הנושא שם זה. הרב זביחי כיבד את האגודה בנוכחותו בועידה האחרונה והביע בפנינו את הערכתו על המהפכה האדירה שמתרחשת בציבור בעקבות העלון. במאמרו זה מזכיר לנו הרב זביחי את עיקרו של יום – עבודת הכהן הגדול המכפרת על כלל ישראל – מתוך געגועים וערגה ליום הגדול, בו שוב יתכפרו עוונותינו וישתלחו אל ארץ גזרה.

הרב אברהם ישעיה ברוורמן לוקח את הקורא בדמיונו אל חג הסוכות כפי שנראה בזמן שבית חיינו עמד על כנו, והוא מחדש מתוך עיון מדויק בדברי רבותינו, וביחוד בדברי החתם סופר, כי אף בימינו – גם בטרם זכינו לבנות את בית המקדש – אנו מחויבים לבוא, לעלות להרגל לירושלים ולשמוח בתוכה בימי החג. מדובר בקריאה כפולה – הן לאלו שלא באו עד כה – שיבואו ויעלו, והן לבאים – שיבואו מתוך מגמה לשמוח ולחגוג ברגל, מתוך אכילה ושתייה, זמרה ומחולות.

בעת זו בשנה, בו מרובים הם הימים הטובים, מעיר הרב ישראל רוזנברג על טעות תפיסתית שנשתרשה בקרב חלק מיושבי הגולה, ולפיה כביכול ישנה מעלה כלשהי בחגיגת שני ימים טובים לעומת יום אחד אותו חוגגים בארץ-ישראל [למעט ראש השנה]. הרב רוזנברג מוכיח כי תפיסה זו אין לה שחר, וטוב לחוג בארץ יום אחד ולא יומיים בארץ העמים הטמאה.

הרב חיים דוידוביץ' ממשיך בסדרה הנפלאה שלו 'מחזה ישעיהו' לבאר בבהירות רבה את דברי הנבואה, והפעם אנו למדים כיצד תיקון העוולות והענשת החוטאים נעשים בד בבד, והצורך והזיקוק של עם ישראל מהפושעים והחטאים שהנהיגו אותם – הוא אשר מביטח את התיקון האמיתי והעמדת הצדק והמשפט על תלם.

מעט גרגירים ממעשי הגרז"נ זצ"ל

הרב שלמה קושלבסקי

עוד ספר שהוא יוכל לראות בפנים, והוא אמר שיותר קל לו בעל פה, כי הוא למד את התשובה הזו פעמים רבות והיא שגורה על לשונו. השו"ת היה שגור על לשונו. הוא ספר לי, שלפני גיל בר־מצוה שמע חידושים בשם רעק"א, ובבר־מצוה קבל רעק"א, וכל כך התפעל ושמח לשמוע שהחידושים האלה כתובים באיזה מקום, הוא חשב שזה תורה שבעל פה. זה היה בעיניו דבר מופלא לגלות שהחידושים ששמע בתור תורה שבעל פה כתובים בספר ...

פעם הסביר לי, שמורה הוראה צריך להיות כמו מהנדס. אדם שאינו מהנדס במקצועו – כשהוא בונה חדר, הוא מוסיף הרבה חיזוקים, מדי פעם הוא מנסה להזיז את הקירות, לראות שזה עומד ויציב, מוסיף עמודים ומנסה לצאת מספק שהמבנה יציב ולא מסוכן. בסופו של דבר, המבנה עמוס בהוספות לחיזוקים – וגם אינו כל כך יציב.

מהנדס, לעומתו, יושב במשרד, מחשב לפי הכללים, חלוקת עומסים, נקודות איזון, וכיו"ב. הוא לא צריך לצאת לשטח ולנסות לדחוף קירות כדי לראות אם הם עומדים. בסופו של דבר יעמוד מבנה גדול, עם שניים או שלשה עמודי תמך בלבד של שטח גדול, ועל הגג יוכלו לרקוד בלי חשש שיפול.

חמי מורי ורבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל מפורסם באונותו, בצדקותו, בשיעורים המורכבים שמסר בישיבות רבות, בבירורים הלכתיים והכרעות בנושאים חדשים לחלוטין שהיה צריך לחדש בהם הגדרות ותפיסה איך לדון את הדברים, בהתמדה שלו, בישרות שלו, בטוב הלב שלו, ביראת השמים שלו. העמיד עולמות של תורה. העמיד עולם של חידושי תורה, העמיד עולם של רבנים, עולם של דינים, עולם של חידושי הלכה לאמתה והכרעה בנושאים רבים וקשים ביותר.

לפי מה שנראה, הוא למד מקרא ומשנה ותלמוד, ש"ס וראשונים, וחלק גדול מירושלמי, ורמב"ם, ושולחן ערוך עד גיל 25 או אפילו בגיל צעיר מכך.

כך רואים במכתב מהגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. כשלמד איתי בחצי השנה האחרונה של חייו, היה שומע במשך שעות בעל פה את דברי החת"ס ורעק"א בשו"ת. הצעתי לו שאביא

[*] לדגל יום השנה לפטירת מורנו הגרז"נ גולדברג זצ"ל, אשר הדרך והנחה את ראשי האגודה מתוך אהבה ותמיכה, אנו מתכבדים להביא בפני הציבור פנינים יקרות על אישיותו של הגאון האדיר מפי חתנא דבי נשיאה, הרב שלמה קושלבסקי שליט"א, אשר זכה להסתופף לאורו, וניאות לשפת את קוראי העלון במעט רסיסי אור.

כל יום, וכל פעם מכניס אורח בשמחה. לומד שעות על גבי שעות בשמחה, הפנים שלו שמחות ומאשרות בלימוד. האור בעיניים, החיוך על הפנים, השמחה שקורנת ממנו החוצה.

בחודשים האחרונים של חייו, הוא לימד

אותי בחברותא שולחן ערוך אבן העזר, ומאמרים שלו מכל השנים, ועבר איתי על החידושים במבחנים שכתב, ובשו"ת, בעיקר רעק"א וחת"ס. מדי פעם אמר, שחבל שלא כתב מראי מקומות למבחנים שלו. הכל מלא חידושים שהוא הוביל אליהם. רבות מהשאלות הן למעשה בניה של חידושים שיש במאמרים שלו, שהוא מוביל אליהם משאלה לשאלה, עד אשר נוצר החידוש למי ששם לב לדברים. כשאמר חידושים, הפנים שלו קבלו צבע חי בשמחתו. הוא היה מצטחק בשמחתו בדברים. אשרי מי שזוכר את האור שבפניו.

גדול בתורה, נוהג במידות חסידות, ושלם במידות טובות, שמבטא בכל פרט ממעשיו את הדרך שהרמב"ם מתאר בהלכות דעות, איך נראה אדם שלם.

אכתוב כאן מעט מאד מהרבה מאד, כמה גרגירים ממה שראיתי אצלו, על סדר דברי הרמב"ם בהלכות דעות.

רמב"ם הלכות דעות פרק א הלכה א – "דעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם וזו משונה מזו ורחוקה ממנו ביותר, יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד, ויש אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל, ואם יכעס – יכעס כעס מעט בכמה שנים".

כדי לפסוק, צריכים להיות כמו מהנדס – לא לפי השערות וסברות חלשות וצירופים וחיזוקים. מי שאינו יודע כללים של הוראה ועקרונות הלכתיים, מתוך חשש שלא יבוא לידי איסור, מצרף ומוסיף כל מיני דברים שאם יעשו כך, ואם יעשו אחרת, אז ודאי יהיה מותר.

אבל רב פוסק צריך להיות אדם שלוקח את הכללים, ועל-פי הכללים פוסק לאיסור או להיתר, וגם אם אח"כ יאמרו 'איך פסקת לאיסור, הרי המצב קשה כל כך לאדם שפסקת לו', לא ינקפנו ליבו שמא אסר בחינם. ואם יבקרו אותו על היתרו, לא ינקפנו ליבו שמא התיר בחינם, כי הוא יודע את הכללים שלפיהם עולה הדין כמו שהורה.

"רבי שמעון בן עקשיא אומר, זקני עם הארץ, כל זמן שמזקינין, דעתן מיטרפת עליהן, שנאמר (ויג' יז) 'מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח'. אבל זקני תורה אינן כן, אלא כל זמן שמזקינין, דעתן מתישבת עליהן, שנאמר (טז) 'בישישים חכמה ואורך ימים תבונה'" (משנה סוף קייס).

מהו 'דעתן מתישבת עליהן'? נראה שהפירוש –

בהחלשות כוחות הגוף, וזהירים כוחות הנשמה. מו"ח הגרונ"ז צ"ל היה בשבילי מופת, שממנו ראיתי כיצד נראה אדם גדול ושלם שדעתו מתישבת עליו בזמן זקנותו. אדם חלש בדרך כלל עשוי להיות רגוז, או עצב יותר, או לא רגוע. החולשות צפות כאשר הגוף חלש. אבל תלמידי חכמים – דעתם מתישבת עליהם בזקנתם. כל חייו וביותר בזקנותו, הוא היה שלם עם עצמו בתוכו. הוא היה רגוע ושמח ומקבל בסבר פנים יפות

פעמים. בממון יש לנהוג בנדיבות עם הזולת, לא לאברו בידים.

היה ערב לו הפירוש של הרמב"ם למילים "ולא נתתי ממנו למת" שנאמרו על מעשר שני, בהלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ג הלכה י:

"מעשר שני ניתן לאכילה ושתייה שנאמר 'ואכלת לפני ה' אלהיך', וסיכה כשתייה. ואסור להוציא בשאר צרכיו כגון ליקח בו כלים ובגדים ועבדים, שנאמר 'לא נתתי ממנו למת', כלומר לא הוצאתי אותו בדבר שאינו מקיים את הגוף, ואם הוציא ממנו בשאר דברים, אפילו בדבר מצוה, כגון שלקח ממנו ארון ותכריכין למת מצוה - ה"ז אוכל כנגדו בתורת מעשר".

חמי זצ"ל ציין, שהרמב"ם כאן מחשיב רכישת נכסים - דברים שאינם מקיימים את הגוף - כנתינה למת. הבנתי ממנו, שהדבר התחבר אצלו למושג של חיים, שמכוונים להשיג תורה וחיים. מה שקונים אוכל ודברים המקיימים את הגוף - זה דבר ראוי, שכן באופן ישיר מאפשר הדבר את השגת החכמה. מה שקונים מעבר לחיי נפש - זה כבר ראוי יותר לשקול במאזני הצורך, עד כמה זה מסייע להשגת החכמה. מה שאינו מכוון באופן ישיר לקיום, למאכל, הוא בגדר 'נתינה למת'. הוא למד מזה גם לחיים באופן כללי - לא לבזבז כסף על דברים 'מתים'. לא לקנות מותרות, שכן קניית נכסים זו נתינה למת, דבר שאינו מקיים את הגוף.

מזמיר הרמב"ם - "ועל דרכים אלו שאר כל הדעות - כגון מהולל ואונן וכלי, ושוע, ואכזרי ורחמן, ורך לבב ואמיץ לב וכיוצא בהן".

לא היה כועס כמעט. היה נדיר לראות אותו כועס. אולי פעם אחת ראיתי אותו גוער במישהו בטלפון, זה היה כשאותו אדם דבר לא בכבוד על ה'אגלי טל', עד כמה שזכור לי. הוא אמר - "אני דורש שתחזור כך, לא מדברים ככה על ה'אגלי טל'...".

המשיך דברי הרמב"ם - "ויש אדם שהוא גבה לב ביותר, ויש שהוא שפל רוח ביותר, ויש שהוא בעל תאוה לא תשבע נפשו מהלך בתאוה, ויש שהוא בעל לב טהור מאד ולא יתאוה אפילו לדברים מעטים שהגוף צריך להן, ויש בעל נפש רחבה שלא תשבע נפשו מכל ממון העולם, כענין שנאמר 'אוהב כסף לא ישבע כסף', ויש מקצר נפשו, שדיו אפילו דבר מעט שלא יספיק לו ולא ירדוף להשיג כל צרכו".

בשביל עצמו היה מסתפק במועט. אבל במה שקשור לצרכי אחרים היה נדיב ביותר, ולכל עניין של צדקה ותורה היה נותן בשמחה. גם בזמן האחרון לפני פטירתו כשהיה חלש מאד, היה הולך לדלת בעצמו לתת צדקה למי שבקש, ונתן בנדיבות, והראה שהוא שמח שבאים לבקש ולא נותן לצאת ידי חובה, אלא מתוך שמחה ממש וברצון.

"ויש שהוא מסגף עצמו ברעב וקובץ על ידו ואינו אוכל פרוטה משלו אלא בצער גדול, ויש שהוא מאבד כל ממונו בידו לדעתו".

הוא היה נדיב לב, וכיעקב אבינו היה מעודד לא להפסיד ממון שלא לצורך, אפילו פכים קטנים. לדוגמה, היה מעודד להשתמש כמה פעמים בכוסות חד פעמיות. הוא עצמו היה שומר בפינת השיש כוס ששתה בה, והיה שותה בה כמה

היה אומר בשמחה לילדים, וגם באופן כללי, שמי שחסר לו כבוד - שיבוא אליו, יש לו מספיק כבוד לתת לאחרים גם כן. מי שכואב לו שחסר לו כבוד - שיבוא אליו. הוא היה מכבד מתוך החיים האמיתיים של כבוד. כבוד אמיתי. "כבוד - חכמים ינחלו". הנפש נקראת 'כבוד', שנאמר "עורה כבודי". הוא היה בעל נפש אמיתי, שמתוך נפשו היה מכבד את הבריות.

הכל היה בשל, בהבנה, בסברה. פעם הסביר לי בחיך של הנאה, מדוע גם מבחינה מתמטית כדאי להיות עניו! וכך הסביר - נניח, ששליש מהעולם חושבים עליך מה שאתה באמת, שליש חושבים עליך מעט יותר ממה שאתה באמת ושליש חושבים עליך מעט פחות ממה שאתה באמת.

אם אתה חושב על עצמך מה שאתה באמת, אז שלישי מהעולם חושבים עליך מה שאתה חושב על עצמך, שזה נעים, שלישי חושבים עליך יותר ממה שאתה חושב על עצמך וזה מאד נעים, ושלישי חושבים עליך מעט פחות ממה שאתה חושב על עצמך, שזה לא נורא.

אם אתה חושב על עצמך מעט יותר ממה שאתה באמת, הרי שלישי חושבים עליך מה שאתה חושב על עצמך, שלישי חושבים עליך מעט פחות ממה שאתה חושב על עצמך, ושלישי חושבים עליך הרבה פחות ממה שאתה חושב על עצמך, שזה אינו נעים כלל.

אבל אם אתה חושב על עצמך מעט פחות ממה שאתה באמת, הרי שלישי חושבים עליך כמו שאתה חושב על עצמך, שלישי חושבים על עליך יותר מעט יותר מאשר מה שאתה חושב על עצמך, ושלישי חושבים עליך הרבה יותר ממה שאתה חושב על עצמך - זה ממש נפלא! לכן מבחינה מתמטית כדאי להיות עניו...

הלכה ד - "הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכון אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו... ולא יקפוץ ידו ביותר, ולא יפזר ממונו, אלא נותן צדקה כפי מסת ידו ומלוה כראוי למי שצריך. ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן, אלא שמח כל ימיו בנחת, בסבר פנים יפות, וכן שאר דעותיו, ודרך זו היא דרך החכמים. כל אדם שדעותיו דעות בינוניות ממוצעות נקרא חכם".

היה שלם בדרך המידה הבינונית, בדרך אמצעית. חונן דלים, מלווה משלו לאחרים, לא מהולל ולא עצב, שמח כל ימיו, בנחת, בסבר פנים יפות. דעותיו מכוונות. כל הקטע הזה של דברי הרמב"ם מעלה את דמותו במחשבה.

הלכה ה - "ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד. כיצד - מי שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח ביותר נקרא חסיד, וזו היא מדת חסידות, ואם נתרחק עד האמצע בלבד ויהיה עניו נקרא חכם, וזו היא מדת חכמה, ועל דרך זו שאר כל הדעות".

במשך החיים, לבוא לשכתות אליו ואל חמותי וצ"ל - היה זה בגדר 'שואבים יראת שמים'. הוא היה מסביר פעמים רבות את טעם המצווה של אכילת מעשר שני בירושלים, שכשבאים לירושלים לומדים ליראה את ה', והדבר הזה התקיים בביתו.

"איזהו מכובד - המכבד את הבריות". כשהיינו באים לשכתות לפני שנים רבות, הוא

אברהם בן הרמב"ם - "...הדברים הכתובים הם העיקר, וצריך הדין דין או המורה הוראה לשקול אותם לפי כל מעשה ומעשה הבא לפניו, ולהקיש את הדין לדומה לו ולהוציא ענפים מן העיקרים ההם. ולא נכתבו המעשיות המרובות הכוללות מקצת דינים בתלמוד חנם, וגם לא שיעשה הדין בענין שהוא לפי מה שזכר שם, אלא כדי שיסגל החכם, בשמעו אותם הרבה פעמים, כח של שקול דעת ודרך טובה בהוראה למעשה" (שו"ת רבי אברהם בן הרמב"ם סימן 15).

כשבני נ"י היה בן שמונה בערך, באחת השבתות הוא למד איתו ספר המצוות לרמב"ם בין מנחה לקבלת שבת בבית הכנסת. הוא היה שם לב לדברים שאנשים לא שמים לב אליהם, ומציף נקודות של שמים לב אליהן בדרך-כלל על ידי שאלה. הרמב"ם פותח בפרסוק "אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך". הוא שאל: "מי לא צריך להתבייש?" והסביר בעצמו - "מי שידוע את כל המצוות!". וכך פירש את הפרסוק בהקשר של הרמב"ם - "אז לא אבוש, מתי? בהביטי אל כל מצוותיך!" ובוהה הרמב"ם מתחיל לבאר את תרי"ג המצוות.

ממשיך הרמב"ם - "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו והוא מובדל בהם משאר העם, כך צריך שיהיה ניכר במעשיו... תלמיד חכם לא יהא צועק וצווח בשעת דבורו כבהמות וכחיות, ולא יגביה קולו ביותר, אלא דבורו בנחת עם כל הבריות, וכשידבר בנחת יזהר שלא יתרחק עד שיראה כדברי גסי הרוח, ומקדים שלום לכל האדם כדי שתהא רוחן נוחה הימנו, ודן את כל האדם לכף זכות, מספר בשבח חבריו ולא בגנותו כלל, אוהב שלום ורודף שלום, אם רואה שדבריו מועילים ונשמעים - אומר, ואם לא - שותק".

ממשיך הרמב"ם - "וחסידים הראשונים היו מטין דעות שלהן מדרך האמצעית כנגד שתי הקצוות, יש דעה שמטין אותה כנגד הקצה האחרון ויש דעה שמטין אותה כנגד הקצה הראשון, וזהו לפני משורת הדין. ומצוין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים, והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר 'והלכת בדרכיו'".

היה הולך לפני משורת הדין עם אנשים.

הלכה ז - וכיצד ירגיל אדם עצמו בדעות

אלו עד שיקבעו בו - יעשה וישנה וישלש במעשים שעושה על פי הדעות האמצעיות ויחזור בהם תמיד עד שיהיו מעשיהם קלים עליו ולא יהיה בהם טורח עליו ויקבעו הדעות בנפשו. ולפי שהשמות האלו נקרא בהן היוצר, והם הדרך הבינונית שאנו חייבים ללכת בה - נקראת דרך זו דרך ה', והיא שלמד אברהם אבינו לבניו, שנאמר 'כי ידעתיו למען אשר יצוה' וגו', וההולך בדרך זו מביא טובה וברכה לעצמו, שנאמר 'למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו'".

היה מדבר פעמים

רבות על הפסוק הזה - 'ללמד דרך ה'', של אברהם אבינו. הוא היה אומר הסבר בנוגע ל'מעשי אבות סימן לבנים', שסיפור צריך להרחיב בו בדבר שאין בו כללים ברורים כמו דינים ומצוות, אלא שהוא בא ללמוד את מצוות 'קדושים תהיו' של הרמב"ן, להתנהג בדרך הישרה לפי התורה, ודרך המידות הטובות ללכת בהן משתנה, שצריך תמיד לחשב באיזו מידה לנקוט לפי שיקול דעת, בין מקום למקום ובין זמן לזמן, ודבר זה לומדים מסיפור מעשי עבדי אבות. דבר שמזכיר את הרעיון הזה מצאתי בשו"ת רבי

מהבית והיה נראה שלא שלמו לו. הוא שאל האם שלמו לו, והתברר שאכן שלמו לו יום לפני כן, והוא בא באותו יום בפעם שניה לבדוק משהו שלא היה תקין בפעם הראשונה.... בישיבת קמניץ, כאשר כל הבחורים הלכו לחדר האוכל לקידוש לפני התקיעות, הוא בא איתם, וראיתי שהביא איתו חתיכת עוגה מהבית.

שאלתי אותו מדוע שלא יאכל מהעוגות שבמקום, והוא ענה שהכינו את זה לבחורים, והוא אורח במנין, לא מהבחורים. צריך לציין, שהוא לא אמר לי לא לאכול מהעוגות. רק לעצמו נזהר מכל חשש של גזל.

ממשיך הרמב"ם -
"אומר על לאו לאו ועל הן הן, מדקדק על עצמו בחשבון ונותן ומוותר לאחרים כשיקח מהן ולא ידקדק עליהן, ונותן דמי המקח לאלתר ואינו נעשה לא ערב ולא קבלן ולא יבא בהרשאה, מחייב עצמו בדברי מקח וממכר במקום שלא חייבה אותו תורה, כדי שיעמוד בדבורו ולא ישנהו, ואם נתחייבו לו אחרים בדין - מאריך ומוחל להן ומלווה וחונן. ולא ירד לתוך אומנות חברו, ולא יצר לאדם לעולם בחייו, כללו של דבר - יהיה מן הנרדפים ולא מן הרודפים, מן הנעלבים ולא מן העולבים".

הקטע הזה מעלה במחשבה את הישרות שלו והדרך שבה עמד בדיבורו והיה חונן ומלווה בשמחה ובטוב לב.

ובך מסיים הרמב"ם את תיאורו של האדם השלם בדעותיו -

"ואדם שעושה כל המעשים האלו וכיוצא בהן - עליו הכתוב אומר 'ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר'".

עד כאן דברי הרמב"ם בהלכות דעות, שכל מילה מעלה במחשבה את דמותו של מו"ח הגרז"ן זצ"ל. נסיים בתפילה, שנזכה כולנו ללכת בדרכיו הטובות שלמד אותנו. ■

הוא היה נזהר מלומר דברים שאינם נשמעים. אם אמר משהו, היה זה דיבור בחכמה ובצורה כל כך נעימה, עד שנעים להזכר בתוכחות שנתן לעיתים רחוקות. נדמה לי, שהיה מוכיח על ידי סיפור שהיה מספר בהקשר אחר, לא מיד בעת המעשה. היה תמיד דן לכף זכות בצורה טבעית מאוד, ורואה טוב בבני אדם ומספר בשבחם ולא בגנותם כלל.

הלכה י - "תלמיד חכם מכלכל דבריו במשפט..."

הכל היה אצלו שכלי, במשפט, לפי שכל ישר שהתורה למדה אותו. הסתכל על כל דבר לפי מה שיגרם מהמעשים, אם יתחזק על-ידי זה שמירת התורה.

שכליות היתה אצלו גם במידות טובות. הוא אמר לי פעם, שמי שמוזג כוס עד למעלה - זה מראה שהוא לא שותה לפי מה שהוא רוצה, שהרי איך יתכן שהוא רוצה בדיוק לפי הגודל של הכוס? הרי אם הכוס היתה יותר גדולה, הוא היה שותה יותר, ואם היתה קטנה - היה שותה פחות? ! אבל אם אדם מוזג חלק מהכוס - זה מראה שהוא מוזג מתוך החלטה שלו כמה הוא רוצה לשתות באותו רגע...

הכל היה בבחירה ובחכמה. כל מה שנעשה היה עם הסבר שנתן לעצמו, עם הבנה. הוא היה שואל את הילדים, למה אתה מוזג את המים לתוך הצד הפתוח של הכוס ולא לצד התחתון של הכוס? - הוא הדגיש לילדים, שהתשובה היא שאתה רוצה שיכנס לתוך הכוס. לומר שאתה לא מוזג לצד התחתון כדי שלא ישפך החוצה - אין זו התשובה הנכונה!

הלכה יג - "משאו ומתנו של תלמיד חכם באמת ובאמונה".

גם כשהיה חלש מאוד והיה נראה שהוא צריך את כל הריכוז, הוא שם לב שבעל מלאכה הלך

המלך! "ותמלוך אתה ה' לבדך"...

הרב מאיר גולדמינץ

אך יש צורת מלכות נוספת, הפונה אל מקומו של ה':

"ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך
בהר ציון משכן כבודך.
ובירושלים עיר קדשך.
פכתוב בְּדַבְרֵי קִדְשְׁךָ.
יְמִלְךָ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֵי צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּהָ."

מלכות ה' זו איננה רק בתוכיותנו פנימה, אלא היא מלכות ה' על העולם כולו - "מלוך על כל העולם כְּבֹדְךָ". היא איננה מצדנו כמקבלי מלכותו, אלא זו מלכות מצד עצמה. מלכותו מצדו יתברך, שיש לו בית לשמו, ששם נמצאת מלכותו, וכשהוא במקומו בביתו - הרי שמלכותו מצד עצמה גלויה בעולם.

למלכות ה' זו יש מקום מאוד מוגדר, שעליו אנו מתפללים - 'ממקומך מְלִכְנו תופיע'. 'ממקומך' דייקא. והיכן אותו מקום? הוא מופיע בהמשך בקריאה גדולה מתוככי הלב: 'מְתִי תִמְלֹךְ בְּצִיּוֹן?', ובהשתוקקות עצומה שהדבר יקרה - 'בְּקֶרֶב בְּיָמֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד תִּשְׁכֹּן'.

ובשנדייק, בחלק מהנוסחאות יש במקום זה בתפילה מילה מאוד מעוררת מחשבה - 'לְבַדְךָ' - "ותמלוך אתה ה' לְבַדְךָ על כל מעשיך".

מהו "לְבַדְךָ". ומה עניינה דווקא כאן?

הפירוש הוא פשוט - אם המלכת ה' עניינה כאפשרות הראשונה שהעלינו, והיא קבלת עול מלכות שמים, הרי שהיא תלויה בכל אחד ואחד. כל יהודי מחויב לקבל על עצמו עול מלכות שמים, אך במציאות יתכן שיהיו יהודים שלא יקבלו עליהם עול מלכות שמים. ובין הגויים ודאי שיהיו כאלו. אמנם זה לא יעזור להם, ומצד

כידוע, עניינו של ראש השנה הוא המלכת ה' בעולם.

בראש השנה ה' ברא את העולם ולפי ר' אליעזר, ועל-פיו אנו אומרים בתפילה 'היום הָרַת עוֹלָם'. בכל שנה, ביום זה ה' מחדש את מלכותו, ועבודת ה' המוטלת עלינו ביום זה היא להמליך את ה' בעולמו.

אף שליח הציבור נגש לפני העמוד במילה 'המלך'! - מילה המסמלת את עניינו של יום.

שתי צורות בסיסיות יש בהמלכת ה':

הצורה האחת היא לקבל עלינו עול מלכות שמים.

מצד האמת, אנו עושים זאת פעמיים בכל יום בקריאת שמע. אך כשם שיש מצווה להזכיר יציאת מצריים כל יום וכל לילה, ובנוסף ישנו ליל הסדר, שבו יש מצווה מיוחדת להרחיב בסיפור יציאת מצרים - כך גם יש מצווה לקבל עלינו עול מלכות שמים 'בשכבך ובקומך' בפרשה ראשונה של קריאת שמע, ובנוסף יש יומא אריכתא מיוחד בשנה, שעניינו של יום הוא לעסוק בקבלת עול מלכות שמים.

קבלת עול מלכות שמיים עניינה, שאנו מקבלים על עצמנו להיות עבדים לה' יתברך, ולעשות כל מה שה' ציווה אותנו. מבטלים אנו את רצוננו מפני רצונו, כי 'אֲנוּ עַמְּךָ יְיָ אֱתָהּ מְלִכְנו'. ופונים אנו בקריאה לה' יתברך - 'אֲבִינֵנוּ מְלִכְנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ'.

בסופו של דבר, תכלית קבלת עול מלכות שמים זו, היא בתוכנו פנימה. היהודי עם עצמו ועם אֱלֹהֵי. הגדרתה - שאנו מקבלים עלינו עול מלכות שמיים. המלכות נמצאת בנו ובתוכנו, וממציאים אנו את נפשנו ונשמותינו להיות מקום למלכותו יתברך.

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ, וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה. לא די שיכירו שה' ברא את העולם, לא די שיכירו שה' ברא כל אחד ואחד מהם, אלא שיכירו שה' אלהים שעליו מדברים הוא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל דייקא.

כלומר, ההכרה שה' הוא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שתבוא על ידי שיבת ישראל לארצם ולמקדשם "להר ציון משכן כבודך ולירושלים עיר קודשך" – היא זו שתביא את היצורים כולם להכיר בכך שה' ברא אותם, הם עבדיו והוא מלכם.

וזאת, כי המלכת ה' האמיתית מתקיימת במקומה של המלכות. מתוך כך – 'מַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה' – היא מתפשטת לעולם כולו.

במשך דורות רבים, לא היה בידנו לקיים אלא את מלכות ה' מהסוג הראשון – לקבל עלינו עול מלכות שמים, ולקוות ולייחל שייגיע היום, בו הקב"ה יופיע מציון ויבנה את היכלו ומקדשו.

בימינו נראה, שאנו מתקרבים למימוש התפילה 'וְעֵינֵינוּ תְּרַאֲנָה מַלְכוּתְךָ' גם בצורתה השנייה והעליונה יותר – "יְמִלֶךְ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן" – מלכות ה' בביתו במקדשו.

ממילא, עבודתנו בראש השנה צריכה להיות מותאמת למטרה זו – להמליך את ה' במקומו, לא להסתפק במלכותו עלינו בסתרי לבנו ובבית מדרשנו, אלא לראות מה יכולים אנו לעשות, כדי שתופיע מלכות ה' בעולם בצורתה הראויה, בגדולתה, בגבורתה ובנוראותה.

כאשר זה יקרה, כאשר יתגלה לעיני כל, כי השכינה שבה למקומה יחד עם ישראל השבים לאדמתם ולמקדשם, אזי הקריאה מרטיטת הלב – 'המלך!' – תהיה ברורה לא רק בהכרתנו, אלא נגלית בעולם כולו.

האמת ה' הוא מלכם, אך מצד תודעתם וקבלתם הדבר אינו כן. לכן, באופן הזה, האמירה שה' מולך בעולם 'לבדו' היא נכונה, אך אינה נגלית. מבחינת קבלת בני האדם, יש כאלו המקבלים עליהם מלכים אחרים.

אבל כאשר ה' מולך בהר ציון ובירושלים, כאשר מלכות ה' מתגלית בעולם מצד עצמה, אזי קמה וגם נצבה מלכות ה' מצד אמיתותה. ואכן מצד האמת, ה' מולך לבדו על העולם. ולכן, כאשר אנו מתפללים שה' ימלוך לבדו – 'וְתִמְלֹךְ אִתָּהּ ה' לְבִדְךָ' – הדבר חייב להיות 'בְּהֵרַץ צִיּוֹן מִשְׁפֵּן כְּבוֹדְךָ, וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קֹדֶשְׁךָ'. וכפי שהפסוק בעצמו אומר, שזהו מקום מלכותו – 'יְמִלֶךְ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ'.

וכשנעמיק יותר, נראה שאין לחלק בין הדברים.

בסופו של דבר, תקוותנו היא שגם קבלת עול מלכות שמים הפרטית תכלול את כל העולם כולו, וכפי שהדבר מופיע בתפילה:

"אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
מִלֹּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם בְּלֹוּ בְּכֹוֹדְךָ,
וְהַנְּשֵׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקָרְךָ,
וְהוֹפֵעַ בְּהֵרַץ גָּאוֹן עֶזְךָ עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֶל אֶרֶץ,
וְיֵדַע כָּל פְּעוּל, כִּי אַתָּה פִּעְלָתוֹ,
וְיִבֶּן כָּל יְצוּר, כִּי אַתָּה יִצְרָתוֹ,
וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה כָּאֲפוֹ,
ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ, וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה."

נשים לב – התקוה הנשגבה, ש"יֵדַע כָּל פְּעוּל, כִּי אַתָּה פִּעְלָתוֹ, וְיִבֶּן כָּל יְצוּר, כִּי אַתָּה יִצְרָתוֹ", התקווה שיכירו כולם את מלכותך, תלויה בנקודה מאוד מרכזית: "וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה כָּאֲפוֹ, ה'".

יום הזכרון הרב מנשה בן-יוסף

לפי הסוברים, שאין בו מצוות 'ושמחת בחגך', וודאי יש בו דיני סעודה, וכל מה שהתירו חכמים במסכת ביצה משום שמחת יו"ט, הותר גם ביו"ט של ר"ה]. הקדושה והשמחה בראש השנה באות מצד קשר מיוחד שיש לעם ישראל ביום זה עם ה' אלהיהם. ומצד הדין לבדו, אין שום קשר מיוחד בין ישראל לאביהם שבשמים, ואין ראוי להיות יום זה לא יום קדושה ולא יום שמחה^[*].

ויש לנו לחקור ולהעמיק בעניין, ולהבין את ענינו של יום טוב של ראש השנה.

וישורשו של דבר תלוי בשאלה, מהי פעולת הזכרון אצל ה', ומה היה קורה לולי הזכרון.

וואצ"ל, שכל הדברים הנאמרים, הם רק בדרכי ההנהגה הפועלת בעולם, שם יש מציאות של זכרון ומציאות של העדר זיכרון, ויום ראש השנה נקבע ליום מיוחד לזכרון, אבל למעלה למעלה במרום חביון עוזו, אין שום מציאות של העדר זיכרון.

זכרון המעשים כסיבה לשכר ועונש

כל שכר ועונש בעולם, נמשך הוא מן הזכרון האלי, שכאשר ה' זוכר את המעשים ופוקד אותם, הוא קוצב את שכר המעשים הטובים ואת עונש המעשים הרעים, וכאשר אין מידת הזכרון מתעוררת, נשארים המעשים - הטובים והרעים - ללא גמול.

[*] ואדרבה, מצד מה שהיום הוא יום דין, אין נוהגים בו כל דיני יו"ט, כמ"ש לגבי קריאת ההלל (ר"ה 33) - "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וכיום הכפורים, אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מיתם פתוחן לפניו וישראל אומרים שירה".

בירור עניין הזיכרון שביום הזיכרון

יום ראש השנה נקרא בתורה 'יום זכרון תרועה', וכך מכנים אותו חז"ל מסדרי התפילה - 'יום הזכרון'.

ויש לנו לעמוד על ענינו של זכרון זה.

ברכת הזכרונות פותחת ואומרת: "אתה זוכר מעשה עולם, ופוקד כל יצורי קדם... אתה זוכר את כל המפעל, וגם כל היצור לא נכחד ממך... כי תביא חוק זכרון, להפקד כל רוח ונפש, להזכר מעשים רבים, והמון בריות לאין תכלית... מי לא נפקד כהיום הזה, כי זכר כל היצור לפניך בא, מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר, מחשבות אדם ותחבולותיו, ויצרי מעללי איש".

והיה נראה מזה, שהזכרון שעל שמו נקרא יום ראש השנה 'יום הזכרון', הוא זכרון כל יצורי עולם, זכרון מעשיהם, דבוריהם ומחשבותיהם, שעל-פי זה נגזר ונחתך גזר דינם, לטוב ולמוטב.

אבל באמת אי אפשר לפרש כך, שהרי אנו אומרים מאידך גיסא - "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו, ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות, וקדשתנו במצוותיך וקרכת מלכנו לעבודתך, ושמן הגדול והקדוש עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הזכרון הזה, יום תרועה מקרא קודש, זכר ליציאת מצרים".

הרי שיום הזיכרון הוא יום שניתן מתנה לישראל באהבה, ואם הזכרון הוא הדין, אין כאן מתנה, ואפילו אם יש כאן מתנה - אין זו מתנה לישראל בדווקא, שהרי כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון.

והרי יום ראש השנה הוא יום טוב, עם כל דיני יום טוב, דיני קדושה, ודיני שמחה. וגם

עולים לפני ה' כלל כל המעשים אשר נעשו, ומעשים רבים שהיו כנשכחים, ולא ניתן עליהם שכר ועונש במשך השנה - עתה בראש השנה הם נפקדים ונזכרים, ונגזר עליהם דינם.

ומצד זה, יום ראש השנה הוא יום אימה וחרדה פחד ורעדה, שכן מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי, הרי גדולי הצדיקים התפללו תמיד שלא יזכור ה' את עוונותיהם וחטאיהם, וחיל ורעדה יבוא בנו ביום בו זוכר ה' את כלל מעשינו, הטובים והרעים, ופוקד עליהם את דינם.

זכרון האדם בב"י יהיה שכוח

אמנם אבחנה נוספת עיקרית מאוד ישנה בזכרון האלהי.

לבאורה היה נראה, שכאשר ה' מעניש את האדם, אין זה שייך לעניין השכחה והעדר הזיכרון, אלא שבאו לפניו ית' מעשי אותו אדם, וגזר הוא ית' עליו עונש כפי מה שראוי לו, בזכרון שלם בלא שום צד של שכחה. וכשיהיה הוא ראוי לתשועה - יורשע.

אבל דבר ה' בתורה בנביאים ובכתובים, קורא ואומר בפה מלא, שלא כך הם פני הדברים, אלא כשצר ורע לו לאדם - זה נובע מחמת מה שהוא נשכח מה', וכשה' זוכרו - הוא נושע.

בן מפורש בתורה (בראשית פרק טו ב) - "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם". ונאמר (בראשית לו כב) "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל אֶת רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ". ונאמר (במדבר י ט) "וְכִי תֵבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצָכֶם עַל הָעָר הָעֵצָר אֲתָכֶם וְהִרְעַתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת וּנְזֻכְרָתָם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֹיכֶם".

ועלידי הנביאים כתוב לאמר (שמואל ב ו יא) "וַתִּדְרֹג נָדָר וַתֹּאמֶר ה' צָב-אוֹת אִם רָאָה תִרְאָה בְּעֵינֵי אֲמִתְךָ וּזְכַרְתִּי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֲמִתְךָ וְנִתְּתָה

והרבה מצאנו בתורה, בנביאים ובכתובים, שיש מצב בו המעשים כביכול נשכחים ואינם נזכרים, ואז אין בעליהם מקבלים שכר ועונש. וכשהמעשים עולים לזכרון, נפקדים ונזכרים, אז מקבלים בעליהם את השכר או העונש כפי הראוי להם.

כן מצינו שכתוב בתפילת חזקיהו, (מלכים ב כג ג) - "אָנָּה ה' זָכַר נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בְּאֶמֶת וּבְלִבָּב שְׁלֹם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי". וכך התפלל נחמיה (נחמיה יג יד) - "זָכְרָה לִי אֱלֹהִי עַל זֹאת, וְאַל תִּמָּח חֲסְדֵי אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי בְּבֵית אֱלֹהֵי וּבְמִשְׁמָרִי".

ופעמים החטא גורם, שאין המעשים הטובים נזכרים, כמו שכתוב (יחזקאל ג כ) - "וּבְשׁוֹב צִדִּיק מִצְדָּקוֹ וְעֵשָׂה עוֹל וְנִתְּתִי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יָמוּת... וְלֹא תִזְכָּר צִדְקָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה".

גם העוונות - יש מצב בו הם נזכרים, כמ"ש (תהלים קט יד) - "וְיִזְכָּר עוֹן אֲבֹתָיו אֵל ה' וְחַטָּאת אָמוֹ אֵל תִּמָּח". וכל ענינה של מנחת סוטה הוא להזכיר עוון, כמו שכתוב (במדבר טו ט) - "כִּי מִנְחַת קִנְאָת הוּא מִנְחַת זָכְרוֹן מִזְכַּרְת עוֹן".

הצדיקים מתפללים תמיד, שלא יזכור ה' את העוונות, כמ"ש (ישעיהו סד ח) - "אַל תִּקְצֹף ה' עַד מָאֵד וְאַל לַעַד תִּזְכֹּר עוֹן" (תהלים כה ו), "חַטָּאוֹת נַעֲרִי וּפִשְׁעֵי אֵל תִּזְכֹּר", וכן הוא בפסוקים הרבה. ועל רשע השב בתשובה נאמר (יחזקאל לג טו) - "כֹּל חַטָּאוֹתֶיךָ אֲשֶׁר חָטָא לֹא תִזְכָּרְנָה לוֹ מִשְׁפָּט וְצִדְקָה עָשָׂה חַיּוֹ יִחְיֶה".

וה' מבטיח להם לישראל, שלעתיד הוא לא יזכור לעונם, כמ"ש (ישעיהו מג כה) - "אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחֶה פִשְׁעֶיךָ לְמַעַן יַחְטְאוּמִּיךָ לֹא אֶזְכָּר". ונאמר (ירמיהו לג) - "כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכָּר עוֹד".

וענין זה של זכרון המעשים, הוא ענין שבועדי מתעורר בראש השנה, כמו שהובא באריכות מברכת זכרונות, שביום ראש השנה

שכתוב, (מקוק א 3) - "כְּרָגוֹ רַחֵם תִּזְכֹּר". ונאמר (תהלים כה 1) "זָכַר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסִדֶיךָ כִּי מְעוֹלָם הָמָּה". ונאמר (תהלים נא 1) "זָכַר חֲסִדוֹ וְאֶמְנוֹתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל".

ביאור העניין

ודבר זה כולו צריך ביאור, וכי העונש ניתן מתוך שכחה, וכי יש דבר נעלם בזמן גזר-דינו של האדם, הלא המשפט משפט אמת ויושר, והוא ניתן בידיעת כל הפרטים, הזכויות והחובות במלואן.

והביאור הנראה בזה הוא, שהן אמנם, המשפט משפט אמת ואמונה הוא, אבל ישנם יחסים בין ה' לבין בריותיו בכלל, ובין לבין עמו ישראל בפרט, שמצדם לא היה העונש יכול להגור, שיש שם אהבה, שעל כל פשעים היא מכסה, ואין שום רע יכול לצאת, בהיות אותה האהבה חיה ופועלת. ובגור הדין כביכול נשכחת אותה האהבה, וה' מתעלם מאותו היחס, ורק כך יכול גזר הדין לצאת.

ובשמות עוררת אותה אהבה מתרדמתה, כשה' זוכר את האדם, כשהוא זוכר את בריותו, את רחמיו ואת חסדיו - אז באה הישועה, שכן מצד אותו יחס פנימי של אהבה, לעולם לא היה הדין יכול לצאת, וכל מה שהוא יצא לפועל - זה רק מפני שאותו יחס היה ישן ונשכח.

ויובן בזה מה שמבואר פעמים רבות במקרא, שהעונש בא בהסתר פנים. ויש להבין מה המכוון בזה, הלא ה' עושה את הרעה, כמו שהוא עושה את הטובה. והביאור בזה, שאמנם מצד אחד, ה' הוא המעניש, ביושר משפטו, אבל ישנה מערכת יחסים, שמצדה לא יכול העונש לבוא, ומערכת יחסים זו נעלמת בשעת העונש, ועל פנים אלו - על פני רחמיו - נאמר שהם נסתרים, והעונש בא בהסתר פני הרחמים, ובהתגלות פנים של זעם לבדם.

ענין הזכרון בראש השנה

ועל פי האמור יבואר ענין הזכרון של ראש השנה, שמלבד מה שבראש השנה מתעורר זכרון

לְאֶמְתְּךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וְנִתְּתִיו לָהּ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּמוֹרָה לֹא יֵעָלֶה עַל רֹאשׁוֹ". ונאמר (שס יט) "וַיִּשְׁכַּמּוּ בִּבְקָר וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לִפְנֵי ה' וַיִּשְׁכְּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתֶם הָרַמְתָּה וַיֵּדַע אֱלֹקָנָה אֶת חֲנָה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרָהּ ה'". ונאמר (ירמיה לא יט) "הֲבֵן יִקָּרֶה לִּי אֶפְרַיִם אִם יִלְדֶּה שְׁעָשִׁים כִּי מִדֵּי דִבְרֵי בֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל כֵּן הִמּוּ מַעֲי לֹ רַחֵם אֶרְחַמֶּנּוּ נָאִם ה'".

ובכתבי הקודש נאמר (תהלים עד 3) "זָכַר עֲדִתְךָ קִנְיַת קָדָם גְּאֻלַּת שִׁבְט נִחַלְתְּךָ הָרַ צִיּוֹן זֶה שְׁכֻנַּתְּ בּוֹ". ונאמר (תהלים מד מ-כ) "עוֹרָה לָמָּה תִּשָּׁן אֲד-נִי הִקִּיצָה אֶל תִּזְנוֹחַ לִנְצַח. לָמָּה פָּנִיךָ תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֵינָיו וְלֹחֲצָנוּ". ונאמר (לכס ב 3) "לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים".

מכל זה אנו רואים, שיש מצב בו האדם או ישראל בכללם נשכחים כביכול, ומחמת כן רע להם, וכשהם נזכרים לפני ה', בכך הם נושעים.

זכרון הברית, החסד והרחמים

עוד מצאנו, שברית שכרת ה' עם בריותיו יש שהיא נזכרת, ואז היא פועלת את פעולתה בשלמות, וממילא יובן מזה, שיש והיא אינה נזכרת, ואז אינה פועלת את פעולתה בשלמות.

ובן כתוב בתורה (בראשית ט טו-טז) - "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר בִּינִי וּבִינֵיכֶם... וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן וְרָאִיתִיהָ לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם". ונאמר (שמות 3 מד) - "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב". ונאמר (ויקרא יו מז) - "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר". ונאמר (שם מה) - "וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשִׁנִּים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה'".

ועל ידי הנביאים כתוב לאמר (יחזקאל טו ט) - "וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אוֹתְךָ בִּימֵי נַעֲרֻךְ וְהִקְמוֹתִי לָךְ בְּרִית עוֹלָם". ובכתבי הקודש נאמר (תהלים קו מה) - "וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כִּרְב חֲסִדָּיו".

עוד מצאנו, שיש מצב, בו ה' זוכר את חסדו ואת רחמיו, ופועל עליהם. ומזה נשמע, שיש מצב, בו הם כביכול נשכחים ואינם פועלים, כמו

וחנה שכוחות היו, ובכח הזכרון של ראש השנה - נזכרו משכחתן, ובכוחו של ראש השנה נושעו.

ויהודי אחד היה, שלא זכה להפקד בבנים, בא לו אצל אחד מגדולי תלמידי החכמים שבירושלים עיה"ק, ותינה בפניו צרתו. נענה אותו צדיק ואמר לו, מה אעשה וה' שכת אותך, אמנם זו תהיה ישועתך, הנה קרב ובא יום הזכרון, יום ראש השנה - לך והזכר את עצמך ביום זה לפני ה', גמור בראש השנה בכותל המערבי את כל התהילים. הלך ועשה כדבריו. לשנה אחרת ישבתי אני אצל אותו ת"ח, ואמר לי שלפני ימים מועטים בא אותו יהודי להזמיני לברית, שעומד הוא לערוך, לבנו הנולד לו במזל טוב.

וזהו זכרון זה הוא הזכרון עליו אמרה תורה 'זכרון תרועה', שהזכרון הבא על ידי התרועה - הוא זיכרון זה, שכל פעולתו לטובה, כמו שכתוב לגבי תרועת החצוצרות (נמלך יט) "וְהִרְעִיתֶם בְּחִצְצֹרֹת וּבְנִזְרֹתָם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֲיָבִיכֶם". ואמרו שם חז"ל (ספרי נחמלקן פסקא טו) "ונזכרתם ונושעתם, הא כל זמן שנזכרים ישראל, אין נזכרים אלא לתועות".

וכן מבואר בגמ' (ר"ה טו), שהשופר סגור הוא, ומפני זה שופר של פרה פסול, שאין קטגור נעשה סגור - הרי שזכרון זה הוא סגור. זאת, משום שזכרון זה אינו זכרון המעשים, אלא הוא זכרון עצם מציאותם של ישראל - זכרון הברית וזכרון החסד והרחמים, שכל פעולתו היא לטובה ולישועה.

זכרון ירושלים

והשכוחה הגדולה - ציון עיר קדשינו. בוכה ואומרת - "עזבני ה' וה' שכחני". ולעת כזאת, שישועתם של ישראל הגשמית הופיעה, והיא אינה נזכרת, מתעצמת זעקתה, כמו שאמרו

המעשים, שהוא ענין הדין, ומצדו לא היה ראוי להיות יום זה ליום טוב' - עוד מתקיים בו ענין הזכרון הטוב, זכרון עצם מציאותם של ישראל, לכל יהיו שכוחים ועוזבים בצרותיהם, ואז מתעורר זכרון ה' את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב, וזכרון רחמיו וחסדי.

ומצד זה, יום ראש השנה הוא יום ישועה גדולה, שכל צרות ישראל תלויים בכך שהם שכוחים, בכך שהברית שכוחה, בכך שהרחמים והחסד שכוחים, ואילו ביום הזכרון כל זה נזכר, ובוה תלויה כל ישועתנו.

ומצד זה יום זה הוא טוב לישראל, וזה יסוד דיני הקדושה והשמחה שבימים זה, שכן קשר טוב קדוש נקשרים ישראל ביום זה בה' אלהים, שבימים זה הם נזכרים לפניו, ובוה הם נושעים.

ואמרו בגמ' (ר"ה יב) - "תניא, רבי אליעזר אומר... בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו, בתשרי עתידין ליגאל".

ומבואר מכל זה, שראש השנה הוא יום ישועה וגאולה, בו יצא יוסף מבית האסורים, בו בטלה עבודה מאבותינו ממצרים, ואף הגאולה העתידה לר' אליעזר תהיה בתשרי. והביאור בזה הוא כנ"ל, שכן יום זה הוא היום בו ה' זוכר את כל הנשכחות, ואת כל הנשכחים, ובזכרו אותם הוא מושיעם.

ואמרו שם ג"כ, שבר"ה נפקדו שרה, רחל וחנה, וכתב רש"י שם (ב) - "נפקדה שרה רחל וחנה, בא זכרונם לטובה ונגזר עליהן הריון". ולכאורה צריך ביאור, הלא כל יולדות שבעולם נגזר עליהן הריון בראש השנה, ומה מיוחד היה בשרה, רחל וחנה? והביאור הוא, ששרה, רחל

הצאן. אמר הרועה - ואני איני נזכר, למנצח לדוד להזכיר."

ואנחנו כולנו יחד זועקים ואומרים לפני ה' אלהינו - "למה לנצח תשכחנו, תעזבנו לאורך ימים".

ועומדים אנו לפניו בתפילה, כי ביום הזכרון הבא עלינו לטובה, יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר זכרוננו ופקדוננו וזכרון אבותינו וזכרון ירושלים עיר קדשך וזכרון משיח בן דוד עבדך וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפליטה לטובה... זכרנו בזכרון טוב לפניך, ופקדנו בפקודת ישועה ורחמים משמי שמי קדם... ובטובך הגדול ישוב חרון אפך, מעמך ומעריך ומארצך ומנחלתך. אמן. ■

במדרש (ילקוט"ש ישעיהו חטט) - "כיון שראתה ציון, שהגליות מתכנסות, וכל ישראל והשמים והארץ שמחים, והיא אינה נזכרת, התחילה אומרת, ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני".

ואיתה עימה, בוכה במר נפש דוד מלכנו, כמו שאמרו (ילקוט"ש חזקוני חטט) - "[משל] למלך שהיה לו צאן וכעס עליהן, הסיר את הצאן, והסיר את הדיר, והוציא את הרועה. אחר ימים חזר המלך לצאנו, התחיל מכנסה, ובונה את הדיר, ולרועה לא הזכיר, אמר הרועה הרי הצאן מתכנסת והדיר בנויה ואני איני נזכר. כך אמר דוד, למעלה מהפרשה [כתוב] כי אלהים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה, הרי הדיר בנויה. וישבו שם וירשוה וזרע עבדי ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה, הרי

Education fosters opportunity

How can we live so far from family?

Can we make a living there?

Will our children be able to adjust?

Is there any kehillah with Americans, AND affordable housing?

To answer these and other questions, we are publishing a book of articles featuring from American immigrants to Eretz Yisroel who have **BEEN THERE**, and successfully **DONE THAT**. Your partnership will enable this project.

Dedication opportunities from \$18 a copy. Each and every copy has the potential to inform & inspire others who may BE"U make the move, and who will in turn inspire others as well.

This is something practical that you can do right now, for this great cause.

Now, when people are more open to the message, is the time!

K'siva vachasimah tovah,

Yoel Berman | yberman613@gmail.com | (323) 723-3468 (Israel time) | **Donate now at**

aviraderetzyisroel.org (over 40 articles now featured!)

יום טוב שני של גלויות

הרב ישראל רוזנברג

נוטרה את הכרמים על שם כרמי שלי לא נטרתי, מי גרם לי להיות משמרת שני ימים בסוריא על שלא שמרתי יום אחד בארץ, סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שנים ואיני מקבלת שכר אלא על אחת. מי גרם לי להפריש שתי חלות בסוריא, על שלא הפרשתי חלה אחת בארץ סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שתיים ואיני מקבלת שכר אלא על אחת ר' יוחנן קרי עליהון (יסקל כ) וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים" (ספ).

ז"ל הש"ך על התורה (פרשת משפטים), שהיה מגורי האריז"ל - "ואמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך, רמז כאן מה שאמר במדרש כרמי שלי לא נטרתי, זה לשונו מי גרם לי שאני משמרת שני ימים טובים... לזה אמר כאן שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך, אם אתה תעשה המועד כאשר צויתך כתיקונך לא תעשה כי אם שבעה ימים, ואם לאו תגלו מארץ ישראל ותצטרכו לעשות שני ימים דהיינו שמונה ימים".

בספר שלוחא דרחמנא (קד 264) מסופר על הגרש"פ מדלוביץ זצ"ל בזה"ל - "כאשר התוועד עם תלמידיו בימי חג ומועד כדי לשמח ברגלים הידר רש"פ לחדד בנפשם בשעה זו את ההרגשה מה זו גלות, והיה מרחיב את דיבורו מסביב לפיסקא במדרש רבה - "שמוני נוטרה את הכרמים, כרמי שלי לא נטרתי: אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה על שלא שמרתי יו"ט אחד כתיקונו בארץ ישראל הריני משמרת שני ימים טובים של גלויות בחוצה לארץ, סבורה הייתי שאקבל שכר על שניהם ואיני מקבלת שכר אלא על אחד", **כדי שלא תזוח דעתם מדבר זה שחוגגים יו"ט בכפלים יתר על בני ארץ ישראל**".

אי אפשר להשוות אפילו שני ימים של יו"ט שבחו"ל ליום אחד שבא"י.

"סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שני ימים טובים שבחו"ל, ואיני מקבלת שכר אלא על אחת" (ירושלמי ערושין פקד ג הלכה ט; שיר השירים רבה א ה; פסיקתא דרב כהנא פסיקא יד ועוד).

הנה פתגמים רבים נאמרו מגדולי ישראל על מעלת יום טוב שני שבחו"ל, עד כדי כך שמרוב חבתם והתדבקותם אל הקב"ה יומיים רצופים בימים הקדושים הללו, התבטאו לפעמים בדרך הפלגה ומליצה, שכאילו משתמע שיום טוב שני שנחנק בשורשו מחמת ספיקא דיומא בחוץ לארץ - יש לו מעלה עלינה על יום אחד של יום טוב בארץ ישראל.

אבל חס ושלום להבין כן, וכבר הארכנו בגליון חודש אב בס"ד במעלת קיום המצוות בארץ ישראל, שזהו עיקר המקום לקיום המצוות ושכרן, וחוצו לארץ לעולם לא נתקן להיות מקום קיום המצוות, והאבות הקדושים לא דקדקו לקיים את מצוות התורה בדקדוקיהן בחוץ לארץ, היות שאין חוץ לארץ מקום המתאים בעצם לקיום המצוות, כאשר האריכו בזה הראשונים. ולכן האין יתכן לאמר, שישנה בעצם מעלה בקיום מצוה בחו"ל יותר מאשר בארץ ישראל, הס מלהזכיר, ואולי זה בכלל מוציא דיבה על ארץ ישראל, רח"ל. ורבותינו הקדושים מעולם לא העלו על דעתם הקדושה, ששום בר-שכל יטעה בזה, ורק רצו להפליג במעלת הדבקות בקב"ה. אבל היות שבעונותינו ראינו אנשים שדנו בזה, לכן הרגשתי נכון להאריך בזה. והנני מודיע בזאת, כי לא באתי ח"ו להפחית מעלת יו"ט שני שבחו"ל (ועי' מבני הרמ"ע מפלנו בעשרה מאמרות המובא בגמ"א ס' תלד קכ"ב), אלא להעמיד את הענינים על צורתם הנכונה בס"ד.

אמרו חז"ל - "ר' בא ר' חייה בשם ר' יוחנן בני אמי נחור בי וגו' מי גרם לי להיות

מהלך במבואות האפלים, הציץ אוהבו והתחיל מאיר עליו דרך החלון, הציץ המלך וראה אותו, אמר לו עד שאתה מאיר לי דרך חלון, בא והאיר לפני, כך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם - עד שתהא מאיר לי מאספוטמיה ומחברותיה, בא והאיר לפני בארץ ישראל". ומבואר, שאי אפשר להשוות כלל מצוות העשויות בארץ ישראל לפני הקב"ה, למצוות העשויות בחוץ לארץ בריחוק ממנו יתברך, שהם שני סוגים שונים לגמרי.

יום חול בארץ ישראל כיום טוב שני בחוץ לארץ

ועי' בספר 'שיח השדה' בפרשת תולדות, שם מסופר על הג"ר אריה צבי פרומר זצ"ל בעל ארץ צבי (ר"י תכמי לונדון) - "נפשו לא שבעה מרוממות שגב והשראה רוחנית ששפעו עליו באוירא דארץ ישראל, "יום של חול פשוט בארץ ישראל יש בו קדושה כמו יו"ט שני של גלויות בחוץ לארץ". - כך אמר לאיש בריתו הרה"ח ר' יוסף דוד לנדא מתל אביב כשהתארח בצל קורתו ברח' הקישון".

וכן בהקדמה לספר 'עיונים ברש"י' מספר המחבר על עצמו - "פעם אחת הלכתי עם חברי חסידי קרלין לשאוב מים שלנו, וליום המחרת הלכנו לאפות מצות של מצווה כליל הסדר, התפללנו מעריב ונכנסנו לחדרו של הרבי [האדמו"ר רבי יוחנן מסטולין זצ"ל] שהיה מחלק לחסידים מצה של מצווה, הרבי תיכנן לנסוע לארץ ישראל לחג השבועות, ואחד מן החסידים רצה להניאו מלכת. נפסיק לרגע את הסיפור ונציין שהרבי היה שתקן גדול, בשולחן [הטיש] שלו היו חסידים שרים זמירות ומספרים סיפורי חסידות, ומעולם לא שמעתי את הרבי מדבר. אנחנו עמדנו סביבו, והחסיד הזה אמר "רבי, צדיקים תמיד רצו להישאר בגלות כדי לקיים יום טוב שני של גלויות". לפתע פתאום מפי הרבי השתקן הזה התחילו משתפכות מילים בזרם אדיר, התחיל לתאר את ירושלים, את שמיה הכחולים, כוכביה הנוצצים, האויר הצח, והרוח הקרירה הנושבת על הריה סביב, והפטיר במילים הבאות - 'תנו לי יום אחד של חול בארץ ישראל

נתבאר בס"ד מחז"ל הקדושים, שאין שום מעליותא בשני ימים של יו"ט בחו"ל יותר מיום אחד של יו"ט בארץ ישראל, ואדרבה - זה נחשב כעונש מה שצריכים לעשות שני ימים, כאשר בעצם היה ראוי לעשות יום אחד, עד כדי כך שרבי יוחנן קרא ע"ז "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים". אך יש להתבונן, האם מכל מקום שווים בערכם שני ימים בחו"ל ליום אחד בארץ ישראל, או שמא אפשר, שאפילו אחר שנתנה לבני חו"ל שני ימים - עדיין אינו שווה כלל בערכו ליום אחד שבארץ ישראל. וכדרך השניה מבואר בחז"ל ומפרשיהם, כמו שיתבאר בעזרי"ת.

איתא בתנא דבי אליהו (פ"ה פ"ח) - "כשהייתי על אדמתי הייתי עושה את המועדים יו"ט אחד והוא כתיקונו, עכשיו שגליתי לחו"ל אני עושה שני ימים אין אחד כתיקונו". ומשמע מכאן, שאפילו יום אחד כראוי אין לנו בחוץ לארץ (מספר 'מאור הגולה').

וכן מבואר באגרת של הג"ר מאיר שמחה - "ורבי יוחנן התפלא, כי שמע כי איכא סבי בבבל - 'למען ירבו ימיכם' כתיב (נצטט ט.), **התבונן איך שקל מצות ישיבת א"י בזמן חורבנה**, עד כי חש פן יעלה בלבב אחד לאמר הלא בחוץ לארץ אקיים מצוות יתרות, וזה יו"ט שני של גלויות, ושתי חלות בסוריא, קרי ר' יוחנן ע"ז וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים בל יחיו בהם שיותר טוב להיות בארץ לשמור רק יום אחד" (ירושלמי עירובין פ"ג ה"ט).

ויותר מזה איתא מהבן איש חי בספרו אדרת אליהו (פ"ה פ"ר י' תנא) - "וזה יובן מ"ש דוד המע"ה 'כי טוב יום בחצרך מאלף', ורצה לומר הגם שבחוץ לארץ יש שמחה בימים טובים יותר בשביל שהם עושים שני ימים, ובארץ ישראל אינם עושים אלא יום אחד. **עם כל זה הוא יותר טוב וחביב אצלי אותו היום האחד שהוא בחצרך מאלף ימים טובים שאעשה בחוץ לארץ**, יען כי בחרתי הסתופף בבית אהי מדור באהלי רשע היא חוץ לארץ שהיא ארצות הגוים ואין באיכות שלה קדושה".

ומקור לדבריו מצינו בחז"ל (נדרים פ"ה פ"ה) - [משל] לאוהבו של מלך, שראה את המלך

מדבריהם לעניננו, שחס ושלום להשוות שום ימים בחוץ לארץ לזה שבארץ ישראל.

הג"ר יהודה'לה, רבה לשעבר של ראדין, שעלה לארץ ישראל בשנת תר"מ, הפליא לתאר באגרת ששלח לחפץ חיים את ההרגשה של קדושת שבת בארץ ישראל, וז"ל - "בחוץ לארץ לא הרגשתי את קדושת השבת וזהה, את קדושת השבת וזיו תפארתה התחלתי להרגיש בארץ ישראל".

והג"ר שלמה וולבה זצ"ל כתב - "כי תפלה ביום חול בירושלים היא כמו תפלה במועד או ביום הדין בחו"ל" (ספר אגרות ומכתבים, אגרת תרנ"ג).

והג"ר יחזקאל לווינסטין זצ"ל כתב - "אור ליום ד' ויגש ח' טבת תש"י ירושלים, רב ברכה ושלום וכו' הנה ב"ה החיים והשלום עמנו ותהלה כי זכיתי להיות בארצנו הק'..."

יש עוד להרגיש רוח אחר מבחו"ל, כמדומני כמו שמרגישים יום השבת הק' מבימות החול" (אור יחזקאל מכתב סו).

ואתם יכולים להחזיק לכם את כל יום טוב שני של גלויות שלכם".

ומהאדמו"ר מקלויזנבורג איתא - "ומסופר בדורות האחרונים על הגאון רבי משה חאגיז זצ"ל, שהיה קדוש עליון והחיד"א הפליג בשבחו למאד ששהה ארבעים שנה בחוץ לארץ כשד"ר בימים ההם היו המשולחים מבני העליה ובמשך כל הארבעים שנה לא קיבל על עצמו לחוג יום טוב שני של גלויות מחמת שדעתו היתה לחזור, והגם שהרה"ק ר' יעקב עמדין זצ"ל מתרעם עליו בספרו - עיין בשאלת יעב"ץ ח"א סי' קסח, עכ"ז רואים מכך איך שבכל יום ויום היה יושב ומצפה לחזור כבר לאר"י ובודאי שכל חבילותיו מלבד התפילין שלו היו ארוזים ומוכנים לנסיעה בכל השנים הללו" (שפע חיים ח"ו דף מ"א).

ועל דרך זה מצינו מאוד גדולי ישראל באופן כללי על קדושת הימים בארץ ישראל לעומת קדושת הימים שבחוץ לארץ, וממילא נלמד

ספרי טובה הארץ מאוד

לכו נרננה
השמחה בארץ ישראל

ונטעתם
מצוות נטיעת אילנות
בארץ ישראל

פירות הילולים
לגלות את
החסדים שבפירות

בית ראובן
מדריך מקיף לקניית בית
מתוך רוגע שמחה והודיה

להשיג בפלאפון: 055.6785647 - משלוחים עד הבית

ניתן לראות דוגמאות במייל: 8436092@gmail.com או באתר "הקול החמישי": www.kol-toda.co.il

העבודה בבית המקדש - מהותו של יום הכיפורים

הגאון רבי פנחס זביחי - ראש מוסדות ובעל השו"ת 'עטרת פז'

ואמנם על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו, כי אין אנו יכולים לעשות את כל סדר העבודה הזה כראוי בבית מקדשנו, ועל כן כל גדולי ישראל היו מורידים כנחל דמעה בעת קריאתם ביום הכיפורים את סדר העבודה הזה בעת התפילה, כי בעוה"ר היה לאין מחמד כל עין, גלה יקרנו ונוטל כבוד מבית חיינו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם זה אורך ימים ושנים.

ועפ"פינו יזלו מים וכל לב ימס, בזכרון מאמר רבותינו (שמות רבה לג א) על הפסוק (ש"ה ט) "פתחי לי אחותי רעיתי... שראשי נמלא טל" - "אמר הקב"ה פתחי לי אחותי רעיתי - עד מתי אהיה מתהלך בלא בית, שראשי נמלא טל - בני, עשו לי מקדש שלא אהיה עומד בחוץ" - ע"ש. אוי לנו על צער גלות השכינה, אשר זה אורך שנים נוהמת כיונה ומצפה לגאולתן של ישראל (עי' גרמות ג.) ואשר כביכול נמצאת בחוץ ללא בית ומחסה, הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו. ואמרו רבותינו (בראשית רבה צ) - "כל תפילתן של ישראל אינה אלא על בית המקדש, מרי יתבני בית מקדשא, מרי מתי יתבני בית מקדשא [אדון, מתי יבנה בית המקדש]".

ודבר ידוע הוא, שככל שמרבים לעסוק בדיני המקדש ובהתבוננות בעבודתו ובמעלותיו

יתברך הבורא ויתעלה היוצר, אשר הנחיל לנו תורת אמת ונתן לנו באהבה חוקים ומשפטים ישרים, ובכללם את מצוות סדר העבודה ביום הקדוש הזה, יום מכובד באורים המקודש לנו מדור דורים הוא יום הכיפורים, למחול על-ידו את עוונותינו ולכפר על כל פשעינו, וכדברי הנשר הגדול בספר המצוות

(עשה מט) -

"הציווי שנצטוינו בעבודת היום, כלומר כל הקורבנות והוידויין שנצטוינו ביום צום כיפור, לכפר בהם כל העוונות, כמו שאמר הכתוב. והיא כל החוקה האמורה ב'אחרי מות'. והראיה שהכל מצוה אחת, אמרם בסוף פרק ה מכיפורים (משנה יומא ה י) - "כל מעשה יום הכיפורים האמור על הסדר, הקדים מעשה לחברו - לא עשה כלום". הא למדת, שהכל מצוה אחת היא" - עיי"ש.

ובזמן שבית המקדש היה קיים היה לנו כהן גדול שיעשה בעדנו את כל העבודה והסדר הזה ביום הכיפורים ויכפר עלינו, אבל עתה בעוה"ר שחרב עירנו ושמם בית מקדשנו ובטלה העבודה, אין לנו אלא שיח שפתותינו, ועל כן נהגו לומר בתפילת יום הכיפורים סדר זה של עבודת כהן גדול, ומנהג זה הוא מזמן התלמוד, וכמתבאר מהגמרא במסכת יומא (לג, ז"י).

שבעצם היום הקדוש הזה יבין היטב את הדברים בעת אמירתם בתפילה.

כי איך נבוא אל המלך מלכא דעלמא הקב"ה יתברך ויתעלה בלבוש שק ח"ו, שנאמר לפניו בתפילותינו מילים ותיבות בלא הבנתם, בו בזמן שכל כפרת היום הקדוש הזה תלויה בעיקרה באמירה זו של סדר העבודה בכונה ובהבנת הדברים.

יזכנו השי"ת לראות את ביתו עומד על תילו, בהודו ובתפארתו, וישמח לבנו לראות במהרה כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם, ואת סדר העבודה הזאת של יום הכיפורים נעשית על ידי הכהן הגדול בבית קודשנו ותפארתנו, אכ"ר. ■

- על-ידי זה מתחזקת הרגשת העדרו וגודלת וגוברת הצפיה והתפילה לבנינו, ומכיון שכן בודאי שענין זה הוא בכלל מה שפסק מרן בשו"ע (או"ח סי' 6) - "ראוי לכל ירא שמים שיהיה מיצר ודואג על החורבן", כיון שע"י לימוד זה יוכל להגיע לידי מידה זו ביתר שאת. ואתא בתנא דבי אליהו (ד) - "כל חכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמיתן ומתאנח על כבודו של הקב"ה, ועל כבודן של ישראל ומתאוה ומיצר על כבוד ירושלים ועל כבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב ועל כינוס גליות, מיד שורה רוח הקודש בקרבו".

ועל כן חובה קדושה היא על כל אדם ואדם ללמוד ולעיין בסדר עבודת כה"ג ביוה"כ עוד קודם יום הכיפורים, כדי

על זה היה דוח לבנו על אלה חשבו עינינו, כי אין אנו יכולים לעשות את כל סדר העבודה הזה כראוי בבית מקדשנו, ועל כן כל גדולי ישראל היו מורידים ננחל דמעה בעת קריאתם ביום הכיפורים את סדר העבודה הזה בעת התפילה, כי בעוה"ר היה לאין מחמד כל עין, גלה יקרנו ונוטל כבוד מבית חיינו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם זה אורך ימים ושנים

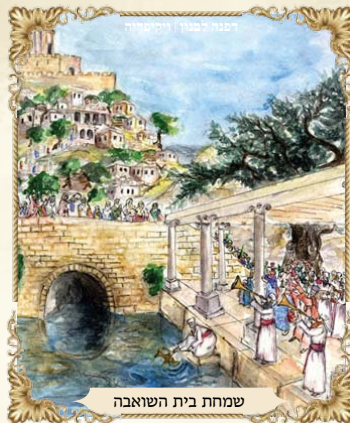
חברי אגודת קדושת ציון
בהתייעצות עם הגאון רבי
פנחס זביחי שליט"א

צורת השמחה בירושלים בזמן המקדש ובזמן הזה הרב אברהם ישעיה ברנר

שְׂמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כֹּל אֲהֲבֶיהָ
(ישעיהו סו י)

משמחת בית השואבה. בחג הסוכות נצטוונו על שמחה יתירה במחול וריקודים, כפי שתרגם יונתן – "וְתִיחַדֶּן בְּחֻדֹת חֲגִיכֹן בְּשָׂאוֹבְתָא וְחִלְיָא" (על דברים טו ז). לא היו בירושלים חמי טבריה ותענוגות אחרים, כדי שמי שמחפש דברים אחרים – לא ימצא אותם בירושלים, אלא רק – "ואני קירבת אֵהִים לִי טוֹב".

בזמן המקדש, מצות השמחה היתה באכילת בשר קרבנות בירושלים, ולכן אף הנשים – שפטורות מקרבן ראה וחגיגה בבית המקדש – היו חייבות לקיים מצות עליה לרגל לירושלים כדי לשמוח בכל הדברים שהיו שם. אף שמחת בית השואבה היא חלק ממצות שמחת החג, כדברי הרמב"ם, ולכן הכינו שם מקום לנשים, ומשם היו שואבין רוח הקודש.

שמחת בית השואבה

מצות השמחה בחג נוהגת מן התורה גם בזמן הזה ובכל רגע מימי החג, וניתן להגיע לשמחה ע"י כל דבר שמשמח^[*]. יש מעשה שמחה כגון אכילה ושתיה, שדי לעשותו מקצת מהיום, ויש תוצאה של שמחה, שנוהגת כל היום כולו.

כמוכן, לאחר החורבן היה קשה לשמוח כשרואים את מקום המקדש חרב, אבל כפי שתקנו חז"ל – ישנם ימי אכלות וישנם ימי שמחה, שצריך לשמוח בהם גם בירושלים. הדברים מקבלים

כתב החתם סופר (בפרשת אמור) – "גם בזמן הזה מצוה לעלות לרגל לירושלים", וכבר מצאנו בראשונים שהמנהג היה לעלות לרגל לירושלים גם לאחר חורבן הבית (רעט נקס חתעית ג), וכן משמע בבביתא במסכת נדרים (ג).

"וַיֵּשׁ סִמְךָ וְרֵאִיָּה שְׁקוּשֶׁת הַמִּקְדָּשׁ וְהַעִיר קִימָתָהּ, שְׁעֵדִין הֵם עוֹלִים לְרֵגֶל מִמְצֵרִים וְשֹׂאֵר אֲרָצוֹת" (תשנ"ז ג רב).

ומשום חבוב ארץ ישראל "היו נוהגים בני מצרים וסוריא ובכל בזמן שהשנים כתקנן לעלות ברגלים לירושלים" (שו"ת מהר"ט א קלד).

ומצאנו במדרש, שהמנהג היה לעלות לרגל גם מיד לאחר החורבן – "כך ישראל אע"פ שחרב בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה" (שיר השירים רנב ג ד). יש גם עדות מתיירים גויים מסוף תקופת האמוראים, בערך בשנת ד' אלפים ר"י, שבאותה שנה בחג הסוכות הגיעו 103,000 יהודים לחגוג בירושלים.

ביצד צורת השמחה

בזמן המקדש, ירושלים היתה תפארת ישראל, עיר היופי והשמחה, ודי היה לאכול קצת בקדושה ובטהרה כדי לשמוח לפני ה' כל היום וכל הלילה. כלה לא היתה צריכה להתבשם בירושלים מפני ריח הקטורת, ולא היתה חצר שאינה מוארת

[*] עיין פסחים קמ"ב, רמב"ם הלכות שביתת יום טוב ו יח, וש"ע או"ח תקכט ב.

של דבר, בירושלים צריך להודות לה' בשמחה ובטוב לבב על הטובות שהגדיל עמנו, ובזכות זה - אלה וכאלה - יוסף עמנו להגדיל שמו הגדול, וכפי שנראה כמה פעמים - התורה מדגישה, שעיקר צורתה של העליה לרגל היא השמחה לפני ה'.

התורה מדגישה עקרון זה פעם אחר פעם -

"ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים" (ויקרא כג מ), "ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם ושמחתם בכל משלח ידכם" (דברים י"א), "ושמחתם לפני ה' אלהיכם אתם ובניכם ובנותיכם" (דברים י"ב), "ושמחת לפני ה' אלהיך בכל משלח ידך" (דברים י"ב), "ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך" (יד כו), "ושמחת לפני ה' אלהיך אתה ובנך ובתך" (טו יב), "ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך... במקום אשר יבחר ה'... והיית אך שמח" (טז יד טו), "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך... ושמחת בכל הטוב" (טז יב), "ויובחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך" (טז יז).

כתב הרמב"ם בסוף הלכות לולב - "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר 'ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים'... מצוה להרבות בשמחה זו... וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב'..." (החתם סופר כתב, שהאסון במירון בשנת תקצ"ז אירע בגלל העתקת השמחה הזו למקומות אחרים, ומצאנו הרבה מגדולי ישראל שמדקדקים לבוא בכל חג לירושלים, ובחג השבועות מגיעים בשבעת הימים של התשלומים).

וכתב הנצי"ב ב'העמק דבר' על הפסוק "שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר" (דברים טו טו), כי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו, דבכלל לשון 'תחוג' משמע שמחה הבאה בריקודים ומחולות, כמש"כ בס' שמות (טז ב) 'וַיַּחֲגוּ לִי', דמשמעו שמחת ריקודים לפני ה'".

"כך ישראל אעפ"י שחבר בית המקדש לא בטלו שלושה רגלים. ועיין להרב אבות הראש

משנה תוקף בפרט היום, כשיד ישראל תקיפה וברוב ירושלים המקודשת כבר גרים יהודים, וכל אחד יכול להגיע תוך פחות מחצי יום לירושלים, דבר שדורות קודמים לא זכו לו.

רבותינו האחרונים הנהיגו זכר לשמחת

בית השואבה בכל העולם, אך בתוככי ירושלים אין זה רק זכר בעלמא, אלא בחינה מסוימת של 'ושמחתם לפני ה'', שמקומה - כמו אכילת קדשים קלים ומעשר שני - בכל ירושלים. אמנם מצווה זו כצורתה מתקיימת רק באכילת שלמים, מ"מ נראה שכל מיני שמחה המחוייבים בזה"ז, מקומם הראוי יותר הוא במקום

השמחה העיקרית - 'לפני ה'', וכמצוות השמחה בלולב הנלמדת ממקרא זה, שלפ"ד הביכורי [מנחם, 6] נוהגת בכל ירושלים גם בזה"ז, וכידוע שהרבה מרבותינו נהגו לחשוש לדעה זו.

מקום השמחה

היבן עדיף לשמוח, האם בירושלים כשרואים את השועלים הדורגליים יוצאים מבית קדשי הקדשים, או הרחק כמטחוויו קשת בארץ ישראל, שלא לראות את חורבן המקדש. 'אפשרות' שלישית מוזכרת בגמרא בסוף ברכות - לעלות לראש ההר בבבל ולנגן בכינור כמי שאין לו איה. לפעמים כשלא רואים את החורבן, אפשר יותר לשמוח, אבל השמחה שנצטוונו עליה היא שמחה של קרבת אלים, לא להתעלם מהמציאות, שזכינו להיות דור אחרון. גם כשרואים את החורבן, זהו 'דור מבקשי פניך יעקב', יש 'שמחה' של התרחקות מה' בארץ נכר, אך לא על זה נצטוונו במועד. גם בארץ ישראל עיקר המצוה היא בירושלים.

לבן צריך לעורר לבוא לשמוח בירושלים בחג, ולא כפי שנוהגים המון העם לקיים את מצות שמחה בבית ובבית הכנסת השכונתי, ומפרידים את מצות השמחה ממצות העליה לירושלים. לירושלים מגיעים רק כדי להתפלל על הצרות ולהתברך מהכהנים, אך לא לשם שמחה. לאמתו

גמרו להתמלאות. בספר משלי מובטח – "כִּבְדָּ אֶת ה' מִהֲנֹנָה וּמִרְאֵשִׁית כָּל תְּבוּאָתָךְ. וַיִּמְלֵאוּ אֲסָמִיךְ שִׁבְעָה וַתִּירוּשׁ יִקְבֶּיךָ יִפְרָצוּ". חז"ל דורשים את הפסוק על הדואגים לעולי הרגל, ואכן עשירי ירושלים שדאגו לעולים – ראו ברכה בעושרם.

תורף הדברים, שמצות שמחה ברגל נוהגת מן התורה גם בזמן הזה ובכל רגע ברגל שהאדם שמח הוא מקיים מצוה. כל דבר הגורם לשמחה לאותו אדם – יש לעשותו ברגל, ובפרט לשמח את בני ביתו ואת העניים. ענין מיוחד יש למי ששמח מבשר ויין לאכול פעם אחת ביום, ובזמן המקדש היה חיוב לאכול מבשר השלמים. גם שאר מצוות החג קשורות לשמחה – סוכה, ארבעת המינים, שמחת בית השואבה וניסוך המים. מקום השמחה בחג הוא בכל מקום, אבל עיקר המצוה היא בירושלים, עיר מלוכה, המקום אשר בחר ה' הבוחר בירושלים.

גם בזה"ז שאין מצות עליה לרגל נוהגת מ"מ ראו ונכון לקיימה, וכך היה המנהג לאורך הדורות, ומקומה בכל ירושלים המקודשת כמו אכילת מעשר שני ושלמים. עיקר המצוה איננה לבוא להתפלל על הצרות ורק לראות את המקדש החורב, אלא לבוא לשמוח לפני ה' על מה שכבר הושג, להודות שדרכי ציון מלאות באי מועד, להודות על הזכות בעבודת ה', ועל כל הטובות של הכלל והפרט.

התפקיד של כל אחד מאיתנו הוא לפעול כאלקנה – לשכנע את חבריו ומשפחתו שבין כה וכה מגיעים לירושלים – שיבואו בשמחה כצורת מצות עליה לרגל, ואם אפשר – לאכול שם בשר ויין ולרקוד במחול לפני ה', ולא לבוא רק לבכות על הצרות, אלא להודות על הטובות כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך. ובזכות זה נזכה לבנים צדיקים יראי ה', שמירה על הנכסים, "והיריקותי לכם ברכה עד בלי די".

"וְהַדְוִיִּי ה' יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחָה עִוְלָם עַל רִאשֻׁם שִׁשּׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׁיִגּוּן נָסִי יִגּוֹן וְאַנְחָה" (ישעיהו נא יז).

נר"ו בח"א ד' קיז ע"ד על ריב"ז, "דאע"ג דאחר החרבן קבע דירתו ביבנה, היה עולה לירושלים ברגלים. ואשריהם ישראל, שמקיימים מצוה זו בכל דור ודור בשמחה רבה והולכים מדי שנה בשנה מד' כנפות הארץ הקרובים והרחוקים לא יחסו על הוצאות רבות ולא על טלטולא דגברא, ומי שאין ידו משגת לילך ברכב ובסוסים, אורח ברגליו יעבור כאשר ראייתו בעיניו כי רצו עבדיך את אבניה ועפרה יחוננו. וזכות כל הצדיקים יגן עלינו ונזכה לראות בביאת גואלנו ובנין מקדשנו בב"א" (שדי חמד מערכת ארץ ישראל).

ישנם המשערים^[*], כי תקנות רבן יוחנן בן זכאי לאחר החורבן נתקנו בגלל שהיה קשה לעלות לירושלים – דרכי ציון היו אבלות מבלי באי מועד, ולכן תקן לדרוש לציון ולשמוח בארבעת המינים כל אחד בביתו וזכר למקדש וכדי לזכור ולדרוש לציון. אבל כשחזרת האפשרות לעלות לירושלים – ודאי שעדיף להגיע לירושלים, ולא להסתפק בדרישה לציון מרחוק.

התורה הבטיחה שמירה על הנכסים לעולי הרגל, וכפי שמסופר בירושלמי על ערבים מאשקלון שרצו לגנוב רכוש יהודי ברגל והמלאכים שמרו על בתיהם. לעומת זאת, על נבות הזירעאלי שהפסיד את נחלתו ע"י בני בליעל כתוב במדרש, שזה אירע לו משום שלא עלה לרגל. יונה בן אמיתי מעולי הרגל היה, ושם זכה לנבואה. אלקנה אבי שמואל הנביא היה משכנע יהודים לעלות לרגל לשילה, ובזכות זה זכה לבן צדיק שהנהיג את עם ישראל. נחוניא חופר שיחין, שדאג למים לשתייה לעולי הרגל – נעשה נס לבתו כשנפלה לבור (נ"ק ג). נקדימון בן גוריון קנה מים מהמלך בשנה שחוננה, וכשהגיע יום הפרעון – השמש נעצרה בשבילו עד שהבורות

[*] כך מוכח לד' הביכורי יעקב הג"ל, שגם בזה"ז יש מצות לזכר כל שבועה בירושלים.

שורש האנטישמיות טמון ביסוד הקיום של עם ישראל הרב יהודה אפשטיין

הפיכה להגדיר זאת כותבת אחת בעיתון 'דער שטרומער' בשפה העברית, הידוע גם בכינויו 'הארץ', במאמר ב"ב מנחם אב השנה -

"שמחתי בנאומו של שר החוץ וראש הממשלה החליפי, יאיר לפיד, שמיצב את האנטישמיות כגזענות.

מבחינה רעיונית אמנם אין בכך חידוש, אבל נכונות מצד צמרת הממשל הישראלי להכיר באוניברסליזם של ההפרדה, הדיכוי, והשנאה הקבוצתיים היא צעד גדול בכיוון הנכון. לפיד אותה על נכונות ישראלית בריאה לותר על הפרטיקולריזם האגוצנטרי, שמשתרע מדימוי עצמי של 'העם הנבחר' לעומת כל שאר 'הגוים', ועד הסירוב להכיר ברצח עם שאיננו השואה היהודית נראו שואת הארמנים בתורכיה, שישראל ממשיכה להכחיש]. פרטיקולריזם שהוביל, במרעו, לתרבות של התקרבות, שמקדשת את הקורבנות, הפכה אותה לנכס אסטרטגי, ומכלה

את האנרגיה הלאומית במאבק על בכורת הקורבנות וחתירה תחת הכרה בקורבנות של מי שאינם אנחנו. שמחתי על כך שלפיד אותה על הנכונות להמיר את כל אלה בתפיסה הומאנית רחבה, שלא בודקת מי המדכא ומי המדוכא, מי השונא ומי השנוא, ומזהה את הזוועה שבעצם הדיכוי והשנאה".

באחת ההתבטאויות הפחות מוצלחות שלו, הפגין שר החוץ יאיר לפיד בורות מדהימה, כאשר הגדיר את האנטישמיות ככל שנאה של עם לעם אחר, ולמעשה הפך אותה למילה נרדפת למה שהעולם מכנה 'גזענות'. רבים התקוממו כנגד הגדרה זו של מי שאביו היה ניצול שואה אך הדבר

לא מנע ממנו להיות אנטישמי בעצמו ביחסו לציבור החרדי, והדברים נתפסו כחמורים שבעתיים לנוכח תפקידו הנוכחי של האיש, אשר אמור לייצג את העם היהודי כלפי העולם הרחב.

כמובן, שהגדרתו של לפיד אינה אלא קצה הקרחון של השקפה לה שותפים, לדאבוננו, רבים בקרב השמאל הישראלי, אשר נתברר כבר רבות מעל בימה זו ובמקומות נוספים, כי המאפיין העיקרי שלו איננו דווקא שאלת יחסו לגבולותיה של מדינת ישראל, אלא התנכרותו לכל ערך יהודי ושאיפתו להפוך את ישראל לעם ככל העמים ואת ישראל למדינה כל אזרחיה. גישתו

של לפיד, אשר מתעלמת במופגן מכל יחוד שעם ישראל מתאפיין בו ביחס לעמים אחרים, וממילא משווה את שנאת ישראל לכל שנאה בעולם - עולה בקנה אחד עם השקפה זו, אשר אינה רואה כל טעם בגבולות ובהבדלים שבין העמים. זוהי השקפה השואפת לשבור את כל המחיצות וליצור עולם אחד, בו אין הבדל בין יהודי לגוי.

ארץ-ישראל קרויה כך משום שהיא ארצו של ישראל. גוי לעולם לא יהיה אזרח שווה זכויות במדינת התורה, משום שאינו שייך לעם שמגדיר את הארץ. עיקרון זה מנוגד לכל הלך הרוח המערבי, ליסודי היסודות של המדינה המודרנית כפי שהיא מוכרת בעולם. סתירה זו - היא אשר עמדה ביסוד החלטת האו"ם בשעתו, ולפיה 'ציונות היא גזענות'. וככל שמדינת ישראל ונציגיה הביעו זעם, תדהמה, שאט נפש ומה לא, העובדה נותרה בעינה - מדינת יהודית אינה יכולה להיות דמוקרטית במובן המערבי של המילה

הארץ על-פי הצביון הנכון בעיניו, מה שכורך את מהותו הדתית – הלא היא תורתנו הקדושה – עם זהותו הלאומית. פרעה מדבר על 'עם בני ישראל'. הם יושבים במצרים, אך הם מוגדרים כעם, וברור לפרעה, כי נאמנותם ומאוייהם אינם מצויים במצרים. המן מבין אף הוא, כי גם אחר שהוגלו מארצם, הם אינם ככל עם אחר, אשר מתערה במקום החדש אליו הוגלה. דתיהם שונות מכל עם, וחמור מכך – דתי המלך אינם עומדים בראש מעייניהם. חז"ל בעינים החדה ראו בבניו את אותם בעלי שטנה, אשר באו עם אותה טענה – היהודים אינם נאמנים לאימפריה. היהודים שואפים לעצמאות מדינית. הם לא מסתפקים באוטונומיה דתית. האנטישמים במשך כל הדורות הצביעו על נקודה זו, על חוסר הנאמנות של היהודים למדינה השלטת, לאימפריה השלטת, ועל כך שיש להם תכנית משלהם לסדר עולמי, שבמרכזו המדינה היהודית העצמאית. גם בארה"ב המודרנית, רעדו היהודים מאימה ופחד כאשר התגלה, כי יהונתן פולארד העמיד את הנאמנות שלו לעם ישראל מעל הנאמנות שלו כאזרח אמריקאי. הם רעדו, משום שידעו שזה בדיוק סוג החומר שהאנטישמים מחפשים, על-מנת להוכיח שהיהודים אינם נאמנים לאמריקה.

עצם הליכתו של היהודי מעל כמת ההיסטוריה במשך שנים כה רבות כבן בלי בית, כיצור חסר מולדת, אשר יכול לחיות בכל ארץ בעולם, ועדיין נאמנותו תהיה נתונה למדינה היהודית שעברה מן העולם אלפיים שנה קודם לכן – עצם תופעה זו, שאין לה אח ורע בהיסטוריה האנושית – היא שעוררה את שנאתם הפתולוגית של הגויים אלינו, שנאה שאינה דומה כלל לאותה 'גזענות' שיאיר לפיד חלול-המח ניסה להשוותה לאנטישמיות במילים אחרות, היהודי מעורר את שנאת הגוי לא משום שהוא שונה ממנו. גם הצרפתי שונה מהאיטלקי, ולעיתים הם אף שונאים זה את זה, אך אין כלל דמיון בין שנאה זו לבין האנטישמיות בה אנחנו עוסקים. היהודי מעורר את שנאת הגוי משום שהוא מסרב להכיר ב'עובדות הריאליות' של המציאות הפוליטית, ולפיהם המדינה היא ישות שנועדה להחזיק את האנשים החיים בארץ

לא אלאה את הקוראים בשאר הגיגיה של הכותבת, אשר ניכר כי אינה רואה שום יחוד ביהדותה, רק אציין שמסקנתה בסוף המאמר היא שמדינת ישראל היא האנטישמית האמיתית, בדכאותה את ה'פלשתינים', ולכן התרעמה על לפיד שגינה חברת גלילות שמחרימה את תוצרת יהודה ושומרון, וראתה בכך 'חוסר עקביות' מצדו.

ובמזו בכל סוגיה, שומה עלינו כיושבי בית המדרש לנתח בצורה קרה ושכלתנית את הנתונים לאשורם, ולבחון היכן טמונה הנקודה הפנימית שעלינו ללמוד ממנה את המסקנות הרעיוניות והמעשיות.

ולפני הכל חשוב לדעת, כי שורשי האנטישמיות נעוצים עוד בעולם העתיק, ודומה כי הופעתה הראשונית היא בדברי פרעה – "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו. הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ" (שמות 6 ט-טז). כעבור מעל אלף שנה, היה זה המן הרשע, אשר קבע – "ישנו עם אחד מפור ומפרד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודחיהם שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם" (דנאמ 3 ט). ומחז"ל מקובלנו, שבניו של אותו המן הם צרי יהודה ובנימין, אשר חתמו על כתב השטנה האנטישמי כנגד שיבת ציון כדאיתא בסדר עולם רבה פרק כט והובא ברש"י על אסתר ט י. בימי בית שני הייתה הספרות והתרבות הרומית והיוונית רוויה בכתבים, סיפורים, מחזות והצגות הטבולים באנטישמיות ארסית כנגד עם ישראל ותורתו, ואין צורך להרחיב על המפורסמות ממה שידוע לנו בימי הביניים ובעת החדשה, עד עצם ימינו אנו.

רבים הם החוקרים והמחקרים אשר ניסו לרדת לשורשה של תופעה זו, ומלבד אותם מתיוונים המתחששים לזהותם היהודית, הכל מבינים כי אין מדובר כאן סתם בשנאת האחר, מה שמכונה 'גזענות', אשר אכן קיימת בכל העולם ואינה יחודית כלל לשנאת ישראל. יש כאן משהו הרבה יותר עמוק, והוא סרובו של העולם לקבל את התופעה של עם ישראל כעם, אשר לא האריך בה הוא דר מגדירה אותו, אלא הוא מגדיר את

בעצם העובדה שה' בחר באברהם, קרא שמו אברהם וכתר עמו ברית, ושאת הברית הזו הוא קיים עם בניו להיות לו לעם, אשר שונה במהותו, בצורת הגדרתו, בכל מהלך התנהלותו מכל עם אחר שדרך על במת ההיסטוריה. והגויים, אשר מתנהלים בדרכי הטבע, אשר מדינתם היא תוצר טבעי של התקבצות בני-אדם למקום אחד – אינם מסוגלים להשלים עם תופעה זו. וכמה מסכן הוא יאיר לפיד, אשר בהיותו משולל כל ערך יהודי וכל הבנה מינימלית במהותו של עם ישראל – אינו מסוגל להבין את שורש האנטישמיות. וכמה מסכנים הם כל אותם יהודים שאינם יודעים מימינם ומשמאלם, וחושבים שבמקרה אנחנו חיים כאן, ושיש לנו גם 'דת' עם כמה מנהגים, ואינם מעלים בדעתם, כי תורתנו תורת חיים היא, והיא מגדירה את כל צורת אומתנו בצורה שונה לחלוטין מכל מה שהעולם שמבחוץ מכיר.

אבל בטרם נלין על אלו שלא זכו לאורה של תורה, חשוב שנחדד בתוך המחנה פנימה את אותן אמיתות יסוד, אשר לעיתים נשכחות ברבות השנים, ובעיקר אחר שהציונות החילונית התימרה לייצג את הלאומיות היהודית, ורבים מיושבי בית המדרש בחרו כאינסטינקט מותנה לברוח מכל אזכור של לאומיות. עלינו לשנן לעצמנו ולאחרים, כי אומתנו אומה היא, כי לא באנו לעולם כדי לעבוד את ה' כיחידים, אלא רצוננו לחזות כאומה שלמה בהשכנת השכינה כאן בארץ. עלינו לשוב אל המושגים הלאומיים האמיתיים, של עם המוגדר על-ידי תורתו, של עם שמגדיר את ארצו, שחולש עליה ודרכה על העולם כולו ומנחיל את ערכי האמת והצדק לכל באי עולם. עלינו לדחות בשאט נפש את ההגדרות המערביות ככל שהן נוגעות לעם ישראל, ואת הנסיון הנואל להחיל על מדינת ישראל את ערכי הדמוקרטיה המערבית, אשר מחייבים בסופו של דבר את ביטול המדינה היהודית. עלינו להכריז ללא בוש, כי רצוננו לנהל את כל אורחות חיינו הציבוריים לאור ההלכה היהודית, ושהמדינה היהודית חייבת לקבל גדרים תורניים כרצון ה'. אחר שכל אותן אמיתות תהיינה ברורות לנו – אז נוכל להנחיל את התורה בטהרתה לאומה כולה.

מסוימת ולקיים סדר חברתי נאות ביניהם, כאשר דתו ומנהגיו הפולחניים של האדם הם עניינו הפרטי. היהודי מבין, כי המדינה היא מכשיר להחלת חוקי ה' על הבריהא, והארץ אינה מגדירה את העם היושב עליה, אלא העם – אשר נבחר על-ידי ה' והוגדר על-ידי חיובו בתורת ה' – הוא אשר מעניק את השם לארץ. ארץ-ישראל קרויה כך משום שהיא ארצו של ישראל. גוי לעולם לא יהיה אזור שווה-זכויות במדינת התורה, משום שאינו שייך לעם שמגדיר את הארץ. עיקרון זה מנוגד לכל הלך הרוח המערבי, ליסודי היסודות של המדינה המודרנית כפי שהיא מוכרת בעולם. סתירה זו – היא אשר עמדה ביסוד החלטת האו"ם בשעתו, ולפיה 'ציונות היא גזענות'. וככל שמדינת ישראל ונציגיה הביעו זעם, תדהמה, שאט נפש ומה לא, העובדה נותרה בעינה – מדינת יהודית אינה יכולה להיות דמוקרטית במובן המערבי של המילה, וגם אלו שהשילו מעליהם את מצוות התורה – כל עוד קראו לעצמם 'ציונים', היו חייבים לבכר את יהדותה של המדינה על-פני עקרונות השוויון המערביים. וככל שקשה להם לבלוע את הצפודע הזו – נותרה בידם רק אחת משתי ברירות – להודות בסתירה הכואבת והפוצעת את נשמתם שבין יהדות, שבין מדינה יהודית, שבין הציונות, לבין הדמוקרטיה המערבית, ולבכר את הקיום היהודי, או חלילה – לתמוך במדינת כל אזרחיה, כפי שדורש הציבור הערבי בישראל, ובכך לשים קץ למדינה היהודית.

מובא בספרי במדבר פרשת בהעלותך פיסקא סט – "רבי שמעון בן יוחי אומר הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב". כמה גדולים דברי חכמים, כמה עומק טמון במילותיו התמציתיות של רבי שמעון בר-יוחאי! עשו שונא ליעקב, הגויים שונאים את ישראל, לא משום שהם עשירים או משום שהם עניים, משום שהם עוסקים במקצוע כזה או אחר, משום שהם לא נחמדים או מדי נחמדים או כל סיבה אחרת שאנשים משלים את עצמם שהיא הגורמת לאנטישמיות. הגויים שונאים אותנו כחוק טבע, כהלכה בידוע! אך אין פרוש הדבר, ששונאים אותנו סתם בלי סיבה. הסיבה טמונה בעצם הגדרתו של עם ישראל,

וְהָבִיאֵנּוּ לְעִיר וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מֶקֶד

אגודת קדושת ציון מאחלת חג שמחה

עוֹרֵךְ בְּרִנָּה דָּשֵׁךְ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם

לכל קוראי חגלין ולכל בית ישראל

הצטרף לאנשי קידוש יישובי 054-8441131 YehoshuaWiseman.com

בשנים
לסוכה

להוציא מבית כלא יושבי חושך הרב משה מלוביצקי

ומזוונות, ופירשו בהן כדי שלא יהו חדשים עלינו כשנחזור לארץ, כי עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'".

ואם יתאספו כל אשר בשמים ובארץ, לא יוכלו לגרוע אות מדברי הנביא והספרי, בין שינעמו לחכם בין שלא, קיום המצוות בחו"ל אינו עיקר אלא על דרך 'הציבי לך ציונים', כמו מצוות חינוך לקטן, כדי שיהיה מורגל ובקי במצוות, שכשתחזור לא יהיו עליך חדשים.

אמור מעתה, למה הדבר דומה, לילד יניק וחכים המפזז בשמחת תורה עם בובת ספר תורה, ובדמיונו הוא רוקד עם ספר תורה, לכאורה, לכאורה.

והתמיהה עולה ומשתרגת והפליאה הולכת וגוברת, איך יתכן הדבר, איך עולה על דעתם ונקבע בלכם לעקור עצמם בשאט נפש משורש החיים. והנה, דוד המלך ע"ה, בעת שגורש לזמן מה מארץ ישראל, צעק מנהמת ליבו (שמואל א כו יט) "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה', לאמר לך עבוד אלהים אחרים", ואמרו חז"ל (נכמה מקומות, וצנייהם כמוצות קי), שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, שנא' (ויקרא כה לח) "לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים, וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה, אלא לומר לך כל

מתבונן אני באחינו האובדים בארץ אשור והנדרחים בארץ מצרים, הסחופים בוילאמסבורג והמתגוללים בקראון הייטס, הנעלמים בטורונטו והמתבוללים בניו מקסיקו, השכוחים בצרפת והנטמעים ברוסיה, מתבונן ואיני מצליח לפתור את החידה.

רואה אני את דמויותיהם, והינם עטורים בזקן ובפאות, על כנפי כסותם גדילים ובין עיניהם טוטפות, מדקדקים הם בקלה כבחמורה לכאורה, ואף מוסיפים הידור על הידור בכל מצוה, לכאורה.

ואם תשאלו 'לכאורה' זה על שום מה, למה נכתב ולמה הודגש, תשובתכם בצידכם, מקרא כתוב הוא (ירמיה לא כ) - 'הציבי לך ציונים', ופורשו דברי

הנביא בתוך דברי הספרי, זה לשונו (עקב מג): "ואבדתם מהרה (דברים יא ז), אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצוינים במצות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים. משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה אמר לה הוי מתקשטת תכשיטים שכשתחזורי לא יהיו עליך חדשים, וכן אמר ירמיה - 'הציבי לך ציונים' - אלו המצות שישאל מצוינים בהם". וכתב בזה הרמב"ן (ויקרא יח כה) - "והנה הכתוב שאמר (דברים יא ז-ח) 'ואבדתם מהרה ושמתם את דברי אלה וגו' אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפליין

ובטרים אפתח פי להשיב דבר מה, אשמע קול ענות אחר, והוא אומר, איני צריך לרוץ עד קרנות המזבח, מצוקי ארץ עמודי העולם, להאחז בהם, די לי בקול ההמון, מליוני היהודים מאז ועד עתה, כל בית ישראל המה, אשר ארץ העמים היתה מכורתם, בה נולדו ובה שוררו את שירת חיייהם עד תומה, ציצית ותפילין, לולב וסוכה, מצה ומרור, קדיש וקדושה, ברית מילה וקבורה, לא אבחר לי גורל אחר מהם, קול ההמון כקול ש-די.

ומחשש שלא הבנתי את עומק כוונתם, נענו שוב בנות הקול ואמרו, אל תדחנו בקש לאמור אין דנים אפשר משאי אפשר, כי לאורך מרוצת אלפי השנים היתה העליה לארץ קשה מנשוא וכרוכה בסיכון נפש, מה שאין כן עתה כי הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, והיכולת ביד כל אחד לעלות ציון, מי יאזור כח לשבת דומם ולהתאפק מלבוא

כסופה ארצה - אל תאמר כן, כי מכל מקום לא כל העיתים היו שוות לרעה, ולא כל המקומות, ולא שמענו ולא ראינו שכל מי שנקרחה הזדמנות סבירה לידו לעלות ולחונן את עפר הארץ, קם ועשה זאת. אמנם אמת הדבר, שלאורך הדורות עלו תמיד גדולי עולם אל ארץ חמדת ה', הרמב"ן והבית יוסף, האר"י וגם גוריו, כמה מתלמידי הבעש"ט וכמה מתלמידי הגר"א, אבל כמדומה שלא יחלוק אדם שלא ראינו את רוב ככל גדולי העולם רדופים לעלות לארץ ועומדים תמיד עם עין פתוחה ואוזן כרויה לראות ולשמוע שמא ואולי נקרתה הזדמנות לעלות לארץ צבי וגם לחיות בה לאורך זמן. הוא אשר אמרנו, יהי לך אשר לך, מאמרי חז"ל שהבאת, ואנו נחיה מפי האמוראים שכתבו את הגמרא, ועמודי העולם שהגו בה תמיד.

הדר בחז"ל כאילו עובד עבודה זרה, וכן בדוד הוא אומר (שמואל ב' כ"ט) 'כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים', וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים, אלא לומר לך כל הדר בחז"ל כאילו עובד עבודה זרה.

הבינו נא, אינני שואל זאת כשאלה רטורית, אין זה נסיון להטיף לאובדים ולנידחים בדרך של שאלה, זו אכן שאלה שבעיני מחויב שתהיה לה תשובה. אין ומדוע לא עלתה ארוכת בת עמי, רכבות רכבות עמך בית ישראל המבקשים להחשב יראים ושלמים, והינם יושבים על אדמה טמאה, כמי שאין להם אלה, כאילו עובדי עבודה זרה. המציאות היא זו, או שמה חלום ביעותים?!

הדעת נותנת, שיש איזו מעטפת הגנה, שמונעת מהדברים הפשוטים הללו, הממלאים את התורות שבכתב ושבעל פה ואת המדרשים, מלחדור אל ליבם.

ננסה א"כ להתחקות אחר מעטפת זו, ומפוקח העורים בורא העולם, נבקש שיהיה בעזרנו לפקוח עיניים עוורות, להוציא ממסגר אסיר, מבית כלא יושבי חשך (ישעיה מ"א).

דומני, כי שומע אני קול ענות באוזני, לא קול ענות גבורה, כי אם קול ענות חלושה, ומפצף הקול ואומר, הלא אבותינו מצוקי ארץ עמודי העולם, אמוראי בבל והסבוראים, הגאונים והראשונים, האחרונים ועקבותיהם, הבעל שם טוב ותלמידיו מזה, והגר"א ותלמידיו מזה - רובם נולדו בארץ נכר ותאכל אותם ארץ אויביהם - אלה המתים בגולה, ומה לנו כי נחוש למאמרי חז"ל שהבאת, הטוב טובים אנו מאבותינו ומרביתינו, האם נגלו לעינינו מאמרי חז"ל שנסתרנו מנגד עיניהם, אפילו תצווח מבוקר ועד ערב, אין אנו שומעים לך.

וְכָל חִילֵי שְׁמַיָא וּרְתִיכּוֹ, דְּאַתּוּ לְמִידֵּר בִּינִיכּוֹן.
לֹא הִימְנוּהוּ, עַד דְּאַצְטְרִיף לְגַלְאָה כָּל מַה דְּחָמָא,
וְאַרְא כֶּךָ, וְאַרְא כֶּךָ. וְאִי גַלִּי יִתִּיר, מַה דְּגַלִּי כָּלֹא
אַצְטְרִיף. בִּינּוֹן דְּחָמוּ יִשְׂרָאֵל כֶּךָ, חֲדוּ. וְכַד שְׁמַעוּ
מְלִין מְפּוֹמִיָּה דִּיחֻזְקָאֵל, לֹא חִיִּישׁוּ עַל גְּלוּתָהוֹן
כָּלֵל, דְּהָא יָדְעוּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא לֹא שְׂבִיק
לוֹן. וְכָל מַה דְּגַלִּי בְּרִשׁוּתָא גַּלִּי. וְתַנְיִן בְּכָל
אַתֵּר דִּישְׂרָאֵל גְּלוּ, תַּמָּן שְׂכִינְתָא גְּלַתָּה עִמָּהוֹן,
וְהִכָּא בְּגְלוּתָא דְּמַצְרַיִם מַה כְּתִיב, וְאַלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. בִּינּוֹן דְּכְתִיב בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, מַהוּ אֵת יַעֲקֹב,
הַבָּאִים אִתּוּ אַצְטְרִיף
לְמִימֵר. אֱלֹא, אֱלֹא שְׁמוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינּוֹן רְתִיכִין
וּמְשַׁרְיִין עֲלֵאִין, דְּנַחְתּוּ
עִם יַעֲקֹב, בְּהָדֵי שְׂכִינְתָא,
בְּגְלוּתָא דְּמַצְרַיִם."

ובתרגום ללשון
הקודש: "וְכָאֲשֶׁר נִכְנְסוּ
לְגִלוּת בְּכָל, חֲשַׁבּוּ שְׂאִין
לָהֶם קִיּוּם לְעוֹלָמִים, שְׁהָרִי
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹזֵב
אוֹתָם, וְלֹא יִשְׁגִּיחַ בָּהֶם
לְעוֹלָמִים. וְשִׁנְיָנוּ, אָמַר
רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
קָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְכָל הַפְּמִלְיָא שְׁלוֹ, וְכָל
הַמְרַכְּבוֹת הַקָּדוֹשׁוֹת, וְכָל
חִילוּתֵיהוֹן וּמַחְנוּתֵיהוֹן וּגְדוּלְתֵיהוֹן וְכָל חֵיל
הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר לָהֶם: מַה אַתֶּם עוֹשִׂים כָּאֵן וְמַה בְּנֵי
אֱהוֹבֵי בְּגִלוּת בְּכָל, וְאַתֶּם כָּאֵן, קוּמוּ רְדוּ בְּלָכֶם
לְבָבְכֶם, וְאֲנִי עִמָּכֶם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (יִשְׁעִיָּה מֵג) 'כֹּה אָמַר
ה' לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְּכֶלָה וְגו'". לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי
בְּכֶלָה - זֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהוֹרְדֵתִי בְּרִיחִים
כָּלֶם - אֵלֶּה כָּל הַמְרַכְּבוֹת וְהַמַּחְנוֹת הָעוֹלְיוֹנִים.
כְּשִׁירְדוּ לְבָבְכֶם, נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם, וְשָׁרְתָה נְבוּאָה
קְדוּשָׁה עַל יְחֻזְקָאֵל, וְרָאָה כָּל מַה שְׂרָאָה, וְאָמַר
לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל: הֲרִי אֲדוֹנֶכֶם כָּאֵן, וְכָל חִילוֹת

מביט הייתי בפניהם בעת אשר ניסו לדחות
את טענת אין דנים אפשר משאי אפשר, וראיתי
בהבעת פניהם, שחוששים הם פן אכנס עימם
לויכוח אודות טענתם זו, כי יודעים הם היטב
שלא יוכלו לעמוד לנגדי בעת אשר אפרוס את
העובדות והנתונים, אבל לא אלק בדרך הטענה
והניצוח, אלא אעקור את טענתם משורשה,
דבברים פשוטים וברורים, וה' הטוב יהיה בעוזי.

ואען ואומר, הלא תדעו אם לא שמעתם, את
אשר ממלא את הזוהר הקדוש
ואת המדרשים, ולמדוהו
ממדרש הפסוקים ומקבלה
איש מפי איש עד יחזקאל
הנביא אשר נגלו אליו
האלהים, כי בעת אשר יצאו
ישראל לגלות, גלתה שכינה
עמהם, ולא רק גולי בבל,
אלא בכל עת אשר יצא העם
לגלות, גלתה שכינה עמהם,
הא לך מקצת הדברים (ווי"ק
שמות ב'): "וְכַד עָאֵלוּ בְּגְלוּתָא
בְּבָבֶל, חֲשִׁיבוּ דְּהָא לִית לָהּ
קִיּוּמָא לְעִלְמִין, דְּהָא קוּדְשָׁא
בְּרִיף הוּא שְׂבִיק לוֹן, וְלֹא
יִשְׁגַּח בְּהוֹן לְעִלְמִין. וְתַנְיִן,
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּהִיא
שְׁעָתָא קָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיף
הוּא לְכָל פְּמִלְיָא דִּילֵיהּ,
וְכָל רְתִיכִין קְדִישִׁין, וְכָל

חֵילֵיהּ וּמְשַׁרְיָתֵיהּ, וְרַבְרָבְנוּ, וְכָל חֵילָא
דְּשְׁמַיָא, וְאָמַר לוֹן, מַה אַתָּן עֲבָדִין הִכָּא, וְמַה בְּנֵי
רְחִימָיָא בְּגְלוּתָא דְּבָבֶל, וְאַתָּן הִכָּא, קוּמוּ חֲתוּ
כְּלָכוֹן לְבָבְכֶם, וְאַנָּא עִמָּכֶם. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (יִשְׁעִיָּה
מֵג) 'כֹּה אָמַר ה' לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְּכֶלָה וְגו'". לְמַעַנְכֶם
שְׁלַחְתִּי בְּכֶלָה, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא.
וְהוֹרְדֵתִי בְּרִיחִים כּוֹלֶם, אֲלִין כָּל רְתִיכִין וּמְשַׁרְיִין
עֲלֵאִין. כַּד נַחְתּוּ לְבָבְכֶם, אִתְּפַתְּחוּ שְׁמַיָא, וְשָׁרְתָא
רוּחַ נְבוּאָה קְדִישָׁא עַל יְחֻזְקָאֵל, וְחָמָא כָּל מַה
דְּחָמָא, וְאָמַר לוֹן לְיִשְׂרָאֵל, הָא מְאִרִּיכּוֹן הִכָּא,

לארצות המערב - זאת התורה חוזרת עכשיו, אחרי השואה והחורבן, מערבות שממות המערביות אל ארץ הצבי הנתונה לאבותינו נחלת עולם".

זוה לשון הנתיבות שלום בספרו (בראשית עמוד עה - סהגשגות של), אחרי הביאו את דברי הזוהר "ק הנ"ל

- "וע"פ דברי הזוהר אפשר להבין את התחדשות ישוב ארץ ישראל בדורות אלו, שכאשר היו ישראל בגלות בכל היתה עמהם שכינתא בגלותא, וכל הפמליא של מעלה, וכמו"כ בכל אתר דגלו ישראל תמן שכינתא עמהון, לא רק בבבל, אלא בכל מקום שהיה מרכז התורה והמרכז של כלל ישראל היה הקב"ה עמהם בגלותם. וכן היה בכל ארצות גלותם של ישראל לאחר גלות בבל, באשכנז ובצרפת ובכל המדינות בהם התרכזו רוב בנין ומנין של כלל ישראל, וכמו שבאחרונה היה המרכז בפולין. ועתה לאחר החורבן הגדול **אנו רואים** ששוב חזר המרכז של כלל ישראל לארץ ישראל, שארץ ישראל היא כיום מרכז התורה ומרכז

יראת שמים וחסידות, וא"כ הרי **כאן גם מקום השראת השכינה**. שעתה שהשי"ת עזר ובני ישראל חוזרים ומתקבצים ומתרכזים בארצנו הקדושה, **בודאי שאין השכינה שורה אלא בתוך בני ישראל ובעודן בארץ ישראל**".

דברי הנתיבות שלום עשירים יותר במקום אחר [דברים שנשא בישיבת אור משה, נרשמו ע"י הרב אהרן סורסקי, ונדפסו בספסוף הליכות חיים, עמודים טז-יז - ההדגשות שלי] - "אם נתבונן יותר, אם נשקיף על התהליך המתרחש עתה בארץ הקודש מבעד לאספקלריא מעמיקה, נמצא שהולכים ומתקדמים פה ענינים נשגבים

השמים ומקבכותיו שבאו לדור ביניכם. לא האמינו לו, עד שהצטרף לגלות כל מה שראה, וארא קך, וארא קך. ואם גלה יותר - כל מה שגלה הצרך. כיון שראו קך ישראל, שמחו. וכששמעו דברים מפי יחזקאל, לא חששו על גלותם כלל, שהרי ידעו שהקדוש ברוך הוא לא עזב אותם, וכל מה שגלה - גלה ברשותי ושינינו, בכל מקום שגלו ישראל, שם השכינה גלתה עמם. וכאן בגלות מצרים מה כתוב, ואלה שמות בני ישראל וגו'. כיון שכתוב בני ישראל, מה זה את יעקב, הבאים אתו הצטרף לומר, אלא, אלה שמות בני ישראל, הם אותם מרכבות ומחנות עליונים שיירדו עם יעקב עם השכינה לגלות מצרים".

כאמור לעיל, הדברים הללו חוזרים על עצמם, בספר הזוהר הקדוש ובמדרשי חז"ל פעמים רבות. ומתוך כך נשלמת התמונה לנגד עינינו ומתחזקת הסוגיה כשמלה - נאמנים ואמיתיים הנה דברי חז"ל, ולפיהם הדר בחז"ל

כמי שאין לו אלה וכעובד עבודה זרה, ואין לגרוע מחומרתם כמלוא נימה. ועם זאת, אבותינו ורבותינו, עמודי העולם וכל המון בית ישראל, לא הושלכו לעבוד אלהים אחרים בעת אשר יצאו לגלות, מפני שכאשר השליכם ה' לארץ אחרת, הוריד את שכינתו עמם, ומקום נתבצר להם בתוך טומאת ארץ העמים, בכל מקום שגלו שם, ויהי להם ה' שם לאלהים.

לאור זאת, עלינו לשים עינינו ולבנו לאשר כתב החזון איש באגרותיו, כי בנפשנו הדבר. ואלו דבריו - "זאת התורה שגלתה עשר גלויות, ושבתה ביתה בארץ שנער, ושגלתה מבבל

הסיבה לכך היא פשוטה בתכלית, כי האידנא ה' שוכן בציון, וכל צבאותיו העליונים עמו, ממילא שורה כאן ברכה מיוחדת ויתירה כדוגמת הברכה וההצלחה שראו במרכזי התורה שבכל דור ודור.

ובהמשך דבריו שם - "רק בתקופתנו ב"ה נשתנו פני הדברים. אנחנו הדור הראשון, שמכל הבחינות ניתן בידו לעלות ולהתיישב בארץ ישראל, ויש לו ב"ה התנאים הדרושים כדי לקיים מצוה חביבה זו. וכאן הבן שואל - על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, שנשללה האפשרות עד עכשיו לקיים את מצות ישיבתה, ומכאן ואילך אין יותר שום מניעה, ותשובתו בצידו - אין זאת אלא מפני שעד הדור הנוכחי היו השכינה וצבאות העליונים אצל מרכזי התורה בחו"ל, והיתה שמה בחינת ארץ ישראל, לכן הוצרכו גם רוב מניין ובניין של כלל ישראל להימצא שמה. לא כן עכשיו אשר ה' שוכן בציון, והשכינה הקדושה עם המרכבה העליונה חזרו לארץ ישראל, מעתה ראוי לכל יהודי באשר הוא להמצא כאן".

לאור המובא נמצא, כי אכן עד הדור האחרון שרתה השכינה בחו"ל ולכן לא חששו כל כך כל מצוקי ארץ והמון עם קדושים לברוח מטומאת העמים, שגם שם יכלו לעבוד את ה' ולהתקרב אליו לפי ערך. אולם עתה, לאחר שחזר רוב מניין ובניין של בני ישראל ושבו הישיבות הקדושות לארץ ישראל, חזרה גם השכינה לכאן - וממילא, קרבת אלהים, השגת אהות, שפיכת לב כמים, הכל כאן דייקא ודווקא, ולא בחוץ לארץ הטמאה, ושוב אין כל טעדיק שהוא להשאר בבחוץ הטומאה והריחוק מחצרות ה', בארצות שגזרו על גושיהם, עפרותיהם ואויריהם.

שמעוני אחי שמעוני, מי שאכל שום וריחו נודף אל יתמיד באכילת השום, הסירו אלהי הנכר מקרבכם, קומו ועלו ציונה בית ה', אל הארץ אשר נגלו שם האלים לעבדיו ונביאי, ארץ אשר דורות עולם נכספו לחונן את עפרה, ועתה הוא לנו חיוב גמור, בואו ארצה כנען ויהי ה' לכם לאלים, ואתם תהיו לעמו ונחלתו. ■

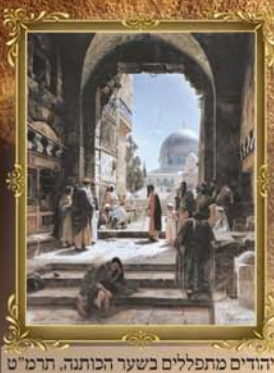
מאוד". כאן מביא הרבי את דברי הזוהר הנ"ל, וממשיך - "דברי הזוהר הקדוש מלמדים אותנו בבידור, כי בכל זמן שהוא, לכל מקום ששכן בו מרכז התורה והישיבות, אליו גלתה השכינה הקדושה וכל פמליא של מעלה להיות עמהם. והנה מיום גלות יכניה מאר"י וכל החרש והמסגר אתו, זה יותר מאלפיים שנה נמצא מרכז התורה של עם ישראל בגולה, והתחנה הראשונה היא כנזכר, בארץ בבל ערש התלמוד בבלי שהוא חלק התורה שבע"פ. אח"כ נדרו מרכז התורה והישיבות גולה אחר גולה, מארץ שנער לספרד, למצרים, ולצפון אפריקה, ומשם לצרפת ולאשכנז, ולכל מקום שגלו גלתה שכינה עמהם, השכינה הקדושה וכל פמליא של מעלה, עד שבעקבות מסעי הצלב וגירוש ספרד הגיעו המגורשים לארץ פולין ולעוד מדינות במזרח אירופה, ונשתל מחדש מרכז התורה במדינות פולין, ליטא, גאליציה והונגריה ובנותיהן, כידוע לכל הבקאים בדברי הימים.

וכאשר עלה הכורת על גולת אריאל באירופה, בימי שלטון הנאצים ימ"ש, היינו עומדים ותוהים - האם עכשיו יוסיף מרכז התורה של עמנו לנדוד בנכר, ויעבור שוב לארץ חדשה בתפוצות, כמו למשל אמריקה, או שמא כבר הגיע הזמן שתהא תורה חוזרת לביתה - לארץ הקודש - מקום שממנו יצאה לראשונה בעת החורבן הראשון, וממילא גם השכינה הקדושה וכל פמליא של מעלה ישוּבו לשרות בארץ הקודש.

ומאת ה' היתה זאת לחונן עמו, כי אמנם התרחש לנו זה הנס הגדול, ומרכזי התורה והחסידות עם הישיבות הקדושות קמו לתחיה מחדש פה בארץ ישראל [ואף שיש ב"ה מקומות תורה וישיבות הרבה בחו"ל, אך המרכז החי בפועל וצומת הגידין של עולם התורה והחסידות הוא בארץ הקודש] **ואין ספק שגם השכינה הקדושה וכל פמליא דלעילא חזרו אל מכונם בפלטין של מלך.**

לא יפלא, אם כן, בראותנו את ההצלחה והשגשוג הרוחני המרהיב של הישיבות בארה"ק.

יהודים מתפללים בשער הכותנה, תרמ"ט

"שעריך הם דופקים"

ותיקין בשער הכותנה בערבי שבתות

ב"ה זכינו שמזה כמה שנים מתקיים בכל יום שישי מניין שחרית כותיקין בשער הר בית קדשינו, בהשתתפות עשרות אברכים ובני ישיבות, כהמשך למנהג ארץ ישראל שתוקן בימי הגאונים. בשנים האחרונות המניין מתקיים בשער הכותנה - המקום הנגיש הקרוב ביותר לקודש הקדשים מחוץ להר הבית, הידוע כמסוגל לישועה ומאות שנים שנהגו בני ירושלים לשפוך שיחם בו, לאחר תפילת שחרית נאמר סדר תפילה קצר בנוסח שתיקנו הגאונים לומר במקום זה. הציבור מוזמן בברכה להצטרף למניין מיוחד זה עם הנץ החמה, כמנהג ישראל מזה אלף שנה. ויה"ר שתשמע שוועתינו ונזכה לראות במהרה בבנין ביהמ"ק

"נוראות תענינו בעמדינו מזל שער סלחתי נקשיב בבואינו בשער"

("מתוך פיוט שתיקנו הגאונים לומר בשערי הר הבית.")

// כיבוד מוגש לאחר התפילה // המעמד מאובטח ע"י הרשויות, ומוותנה בשמירה על נהלי קורונה

לבירורים: 054-842-3801

רבי נח גד ויינטרוב - פורץ הדרך לארץ ישראל

הרב שמואל יוסף שיינרמן

ממשיך רבי יעקב דוד לומר לבנו ההמום, "הייתי מכחת את רגלי בכל רחבי ממלכת פולין להתריע כדי לעלות, אבל יודע אני שלא ישמעו בקולי. אותך, בני יקירי, אני מצווה שתעלה לארץ ישראל מיד!".

היה זה חמש-עשרה שנה בדיוק לפני עליה הכורת על שלשה מיליון יהודי פולין הי"ד, מספר נכדו הרב שבתי ויינטרוב. רבי נח גד אינו מתמהמה לקיים את מצוות אביו הקדוש, ועושה את הבלתי יאומן. הוא פועל נמרצות להשיג את אשרת הכניסה המיוחדת לארץ ישראל בדרך לא דרך, כשלבסוף מי שהשיג עבורו את אשרת הכניסה היה הרב יצחק מאיר לוין, חתנו של האמרי אמת מגור, ולימים שר הסעד בממשלת ישראל הראשונה. רבי נח גד עלה על סיפון האניה בו הגיע רבי אברהם מרדכי אלתר - בעל האמרי אמת מגור - לביקורו השני בארץ. רוב ככל הנוסעים היו אמורים לחזור חזרה לפולין, אבל רבי נח גד נסע כדי להשתקע ולבנות את ביתו ולהכין את הקרקע ליהודים רבים נוספים, אותם פעל להציל באותן חמש-עשרה שנים שקדמו לשואה.

רבי נח גד מפליג לארץ ישראל באוניה אחת עם האדמו"ר הקדוש מגור בעל האמרי אמת זצוק"ל, שהתעניין במהלך הנסיעה - "מיהו האברך המעניין שנוסע לארץ ישראל?...". באחד

אחת הדמויות המופלאות בעולם החסידות במאה השנים האחרונות, הוא הגאון הקדוש רבי נח גד ויינטרוב הירושלמי זצ"ל, שאלפים מדברי התורה שרשם, ועשרות הספרים שחיבר והוציא לאור, מהווים מקור בלתי נדלה לדורשי חסידות.

רבי נח גד

עלייתו לארץ ישראל לפני קרוב למאה שנים התבררה כנס ההצלה למשפחתו ולאלפים רבים שדרבן לעלות לארץ, והוא גם זכה להמנות על יוזמיו של הישוב היהודי הראשון באזור גוש עציון - מגדל עדר. רבי נח גד אהב את ארץ ישראל כנפשו.

להלן נביא קוים לדמות אגדית ומרתקת זו, ששילב בתוכו גאונות, חסידות ואהבה עזה לארץ ישראל. לפניכם תחקיר מקיף ומרתק של על אחת מדמויות ההוד של ארץ ישראל בימים ההם.

אל הארץ הטובה!

תרפ"ד, העיירה רדומסק שבפולין. שם מתגורר הצדיק הנודע רבי יעקב דוד מרדומסק, שהיה נודע בצדקותו וקדושתו ונודע כבעל ישועות. הוא פונה לבנו בכורו רבי נח גד ויינטרוב, כשהוא בגיל 35 בלבד, ומצווה עליו - "קום עלה לארץ ישראל, ותכין גם את ביאתי לארץ ישראל, וכן של כל בני משפחתי".

"ענינים כבדים הולכים ומכסים את פולין, אני רואה את פולין כולה בוערת. אילו יכולתי...",

משנהגיע רבי נח גד לארץ ישראל איווה למושב לו את ירושלים עיר הקודש, החליף את מלבושיו כמנהג אנשי ירושלים. ובשבתות וימים טובים אף לבש בגדי לבן כמנהג המקובלים. בספריו הרבים ובמכתביו כינה את עצמו 'הירושלמי'. במלחמת השחרור, כאשר נאלץ לעזוב את ירושלים ועבר להתגורר בתל אביב, היה חותם בספריו - "כחפץ הירושלמי החפץ לראות בנחמת ציון וירושלים ובטוב ישראל ע"י משיח צדקנו ב"ב, המתגורר עכשיו בתל אביב...". היה קשור בכל ליבו ונפשו למנהגיה של ארץ ישראל ואורחות חייו של הישוב הישן בירושלים. רבותיו המובהקים בארץ ישראל היו הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד

והמקובל האלי רבי חיים שאול דוויק הכהן.

מבין עשרות אמרותיו שמביא מרבי יוסף חיים זוננפלד, ראוי לציין את מה שסיפר על כך, שהרגיש כי בחוץ לארץ הלימוד עלה יותר טוב מאשר בארץ ישראל וניגש לדבר על כך עם הרב זוננפלד. "והשיב לי [הגה"ח זוננפלד], שזה בא מכח הדימיון, כי חוץ לארץ הוא רק מכח המדמה, אבל בירושלים רואים את האמת".

כֹּה נָתַן לִיבִי לְהֵאמֹר...

את ההערכה הרבה ומסירות נפשו לעלות לארץ ישראל נוכל ללמוד ממכתב אותנטי שנכתב בשנת עלייתו לארץ ישראל. את המכתב כתב לו ידידו הרב יעקב אהרן מרדושיץ, וז"ל -

"לכבוד חתן אחי מוה"ר הרב נח וויינטרויב...

הימים, ישב בעל ה"אמרי אמת" על סיפון האוניה והשמיע בפני מקורביו רעיון כלשהו. רבי נח גד, שכל רו לא אניס ליה, ניצב אף הוא על הסיפון, מיהר ללחוש לבן לווייתו, כי דברי האמרי אמת מגור - זהו למעשה רד"ק מפורש בספר שמואל.

הרבי מגור, ששמיעתו הייתה חדה מאד באותן שנים, קרא אליו את רבי נח גד ואמר לו: "יונגערמאן, איך האב געזאגט אז ס'שטייט אין רד"ק..." נאברך צעיר, הרי הקדמתי ואמיתי שזהו רד"ק...]. מאז התחבב מאד רבי נח גד על הרבי מגור, וקיים אתו קשר מתמיד. רבי נח גד אף כתב רבות מדברי תורתו.

רבי נח גד עם רבי מאיר מאמשינוב בשנת ה'תרצ"ד

רבי נח גד מתאר את אותה נסיעה, ואלו דבריו - "ביום ח' שבט תרפ"ד, יצאתי מעירי ראדמסק ויצאתי

מפולין הרשעה, וביום י"ז שבט באתי לארץ ישראל. וביום ט"ז שבט יצאתי ממצרים ללכת לארץ ישראל, ואמרתי רמז וישע ביום ההוא. **ביום** עולה נח. **הוא** עולה טוב כי בטו"ב שבט נצלתי ממצרים ובאתי לארץ הקדושה כי אצל מעבר סואץ הייתי בליל י"ז שבט בחצי הלילה, ששיין עוד למצרים, ועברתי את מעבר סואץ בליל י"ז שבט בחצי הלילה שנת תרפ"ד, ובבוקר כבר הייתי בארץ ישראל ובאתי לירושלים עיה"ק תוב"א בשעה תשע וחצי טו"ב שבט שנת תרפ"ד ביום ד' פרשת יתרו. וברוך ד' אשר הציל אותי ואת אשתי ובתי מתחת יד פולין ומכ"ש עכשיו מתחת יד מגוג הרשעה והש"י ירחם על עמו ויהיה די לצרות ישראל ונראה במהרה מפלתו וישמחו עליונים ותחתונים בישועת ישראל בקרוב במהרה ידין אמן".

אותם הימים מספרים, כי היה שקדן גדול ובעל כשרונות נעלים, ובפרט בכך שיראתו קדמה לחכמתו. כבר בהיותו בן עשר שנים, לקחו אביו אתו ללימוד משותף בש"ס ופוסקים בעיון.

כבר בגיל בחרותו החל לכתוב את חידושיו. פירוש מיוחד על כל מגילת אסתר בשם 'עורה כבודי', כתב בהיותו בן 21 במשך חודש וחצי, בעת ששכב על מיטת חוליו, כפי שהוא עצמו מספר בהקדמה לספר. את כל חיבוריו וחידושיו בתורה הדפיס רק לאחר עלייתו לארץ ישראל.

מעט לעת לקחו אביו עמו בנסיעותיו אל הרבי המפורסם מאלכסנדר, בעל ה'שימח ישראל' זצ"ל בכדי להתברך

מפי הצדיק ולשאוב מים חיים מנהו היוצא מעדן בחצר הקודש. הנער התחבב במהרה על זקני החסידים ושבח את ליכס בידיעותיו ובנוהג הילוכו החסידי. תכונה זו של 'דולה ומשקה' של הרפתה ממנו כל ימיו ובזכותו השתמרו אלפי פנינים ואמרות ממאות צדיקים – תכונה זו נתגלתה כבר אז בהיותו עלם צעיר, עת הסתובב לרגליהם של זקני העדה ושישייה וחילץ מהם פרטים על צדיקי הדורות, מנהגיהם ואורחות חייהם.

סדר לימודו החל בלימוד מחצות הלילה ועד עלות השחר, אז היה מתכונן לעבודה שכלב – זוהי תפילה, שאותה ערך בהשתפכות הנפש ובתעצומות לב. בשנים הבאות ובמשך כל חייו, עברו על רבי נח גד תלאות ויסורים קשים ל"ע, בתוכם פטירת ילדיו ר"ל – אך למרות הכל היה שרוי תמיד בשמחה ולא נשבר בקרבו. אדרבה, הוא ראה את עצמו משמש דוגמא לאחרים – עודד נרכאים ונשבריו לב, וכאשר התגנבה לאוזניו השמועה, כי בבית מאן-דהו אין מה לאכול, היה פונה שמה בלאט, נכנס דרך החלון, מניח סכום כסף על השולחן ובורח כלעומת שבא, כדי שלא ידעו האנשים מי הוא הנותן ולא יתבישו, חלילה.

ועתה ידידי נאמן, בהגיע השמועה לאזני שנסעת לארצנו הקדושה, הייתי משתומם על השמועה הזאת, וגם לא נתן לי לבי להאמין משני אופנים: ראשית – מאין לך על הוצאות הדרך סכום הדרוש כעת? ושנית – איך אפשר שלא תכתוב לי מאומה מזאת, כאשר ידעת את ידידותי לך. רק אם השאלה הראשונה פתרתי ע"י המאמר 'אין לך דבר העומד בפני הרצון', וגם בשאלה השניה דנתין לכף זכות, כי במרץ רב עשית זאת מרוב תשוקתך לגשם את מחשבתך הקדושה ולקיים 'בית ד' נהלך ברגש'.

אך עתה, ידידי הנאמן, כאשר זכית לראות את ארץ אבותינו ולנשק את אדמת קדשינו ולקבוע מכונן במקום בית בחירתנו, על כן בטח תהיה אצל כותל המערבי ועל קברות אבותינו ואמנו וצדיקינו, נא זכור אותנו ושפוך שיח פני בוחן ליבות גם הכבושים בגולה....".

תולדות חייו

רבי נח גד ויינטראוב נולד ביום א' ד' בתשרי תרמ"ט, לפני 131 שנה, בעיירה הסמוכה לעיר ראדומסק שבפולין. אותו יום היה צום גדליה נדחה, ואביו רבי יעקב דוד שמח מאד בלידת הבן ומאד חשק לקרוא לבנו מחמדו על שם גדליהו. אולם כאן התרחש דבר מופלא וטמיר. התינוק נחלה ולא יכלו לערוך את ברית המילה עד לפרשת נח. בעקבות כך החליט אביו לקרוא לבנו על שם פרשת השבוע, וקראו בשם נח. מסופר, שתוך כדי הברית מצא אביו, שהגמטריה של נח עולה בדיוק כמנין השם גדליהו, אותו חשב לקרוא לו ככתחילה, ושמח מאד, שמשמים הזמינו לו שם כמחשבתו הראשונה.

עוד בימי טל ילדותו התגלה רבי נח כפלא פלאים בין ילדי גילו. כבר אז ניכר עליו, כי מדובר במי שעתיד לגדולה. אחיו ומכריו ברדמוסק של

ישראל והדפיסו בספריו. ברם, הסגולה הכוללת ביותר באישיותו היתה ה'התמדה' שלו. חריצותו היתה לשם דבר. מעולם לא נח ולא שקט. לא ישב בחוסר מעש. לא התעייף ולא הכריז: "די, כבר מספיק פעלתי!". אדרבה: ככל שנקפו הימים חש שלא קיים חובתו בעולם החומרי. משל הרגיש כי עתיד הוא להשלים שנותיו בלא עת. בשנת השישים ושש לחייו השלים נפשו, אבל פעל ועשה כמי שחי עוד רבות בשנים.

יושב היה רבי נח גד בבתיים של גדולי ישראל ורושם מפהם את דברי תורתם למען ידעו הדורות הבאים, יושב היה בשולחנם של צדיקי הדור וגדולי החסידות, אצלם היה בין הנכבדים במלכות והיה מתאבק בעפר רגליהם, דולה ומשקה מתורתם ומביאם לרפוס. לא מעט מכתבים ואגרות אנו מוצאים מגדולי ישראל, שהיו מריצים לפניו את איגרותיהם מדברי תורתם, וכן מאבות החסידות, ביודעם את יקרת הערך של רבי נח גד לכל דבר תורה וחסידות מתוך מטרה שידפיסם ויפיצם בישראל.

בספרייתו מצויים ספרים רבים עם הערות ודברי תורה, כולל בסידורו, עליו היה כותב על שולי הדפים את דברי תורתו שנתחדשו לו. ליד מיטתו עמדו תמיד בהיכון גלילי נייר ועט. פעמים רבות נתעורר משנתו בשעת ליל ותיכף העלה על הכתב דברי תורה וחסידות. עד ראייה שהיה בקרבתו סיפר את שראה במו עיניו. רבי נח גד לא היה הולך לישון במובן הרגיל שאנו מכירים. הוא היה מניח ספל לנטילת ידיים ומחברת ועט ליד מיטתו, שהייתה כעין כורסא. היה מתעורר פעמים רבות, נוטל את ידיו וכותב את חידושיו, וכך ממש היה מנהגו יום יום.

אלפי אלפי אמרות פז של צדיקים וקדושים מדורות עברו ניצלו מתהום הנשיה. כך הופיעו עשרות קבצים וספרים, עשירים ועמוסים בדברי תורה וחסידות אותנטית. רבי נח גד נהפך לאחד מגדולי מעתיקי השמועה המוסמכים ביותר, בדור שאחרי החורבן.

המשך אי"ה בעלון הבא

וכן היה רבי נח גד מפרש בספרו בשם צדיקים את הפסוק (פסלים יא ו) "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו" – שהקב"ה אוהב צדקה כזאת, כאשר המקבל והנותן יוכלו להסתכל אחד בפני השני ולא להתבייש.

מקובלנו מחז"ל, כי ארץ ישראל נקנית ביסורים. אצל רבי נח גד הדברים מקבלים משנה תוקף. בעוד הוא מכין את הקרקע לעלייתו של אביו לארץ ישראל, האסון הנורא מכל פוקד אותו. אביו הגדול נפטר ברדומסק חודשיים לאחר עלייתו ארצה. רבי יעקב דוד עדיין מספיק לשגר לבנו מכתב לארץ ישראל.

למרות התלאות וחרפת הרעב שעבר, רבי נח גד ראה בעלייתו לארץ הקודש את משאת נפשו הטהורה ולא חדל מפעולותיו להעלות את שאר אחיו ואחיותיו מפולין. מכתבים רבים מגלים, כי רבי נח גד היה כתובת לרבים שביקשו לעלות לארץ ישראל ועשה ככל יכולתו לעזור להם תוך מסירות נפש של ממש. הוא חתם על ערכויות ולקח על עצמו אחריותו כלפי השלטונות בנוגע לעולים לארצנו הקדושה.

על חיי הצער שעבר אפשר ללמוד מאחד ממכתביו, שקיבל מאחיו הרב יחיאל, בו הוא כותב לו כשנה לאחר עלייתו ארצה, בשנת תרפ"ה: "נח! אמנו שואלת אם תרצה לבוא חזרה לפולין, בא לפה, אולי לא תחיה חיי צער כמו בארץ ישראל, והשם יתברך יעזור לך". אולם לא איש כרבי נח ירתע, המשברים הקשים שעבר רק חיטלוהו וחזקוהו בדרך עבודת ה' בארץ ישראל.

איש האשכולות – איש שהכל בו

איש האשכולות היה רבי נח גד – גאון אדיר בתורה, בקיא עצום ומופלא ברוי התורה וסודותיה, חסיד וחרף, למדן ובעל זיכרון נדיר בלתי מצוי, משורר בחסד עליון שכתב עשרות שירים על שבת ומועדים בדרך הסוד. מיד אחר מאורעות תרפ"ט, כתב קינה מיוחדת על המאורעות בעת שהתפלל בכותל המערבי. זוהי הקינה היחידה שנכתבה על אותם מאורעות קשות בארץ

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק לב]

משורת השכל והחכמה, וכולן עלולות להביא את האדם לעבירות חמורות. אשמח שכתת תרחיב את הדיבור על אחת מן המידות הרעות, ותראה לי את הנקודה בה אינה לפי שורת השכל ומה התיקון הדרוש לה.

- **"בסדר**, אשתדל לבאר כעניות דעתי, כיד ה' הטובה עלי... אך קודם לכן, יש כאן מקום להביא מקור, אותו לא הספקנו לראות בפעם הקודמת, המסייע לדברים שלמדנו. בסוף פרק ב' בדרך ה', הרמח"ל מלמד מה הם שני הצדדים הקיימים בעולם, בהגדרה כללית וקצרה. 'ונהנה ההשכלה וכל המידות הטובות הם ענייני שלימות שנמצאו להשתלם בם האדם, וענייני החומר ומידות הרעות הם ענייני החסרון שזכרנו, שהאדם מושם ביניהם לקנות לו השלימות'. נראה לי, שכבר עסקנו בעבר בקטע הזה, ביחס לעיקרון שלמדנו, ולפיו הכח שעומד בפני היצר הוא כח ההתבוננות וההשכלה. הסברנו, ש'ההשכלה' האמורה כאן אינו רק כוח הציורי שאנו מכירים מן הלימוד התורני, כאומר, שהעומד בפני החומר והמידות הרעות הוא הידיעה שהתורה שוללת אותם, אלא שבכוח ההתבוננות האדם אכן משתלם בעצמו, ומתרחק מההמשכות אחר החומר והמידות הרעות. מה שאני רוצה כעת להדגיש בקטע הזה, הוא - א - כמו שהזכרתי בשיחה הקודמת, התאווה הגופנית החומרית אינה מוגדרת כמידה רעה, אלא כ'חומר', ב - הגדרת המידות הטובות כ'ענייני שלימות', שזו ההגדרה שהגדרנו, ג - החומר והמידות הרעות הן הפכיות להשכלה. לכן, כפי שמדריך במס"י, ההתמודדות שלנו הן עם החומר והן עם המידות הרעות היא על ידי ההשכלה. כעת תבחר אחת מן המידות בה תרצה שנעסוק בס"ד."

"עברו עברו בשערים פנו דרך הקטן סלף סלף המסלה סקלו מאבן הרימו גם על העמים".

(שערי סג' י)

"שבעה שמות יש לו ליצה"ר... ישעיהו קראו מכשול, שנאמר (ס יד): "ואמר סלף סלף פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי", יחזקאל קראו אבן...". (סוכה נג)

- **"שלום רבי אליהו !"**

- **"שלום רבי בן-ציון !** מה שלומך ? איך היה לך בין הזמנים ? מה התחדש אצלך ?"

"ברוך ה' ! זכיתי להשתתף בנסיעה הקדושה של אגודת 'קדושת ציון' אל מרחבים חדשים של ארץ ה' הקדושה, למקומות בהן לא רבים זוכים להגיע, לראות בעיני את המקומות עליהם נכתב על ספר ה' בנביאים, לחוש את המסופר בהם על הגילויים הברורים של השגחת ה'. למקומות בהן ישבו אליהו הנביא, אלישע ועובדיה ! אין לך חידוש גדול מזה !"

- **"אכן**. אינה דומה שמיעה לראיה. אשרינו שזכינו לדבר גדול זה ! במה תרצה לעסוק היום ?"

"אה... בשיחה הקודמת הקדמת הקדמה חשובה ויסודית להבנת עניין 'יושר ותיקון המידות' כלשון הרמח"ל. הגדרת בהגדרה ברורה מהו 'טוב' ומהו 'רע', ועל גבי זה הובן מהי מידה טובה ומהי מידה רעה. הכלל, כפי שהבאת מדברי הרמח"ל, הוא שכל דבר שהוא תיקון והטבה הרי הוא מכלל הטוב, וכל דבר שבמהותו הוא דבר קלקול והשחתה הוא מכלל הרע. הוכחת, שאף ללא ידיעת התורה ניתן להבין זאת ולהבין את המחויבות לכלל הזה. מעבר לכן, הבאת הגדרה פרטנית יותר לכלל המידות הרעות, שהן 'חורץ

בוא תסביר לי את המושג 'קנאות', וממנו נבוא להגדרת המידה שלנו באופן שיישב את הכל."

"קנאות... יש בפניחם, ישנו העניין שכתוב שה' א קנא, אצל יהושע כתוב שהוא קנא למשה על התנבאותם של אלדד ומידד... אולי הביאור הוא כאשר משהו מוחה על פגיעה באדם אחר... לא. זה לא מתאים ל'א קנא'. כתוב גם בסוטה, 'וקנא את אשתו'. גם זה לא מתאים. נו, תבאר אתה."

- "המלבי"ם בישעיהו, (י"א) בביאור הפסוק שהבאתי 'וסרה קנאת אפרים' מונה שלושה לשונות של קנאה. האחת - קנאה במשהו, כמו 'ותקנא רחל באחותה' 'ויקנאו בו אחיו', השניה קנאה למשהו, כמו 'קנא ללאהיו' 'המקנא אתה לי', והשלישית - קנאה 'את' משהו, כמו 'וקנא את אשתו' 'ויקנאו אותו פלישתים'. ראה שם את ביאורו לכל אחד מהם. הצד השווה בכולם, אם נשתמש במילים שלנו, הוא **האכפתיות**. שמשהו מפריע לי. אכפת לי ממנו. [אכפתיות' לא במובן של חמלה ודאגה לזולת, אלא במובן של חוסר יכולת שלא להתייחס]. הקנאה היא, נקרא לזה כך, נגיעה בנקודה רגישה אצלנו שמעוררת אותנו שלא לשתוק. שמשהו מקומם אותי. במקרה של 'קנאות', כמו של פינחס או יהושע, אכפת היה להם מכבודו ה' או מכבודו של משה. במקרה של רחל ואחי יוסף היה אכפת להם מהיחס המועדף אותם קיבלנו האחרים מיעקב. ובקנאה שבסוטה, אכפת לבעל מהתנהגותה של אשתו. 'כי קנאה חמת גבר'. וכך גם הפסוק בתהילים - 'ויקנאו למשה במחנה' - מתבאר כך, שהיה אכפת לקורח ועדתו ממעלתו של משה על פניהם. גם הפסוק 'יקניאוהו בזרים בתועבות יכעסיהו' מורה על קשר בין קנאה

מהי קנאה? אכפת לך!

ניגש לעניין. באיזו מידה רצונך להתחיל?"

"אח... נתחיל ברשותך במידת ה'קנאה'. וזאת מכיוון שיש לי מבוכה מסוימת בהבנת המידה הזו."

- "בשמהרה." מה המבוכה? או אולי נתחיל מההתחלה. מה אתה יודע או חושב על מידת הקנאה?"

"משהו בעניין של לרצות מה שיש לאחר."

- "בסדר, ומה המבוכה שיש לך בזה?"

"א - למה לא טוב לרצות מה שיש לאחר? ב - מידת הקנאה מתפרשת גם כקנאות. מה הקשר בין זה לזה? ג - ידוע שיש עניין של 'קנאת סופרים' תרבה חכמה'. זאת אומרת שיש בזה גם צד חיובי! ד - במסילת ישרים הוא מביא כפתרון לקנאה את

ההבנה ש'אין אדם נוגע במוכן לחבירו' וכו'. לא הבנתי את זה! אם אני, לדוגמה, רוצה להצליח בלימוד או בחברה כמו שאחרים מצליחים, ולא נוח לי כאשר זה לא קורה, איך ההבנה הזו פותרת את חלישות הדעת שיש לי!"

- "יפה, נפלא מאוד. אני נזכר, שבאחת השיחות האחרונות, כאשר אמרתי שהרגשתי 'חלישות הדעת' עליה דיברנו בעבר היא בעצם קנאה, העלית את ההתנגדות הזו. הבה ננסה לבאר את הדברים. נתחיל מהנקודה השניה שהזכרת. אכן הלשון 'קנאה' מופיעה במקרא גם כקנאות וגם כקנאה המוכרת לנו. כמו 'ויקנאו אותו פלישתים' אצל יצחק, 'ותקנא רחל באחותה', 'וסרה קנאת אפרים... אפרים לא יקנא את יהודה', 'ורקב עצמות קנאה', 'כי היא קנאת איש מרעהו'. ואכן, לא יתכן שאין קשר בין המושגים.

לצאת ממקום זה של תחרות, כידוע לכל, כאשר שוכחים את טובת התלמידים וכל הנושא הופך להיות כבוד המלמד או המוסד היותר מוצלח... זהו היסוד לדרך של התחרות בחינוך ולימוד, שזו דרך חזקה להוציא מן התלמידים או גם משאר סוגי המתמודדים בכל תחרות שהיא את מיטב הכוחות על ידי שימוש בקנאה. מכיוון שזו מידה עמוקה בנפש, אדם יכול מכוחה לפעול מעל ומעבר למה שרצה מלכתחילה רק כדי שלא יהיה מי שמצליח ממנו... אך החיסרון בזה ברור. מלבד זאת שאנשים לא פועלים מתוך מחשבה תחילה, אלא מתוך 'אמוציות' – רגשות, מה שגורם לעיתים לעיוות שיקול הדעת והאיוון הנכון, כאשר מדובר בעבודת ה' הרי שקשה מאוד לעבוד לשמה כאשר המדר להצלחה או התקדמות הוא הנצחון בתחרות... זה מה שמתאונן שלמה המלך באומר 'וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו, גם זה הבל' (קבלה ד' ז) למרות שנעשות פעולות טובות וחשובות, כאשר מה שמוביל את המעשים אינו הרצון לתיקון העולם אלא להתגדל ולהתנשא – הרי זה הבל! (רמב"ם ד' סז)

לכעס. וכן בכל מקום בו מופיע המושג 'קנאה', תראה שבשורש הביטוי עומדת הנקודה הזו. כלומר, אכפת לי ממה. זה נוגע לי. אני לא יכול להתעלם."

"יפה. עכשיו תבאר את הנקודות שהזכרתי."

הקנאה הרעה

- **"כאשר** אנחנו מדברים על המידה הרעה שבקנאה, אנחנו לא מתכוונים לעצם הנקודה שאכפת לי ממה שקורה סביבי... אדם שאדיש לסביבתו זה לא דבר בריא... זו תרדמת... השאלה היא מה האדם עושה ברגש שעלה לו למראה ההתנהגות של השני. אדם בעל מידה מתוקנת, ילמד ממעשי השני, ישתדל אפילו ליהנות ולהיעזר בהצלחת חברו, או למצער יניח למחשבותיו אודותיו ויתמקד בניסיונו להתקדם אף הוא, למעלה אותה הוא רואה בזולתו. הבעיה מתחילה כאשר במקום לשנס מתנים להשיג את המעלה הנחמדה שאצל חברו, או לקבל מהשני מה שאפשר – תחת זאת, מתוך מטרה שלא להרגיש פחות מוצלח ובעל מעלה מהשני, מנסה האדם לגמד או אף לפגוע בהצלחתו של השני. מתוך הרצון להיות ראש, הוא מבכר להיות ראש לשועלים מלהיות זנב לאריות, ומתמקד בניסיון להשפיל את השני לרמה שלו... אצל ילדים שכוח מאוד לראות התנהגות כזאת, כאשר ילד רואה מה שביד אחיו ורוצה גם. וכאשר הוא לא מקבל, הוא שואל 'למה רק הוא?' ויעדיף ש'גם לי גם לך לא יהיה'. כך הוא מרגיש שווה ערך לאחיו... זו מידה רעה! זה דבר מושחת ומשחית! כמוכן, שאצל ילדים זהו מצב רגיל שאינו דורש התייחסות מיוחדת, אך אפשר לראות בחוש כמה מריבות ונזקים נגרמים מכך! זהו, אם כן, הביאור למאמר חז"ל שהבאת – 'קנאת סופרים תרבה חכמה'. הקנאה, אותה אכפתיות לכך שה'סופר' [מלמד תינוקות] השני מצליח ממנו, גורמת למה שמוכר אצלנו כ'לחץ חברתי' להעלות את הרמה שלו עצמו, ולמרות שזה בא ממקום של 'דם רע' ותחרות, במקרה זה ה'צרכן' – שהם התשב"ר – מרוויחים... אכן וודאי שתקלות רבות עלולות

למה באמת כל כך אכפת?

"אמה באמת גורם לאדם לכך, שיהיה אכפת לו מהצלחת חברו?"

- "זו ההרגשה הבלתי-הגיונית והשקרית, שהצלחת השני בעצם פוגעת בהצלחתי... בכך שהוא מתרומם, כאילו אני מושפל... זו ההרגשה שאינה אלא 'חסרון דעת וסכלות' כלשון המס". 'שלא תיפול אלא בחסרי הדעת' כלשונו בפרק ד'. כאשר המניע לעשיה אינו הרצון לשלימות והצלחה, אלא 'כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו'. 'כי הנה עינינו הרואות: כל עמל האדם, להנשא על כל מי שיוכל ולשים מקומו בין הרמים יותר, כי היא קנאת איש מרעהו'."

"רגע, נראה לי שערכבת כאן בין מידת הקנאה למידת 'חמדת הכבוד'!"

אשר בידם **ושמחים בחלקם**. כאשר הערך שלך אינו תלוי בהערכה החיצונית, **מה אכפת לך** שאחרים מצליחים, עולים או יורדים? מה זה קשור אליך? אתה עסוק בהתקדמות שלך מול ה', על פי חשבון המעשים וההתבוננות שלך בעצמך, ואתה לא מושפע ממה שקורה סביבך..."

"אהה... זה נכון מאוד...
כאשר אני מסתכל מותך המקום הזה אני מרגיש אכן ש'מה אכפת לי'... שיערב לכולם ויבושם להם, שיעלו ויציחו! 'אחי, יהי לך אשר לך'... 'כי חנני להים וכי יש לי כל', וגם אם אין לי כל - לא ארוויח יותר אם גם לאחרים לא יהיה כל... אולי אפילו אדרבא, כב'חוק הכלים השלובים' - אם לשני יחסר - גם לי יחסר, ואם לשני ימלא - גם לי ימלא....!"

"מדדדים בן-ציון! העלית את הדברים בכמה רמות! לא זו בלבד שלא מפריע לך שהשני מצליח, אלא אתה גם רואה את הצלחתו כהצלחתך! זה נפלא מאוד! אני חושב שאתה ממש צודק. כמו שאמרו חז"ל - 'בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו' (פסחים קט), וכמו שהזכיר המס"י - 'ולפחות יתקרב רוחם בראותם אחד עולה איזה מעלה יתירה **אם לא יהיה מאוהביו היותר דבקים לו**'. כאשר מי שהוא מאנ"ש שלך מצליח, אם אתה מרגיש קשר אליו, אתה יכול להרגיש שמעלתו היא מעלתך! כמו שמצוי שאנשים מתפארים בהצלחה של בני הקהילה שלהם וכדו', מה ההסבר לזה? כמו שהסברנו - שורש האהבה שאינה תלויה בדבר היא בהרגשת האחדות עם השני. וכאשר השני הוא כחלק ממך - מעלתו היא באמת מעלתך! הצלחתו היא באמת הצלחתך!"

"נכון. נראה לי שקל להרגיש את זה... כמו שהמחשת..."

- "נכון. יש קשר הדוק בין השניים, כמו שמכנה אותה המס"י - 'אחות הקנאה'. כעת לא נתעכב על כך, בעז"ה כאשר נעסוק במידת 'חמדת הכבוד', נדרש להגדיר את החילוק ביניהן. מכל מקום, המס"י ממקד את השקף של הקנאה בנקודה של ההרגשה, ולפיה הצלחת השני באה על חשבון הצלחתו. ועל כן הוא מרחיב בנקודה זו של האמונה, ש'אין אדם נוגע במוכן לחברו'."

- "אני מבין. רק מה, נראה לי שגם ללא האמונה החזקה הזו, ישנם אנשים שאינם מתעוררים לקנאה, או אפילו בקרב כאלו שמתעוררים לקנאה - ישנם אנשים או מעשים והצלחות שאינן מעוררות את האכפתיות שלהם! זאת אומרת, שגם ללא התובנה הזו אפשר שלא לקנא!"

- "אתה צודק! וכאן אנחנו מתחברים לנושא הכללי שלנו. כאשר אדם ממוקד בעניינו האישי, בתפקידו בעולם ללא קשר למידת ההצלחה החברתית, אלא הנקודה עליה דיברנו, שהיא השורש לתיקון המידות החברתיות, התובנה שמה שאומרים או חושבים עלי הסובבים אותי, או במקרה זה מה עושים או מצליחים הסובבים אותי אינו משנה אותי כלל - אני נשאר מה שאני ומי שאני בלא שום קשר לשום דבר, הערך שלי אינו מתבסס על הערכה חברתית או אפילו על הערכה עצמית שתלויה בדבר, אלא הערך שלי קבוע, ברור ומוחלט מכוח ההמצאות שלי בעולמו של הקב"ה, וכפי שהארחנו רבות, כמשל מנעול המספרים או דפי הספר כפי שאתה וודאי זוכר (פקק גלגליו נס) - אז אכן אין מקום לקנאה להתעורר! כי כלשון המס"י בסיום הדיבור על הקנאה - 'הוא השלום והשלוה אשר למלאכי השרת, אשר כולם שמחים בעבודתם איש איש על מקומו, ואין אחד מתקנא בחברו כלל, כי כולם יודעים האמת לאמתו ועלזים על הטוב

למה לראות רק את המעלות?

סכנה בדרך זו שהיא עלולה להסיט את העשייה ממטרתה ומגמתה ולהיסחף לתחרות גרידא, וזאת מלבד החיסרון המהותי בכך שזו אינה עבודה לשמה, ושמה אף עלולה לבוא לידי לימוד על מנת לקנטר... הבהרת את הקשר לנקודת הערך העצמי הבלתי תלוי, שאדם שאינו תולה את ערכו בסובביו – לא יהיה אכפת לו מהתעלות של אחר, כי זה לא מעלה ולא מוריד לגביו. הזכרת נקודה נוספת שמנטרלת את הקנאה, והיא הרגשת האהבה והחיבור לזולת, שמעלתו מעלתו. לסיום הבאת נקודה בלתי הגיונית נוספת, והיא ההתמקדות במעלות הסובבים ולא בחסרונותיהם, אך לא מתוך עין טובה אלא מעצת היצר, שרוצה להשפיל ולהנמיך את רוחנו. יישר כוח! היה מעניין ומחכים!"

- **"תודה!"** נכון יהיה להזכיר, שהעיסוק בתיקון המידות בימים אלו הוא בגדר 'דבר בעיתו'. שהרי אנו בשלושים יום קודם יום הכיפורים, וכמו שכתב הרמב"ם (משנה א ג) – צריך האדם לחפש בדעות הרעות ולשוב מן הכעס... ומן הקנאה... וכיו"ב, מן הכל צריך לחזור בתשובה! למרות שאנו זוכים לעסוק בזה במשך כל השנה, יש מעלה בכך בימים אלו."

"שנובה....! שנה טובה ומבורכת!"

- **"וכן למר!"**

נברך את כל הקוראים ואת כל בית ישראל בשנה טובה ומבורכת! שנה של הרמת קרן ישראל וקרן הקדושה בכל חלקי התורה ובכל חלקי ארץ ישראל, שנה של עליה והתקדמות, שנה של הצלחה ושמחה בעבודת ה', שנה של לימוד תורה לשמה, של תשובה שלמה, של עבודת ה' ביראה ובאהבה בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, שנה שנובה לראות בשוב ה' אל נווהו. 'לקרוא שנת רצון לה' ויום נקם ל'אהינו לנחם כל אבלים', שתהיה 'שנת שלומים לריב ציון', 'ושבתה הארץ שבת לה'."

- **"לסיום,** אוסיף עוד נקודה לא הגיונית שיש בקנאה, ובעצם בכל העסק של 'חלישות הדעת' ומדד הערך לפי האחרים. יש כאן משהו לא הגיוני ואולי גם לא הוגן... הרי כולנו נמצאים באיזה מקום באמצע. רובנו לא באמת נמצאים ב'תחתית החבית' בבטן שאול. בסך הכל אנחנו לא עד כדי כך גרועים... לכן, אם אדם מורד את עצמו כלפי עצמו, מה טוב. אך אם הוא מורד את עצמו לעומת אחרים, זה לא הוגן שהוא מביט רק על מי שמעליו! זה מגיע עד כדי מצב אבסורדי, שאדם יכול להתאש ולפול ברוחו ממעלות שונות, שאליבא דאמת אינן יכולות להתקיים יחד... הוא מקבל 'חלישות' מההתמדה של המתמיד, מהבקיאות של הידען, מהעמקות של המעיין ומהחברמניות של החברמן גם יחד... מכשורן הגנינה של אחד ומהידע המתמטי של האחר, למרות שלא שייך שהוא באמת יהיה גם מתמיד גם מעמיק גם חברמן וגם וגם וגם... כל המעלות שסביב... אם אתה מורד את עצמך מול אחרים, הרי שעליך להביט גם על אלו שתחתך... לראות את כל הבעיות שסביבך, שלך אינן... אלא מה, יצר הרע רוצה להפיל אותנו ברשתו ולהחליש את כחנו, ובשימוש בנקודה שהיא חיובית בעיקרה – של רצון להשגת מעלות אמיתיות – הוא מפיל אותנו לסחרחורת של תחרויות והרגשה תמידית של כישלון... שכאשר נביט בה בעיני שכל, נראה את השקר וההטעיה הלא הגיונית ולא הגונה הזו..."

- **"...כן,** זה אכן לא הגון לא הגיוני... לא שמתו לב לזה... טוב, אסכם את הדברים? פירוש השורש 'קנא' הוא התעוררות רגשית מסוימת כלפי מקרים שקורים סביבנו. כך בקנאות, כך בקנאה על סוגיה השונים. מקדת את החלק הרע שבקנאה בכך, שכדי להרגיע את חוסר הנוחות המתעוררת, אדם נוטה לרצות במפלת וחסרון השני כדי להשתוות אליו, וזאת במקום להתאמץ לעלות אל המעלה אותה ראה בו. ישנו שימוש במידה זו שאינו כל כך רע, והוא השימוש בתחרות כדי להגיע להישגים, אך ישנה

רשמים מהטיול של אגודת 'קדושת ציון' במהלך ימי הפגרה של הקיץ הרב דוד מאירוביץ

ארץ אחת, ארץ אשר עיני ה' אליה. היה זה תיור שהיה כולו עשיר בשיח של תלמידי חכמים בכל מקצועות התורה שבכתב ושבעל פה, כאשר השהיה ביום אחד במחיצת ענקי תורה שכאלה רוממה את השגותינו והעצימה את שאיפותינו עשרות מונים.

את תחילת הדרך העברנו עם הרב אליהו קליימן הי"ו, שהחכים אותנו אודות הדרך שעשינו, שהיא דרך עתיקת יומין, דרכה עלו לרגל היושבים מצפון לירושלים, וכן לימד אותנו על נחלות בנימין, אפרים ומנשה שתרנו בהן, ועל הישועים שבסביבה.

בהמשך גילה הרב טאוב את אזינינו לשמוע, והאיר את עינינו לדמוע, מגודל החשיבות של כל ארבע אמות חדשות בארץ ישראל, שהן מהוות בחינה מיוחדת בקומת הקדושה, על פי מה שכבר כתב בגליון הקודם מהספר 'ארי במסתרם', כשהוא מטעים את הדברים בטוב טעם ודעת בחביבות גדולה לכל רגב מאדמת ארצנו הקדושה.

כאחד שזכה להשתתף בטיול, להתהלך בארץ ולתור אותה, לראות מהי, ואת העם הנפלא היושב בה, עציה משובבי העין, להזין את עינינו בהריה ומשפליה מרחיבי הנפש, לצעוד בערגה בדרכיה ובמשעוליה - רציתי להביע בזה מעט מרישומי מן הטיול הנהדר.

דרכו של עולם היא, שטיול מאופיין לעתים כזמן של התפרקות מסוימת מן הרצינות והרוממות המאפיינים את בית המדרש. אבל משתתפי הטיול של 'קדושת ציון' יתנו עדיהם ויצדקו, כי מטיול זה יצאו מרוממים יותר משכנסו אליו, עמוסים וגדושים בחוויות רוחניות של אהבת ה', אהבת התורה וארץ ישראל, ואהבת עם ישראל. כאשר משתתפי הטיול היו ציבור נבחר ואיכותי מכל גווני הקשת של ציבור יראי ה' בארץ ישראל, מבני ארץ ישראל עד ילידי חו"ל, ספרדים ואשכנזים, חסידים ומתנגדים לגוויניהם והסתעפויותיהם, כולם יחד כאיש אחד בלב אחד התעלסו באהבים בארצנו, שהרי מעל הכל יהודים אנחנו בני עם אחד, העם אשר בחר לו ה', חולקים

חומש תובב"א

מסלול להר ליד חומש תובב"א

מסלול מרחלים לכפר תפוח

על אם הדרך, בעומק השומרון, הצטרף אלינו המדריך המופלא ברוך הכשרון הרב מאיר גולדמינץ הי"ו, כאשר הוא מוכיח לנו מפרשת השבוע (והמקן) על עצם מעלת ראיית הארץ, כי הנה משה שתיים ביקש, (א) 'אעברה נא', (ב) 'ואראה את הארץ הטובה' - וזו האחרונה התקבלה ואכן ראה הארץ מבחוץ. **הרי שיש ענין מיוחד בעצם ראית הארץ הטובה שהנחילנו ה'.** תוך כך הוא מתאר לנו, שאת הדרך הזאת פחות או יותר עשה יוסף כאשר תר אחר אחיו, כפי שהדריכו האיש לאמר שעברו משכם לדותן. בדרך ציין לנו הרב גולדמינץ ברוחב ידיעותיו את המקום שלפי מסורת הישמעאלים הוא המקום שבו השיג גיחזי את נעמן כאשר ביקש לקבל ממנו ממה שביקש לתת לאלישע הנביא כשכר על שבעצתו נרפא מצרעתו על ידי שטבל בירדן, והוא במסגד 'נבי נעמן' שבכפר באזוריה הפלשתי לעת עתה, הממוקם על הדרך העולה משומרון העתיקה לארם שבצפון.

בהגיענו לישוב חומש תובב"א, הרגשנו ממש את דברי רבי יהודה הלוי בפיטוט 'ציון הלא תשאל': **"חיי נשמות אור ארצך, וממור דרור אבקת עפרך"**. כמעט ונקרע לבנו למראה הישוב המפואר שחבר בהתנתקות האומללה, ובקש לבנו לאמר 'ברוך דיין האמת' כראוי לומר כשרואים בתי ישראל בחורבנם. אולם בראותנו את חומש המתחדשת, במסירות נפש, כפי ששמענו מאנשי המקום, אוהבי ה' ויראי אלהים. כל אלה הרימונו רמות רבות של אהבת ארץ ישראל אשר עיני ה' בה, ובמהרה נזכה לברך עליה ועל כל ישובי ישראל החרבים לעת עתה - 'ברוך מציב גבול אלמנה'.

בקצה הישוב הדרומי נפעמנו למראה הנוף המשתפך בו, כאשר המדריך המוכשר הרב גולדמינץ לוקח אותנו בחיווי אצבעותיו להרי גריזים ועיבל הנשקפים משמאל בדרום-מזרח,

לשומרון העתיקה המזדקרת ממול, ולכל הישובים הפרוסים למרגלותינו. הבנו מדוע נבחרה שומרון לבירת ממלכת ישראל, עקב היותה חולשת על הדרך המרכזית העוברת מדרום לצפון, משכם לדותן, ולמראה העמק הרחב הסובב אותה, כמעט שחשנו איך חיל הארמים העצום צר עליה מכל צד (מלכים א' פרק ט). ראינו גם את ראש ההר בו ישב אליהו כאשר עלו אליו שרי החמשים וחמישיהם משומרון בדבר אחזיהו בן אחאב מלך ישראל, כאשר בדבר איש האלהים ירדה אש מן השמים ותאכלם (מלכים א' פרק ט). ללא ספק, סיפורי התנ"ך

ליד חומש ביקרנו במערות בהן התחבאו ולמדו מקימי ישיבת חומש במסירות נפש ממש, כמו גם את ברכת המים הריקה ששמשה את חומש, שבראשית תקומתה שמשה את הישיבה בימי סגריר.

טיפסנו להר הסמוך לחומש מצפון, כשעל אם הדרך נמצאים בורות מים, מערות ועצי תאנה, כאשר נפשותינו מתפעלות למראה זקנים ונערים, מחבבים כל כך כל רגב בארצנו הקדושה, מהם במסירות נפש של ממש למרות גילם המתקדם וגוום המזדקן. אין מי שלא התעורר ברגשי קדושה לארצנו החביבה כל כך, על נותנה הקב"ה, ועל בניה בני ישראל.

משם צפינו מן הים אשר במערב, מתל אביב עובר ארובות חדרה דרך הרי הכרמל, עד עפולה והרי הגליל הנשאים באופק. סיבוב ימינה לכיוון מזרח לקח אותנו להרי הגלבוע בואכה הרי הגלעד שבעבר הירדן. למרגלותינו ראינו את העמק הענק והמרהיב, כאשר ממול בולטת הגבעה עליה היה בעבר הישוב 'שא-נור' שלדאבוננו חרב בתכנית ההתנתקות, ראינו גם את המצודה הבריטית סביבה נבנה הישוב. מזרחית לשם ראינו את אגם שא-נור הענק, שבימות הגשמים מלא מים, עד שנקרא משום כך 'הכנרת של השומרון', ובימות החמה כולו פורח למראה משוכב עין. צפונית לשא-נור ראינו אזור דותן, והבנו את הדרך שעשה יוסף כאשר הגיע לשם משכם, כמו גם מדוע עברה אורחת הישמעאלים שנשאו צרי ולוט דוקא דרך דותן בירידתם מגלעד מצרימה, שם משכו את יוסף מן הבור לאחר שעברו דרכו, באזור הבור הנקרא כיום 'בור יוסף'.

חזרנו לחומש לתפילת מנחה מרוממת, אשר רק מלשמוע את תחנוני החזן - הרב קליימן שליט"א - אפשר היה להתעורר לתשובה ולתיקון המעשים.

משם נסענו להשתכשך במעיינות עין נקורה, על הדרך ההולכת הרה עיבל, כהבטחת התורה -

נטיעת רימונים בשומרון

נטיעת רימונים בשומרון

מקבלים משמעות אחרת ומציאותית יותר כאשר רואים את השטח בו הם התרחשו.

בד בבד צמק לבנו בראותנו בתי הערלים שוכני החומר, כשפינו מרחש את התפילה שיש לומר עליהם - "בית גאים יסח ה'", כאשר בעיני רוחנו אנו סמוכים ובטוחים, שכאשר יעיר את רוח יראי ה' לרשת כראוי את הארץ, יתקיים בנו מקרא שכתוב - "לָתֵת לָךְ עָרִים גְּדֹלֹת וְטֹבֶת אֲשֶׁר לֹא בָנִיתָ, וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לֹא מְלֵאָה, וּבֵרֶת חֲצִיבִים אֲשֶׁר לֹא חֲצַבְתָּ, כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא נִטְעַתָּ, וְאֶכְלֵת וְשָׂבַעְתָּ" (דברים י ו י"ז).

הצופים העומדים בהרים יקראו בקול - קומו ונעלה אל ציון אל ה', כי באה הגאולה וחזרה השכינה למקומה לציון".

נפשותינו הגאות ברגש לא אמרו די, ומשם נסענו למסלול יפהפה בדמדומי בין הערבים מרחלים לישוב תפוח. מרחלים ירדנו אל העמק, הלך שחוח עברנו במנהרה מדהימה וארוכה תחת הכביש, והתקדמנו בעליה בינות עצי זית רבים. אל תפוח הגענו אחרי השקיעה, אך לא ייתרנו על מערת הנטיפים המובטחת.

ואכן, היה שווה להגיע למערה גם כשהחשיך. היא היתה הדובדבן שבקצפת. המערה מלאת נטיפים, ארוכה, עמוקה ומופלאה, כולה אומרת כבוד והדר הבורא, כאשר בפעם המיידוע-כמה מתגלה ארצנו כארץ אשר 'לא תחסר כל בה'. בתוך המערה פנימה השתמשנו בפנסים כדי לראות את דרכנו, ומול עינינו התגלה יופיה והדרה. מכל הכיוונים ראינו את "אין צור כאלוקינו - אין צייר כאלוקינו", בנטיפים וזקיפים בשלל צורות וצבעים.

פתח המערה מסתתר בין סלעים, והכניסה אליה היא רק בהשתלשלות בחבל. רק מדריך כמו הרב גולדמינץ, המכיר כל אבן בארץ בכלל ובשומרון בפרט, יודע למצוא את הסלעים המדויקים ביניהם מתחילה הירידה אליה.

מלאים וגדושים בחוויות רוחניות וגשמיות כאחת, חזרנו כל אחד למקום מושבו בארץ, תוך הכרה מחודשת בזכיה העצומה אליה זוכה כל היושב בארץ הקודש...

ברכותינו שגורות בזה למנהלי האגודה ולמארגני הטיול, כפי שכתב הכוזרי בסוף הספר לפי נוסח אחד - "גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה ראוי לשכר בלא ספק, והוא מקרב עת בוא תקותנו, כמה שנאמר 'אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו', זאת אומרת, ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחננו את אבניה ואת עפרה".

ובורות חצובים אשר לא חצבת', וחשנו בברור, כי 'נופת צוף נהריך', כדברי רבי יהודה הלוי. יצויין, כי ממעלותיו של טיול על טהרת הקודש, כפי שיאה ליראי ה' בניה של ציון, לקח אותנו הרב גולדמינץ רק למקומות סטריילים מבעיות שמירת עינים, בכל הטיול בכלל ובמעיינות בפרט.

משם נסענו לנטיעת רימונים מרוממת ועילאית על יד הישוב יצהר. הרב טאוב הכין אותנו בדבריו שהביא מספרו המצוין 'ונטעתם' בגודל החיוב ומעלת נטיעת עץ בארץ ישראל, עד אשר אמרו חז"ל (פסחים דכ"ג נט"ז פ"ג): "אם היתה נטיעה בתוך ירך ויאמרו לך הרי לך המשיח. בוא ונטע את הנטיעה ואח"כ צא והקבילו". והטעים הרב גולדמינץ לאור דברי הגר"א על דברי הגמרא (סנהדרין ט"ז) כי בזמן שהרי ישראל נותנים פירותיהם הוא קץ המגולה, ומובא בשם הגר"א (קול הסור פ"ה פ"ט) שהכוונה היא כי נטיעת אילנות מחישה את הגאולה, בזה מבואר מדוע **אין לעזוב את הנטיעה, מאחר והיא זאת המביאה את המשיח...**

אשרי עין ראתה אלה, איך בני תורה מתרפקים באהבה לרשת את הארץ, לישבה ולהפריח את שממות הריה. ומי שלא ראה את האור בעיניו של ד"ר זוברמן, אשר הכריז באזני כל - "אני מרגיש את זיו השכינה" בשעה שנטע את אילנו - לא ראה שמחה של מצוה מימיו. ד"ר זוברמן רופא חרדי שעלה ארצה מקנדה לפני ארבע שנים וכבר עבר את גיל 75, ואילולא היה רופא - לא היינו מאפשרים לו לעבור מסלולים, שגם עבור הצעירים דרשו מאמץ לא קטן ביום לווהט...

אחר פצחו הנוטעים בקידה של קודש - "והיה כעץ שתול על פלגי מים"... זכינו והתקיים בנו מקרא שכתוב (יחזקאל ג' ז) - "עוד תטעו כרמים בקרי שָמְרוֹן נָטְעוּ נָטְעִים וְחָלְלוּ" - אל תקרי 'וחללו' אלא 'והללו', כשם שחילול נטע רבעי נקרא 'קודש הלולים לה', ודרשו - 'חלולים' (ברכות לה). ומאליו ממשיכתנו רוחנו לפסוק הבא אחריו, ההולך ומתקיים לאמר: "כִּי יֵשׁ יוֹם קָרָא נְצִרִים בְּהָר אֶפְרַיִם קוֹמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל ה' אֱלֹהֵינוּ", כפי שפירש במצודת דוד - "הנה יום מוכן, אשר

צפת פתאום תבנה

הרב מאיר גולדמינץ

[חלק ב - תקופת היסורים]

לארץ ישראל לוותה בתקווה, שבארץ חמדת אבות ישכון שלום בין יהודים.

רבי מנחם מנדל ותלמידיו היו מראשוני קבוצות החסידים שהגיעה ארצה באותה תקופה, אך לא היחידה שבהן. בע"ה תזכרנה קבוצות נוספות, כל אחת במקום מושבה, ומבין מתישבי צפת נזכיר שניים מהמיוחדים שבין קבוצות העולים, הנוגעים לתקופה עליה נסוב מאמרנו זה.

במאמר הקודם, קראנו על תולדות צפת עד לתקופת הבית יוסף והאר"י. ספגנו מעט מכמיהת הגאולה שאפפה אותם, וחשנו כי 'הניצנים נראו בארץ'. ניצנים של קיבוץ גלויות, שלא פרחו לכדי קיבוץ נדחי ישראל. הפעם הבאה בה נעשה ניסיון להיות ראשונים לקיבוץ גלויות אירע כמאתיים וחמישים שנה לאחר מכן, בזמנם של כמה מגדולי ישראל שהגיעו ארצה מארבע כנפות תבל, ורבים מהם בחרו את צפת כמקום משכנם.^[*]

בראש עליית החסידים בשנת

תקל"ז עמד **רבי מנחם מנדל מוויטבסק**, בעמה"ס 'פרי הארץ', שעלה עם שלוש מאות חסידים לארץ ישראל. רבי מנחם מנדל התיישב תחילה בפקיעין, אח"כ עבר לצפת, ולבסוף הגיע לטבריה ושם קבע את מקום מושבו. במאמר על העיר טבריה עוד נכתוב עליו בעזר ה' בהרחבה, אך גם כעת - פטור בלא כלום אי אפשר.

עוד בעודו בגלות אירופה, ניסה

רבי מנחם מנדל להשכין שלום בין החסידים למתנגדיהם. הוא עשה מאמץ רב לשם כך, ולא עלתה בידו, עד שהגיע למסקנה, ששלום בין יהודים

ישכון רק בארץ ישראל. דוד המלך אמר - "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (שמואל ב' 31 כג; דברי הימים א' 8 כב). ודייק רבי מנחם מנדל, שעם ישראל נחשב כ'גוי אחד' - חיים באחדות - רק בארץ ישראל. ועלייתו זו

[*] היו גם שהגיעו למקומות אחרים - רבי חיים בן עמר בעל האור החיים הגיע לירושלים, רבי חיים אבולעפיה הגיע לטבריה, וקהילת חב"ד הגיעה לחברון. במאמר זה אנו עוסקים בצפת.

צפת

האחת - תלמידי רבי ישראל מרוז'ין, כשהמפורסמים שבהם הם משפחת ב"ק - האבא רבי ישראל, ובנו רבי ניסן. הם עלו ארצה בשנת תקצ"א, והקימו בצפת בית דפוס. פועלם בבניין ארץ ישראל היה רב ומיוחד, והתרחב לתחומים רבים ומגוונים נוספים. הם הקימו את המושבה החקלאית הראשונה בארץ ישראל בתקופת שיבת ציון, מושבת ה'ג'רמק' בהר מירון. לימים, עברו להתגורר בירושלים, והקימו שם שכונת מגורים

ומאידך היה זה גם אידיאל, כי זו הדרך לשתף את היהודים הגרים בחו"ל במצוות ישוב ארץ ישראל. באופן כזה, מתחדדת הרבה יותר ההכרה, כי העולם ארצה הם שליחים של העם כולו, והם מסקלי הדרך לרובבות עמך בית ישראל, שבע"ה יגיעו בעקבותיהם.

בסופו של דבר, המציאות היתה חזקה יותר מכל פלפול, והיא הכריעה את השאלה. חרפת הרעב, המגפיות, הפוגרומים ורעידת האדמה, לא הותירו כל ברירה אלא לשלוח שד"רים לגלות, ולחלות פני נדיבי ארץ שירימו תרומתם להצלת הישוב המתחדש בארץ ישראל.

תלמידי הגר"א הגיעו ארצה בשלוש קבוצות -

הקבוצה הראשונה, בראשות רבי מנחם מנדל משקלוב, הגיעה ארצה בשנת תקס"ח. הקבוצה השנייה, בראשות רבי סעדיה משקלוב, הגיעה שנה לאחריהם בשנת תקס"ט. והקבוצה השלישית, בראשות רבי ישראל משקלוב, הגיעה ארצה בשנת תק"ע. רמז לשנה זו מצאו בנוסח התפילה - "תק"ע בשופר גדול לחרותנו".

הדרך לארץ ישראל היתה מלווה בקשיים גדולים. היא ארכה כעשרה חודשים, ועברה טלטלות ויסורים. רבים מתו בדרך, ולא כל מי שיצא משקלוב זכה להגיע לארץ ישראל.

גם בארץ הם עברו תקופות לא קלות. במשך שלושים שנים הם ספגו כמה וכמה מכות, שאיימו להחריב את הישוב פעם אחר פעם. לא קל היה לעמוד בתנאים הקשים, ובחורבנות החוזרים והנשנים. עמדה להם אמונתם האיתנה בדברי מורם ורבים הגאון מוילנא, כי הם נדרשים לקבל עליהם יסורים קשים, יסורים שארץ ישראל נקנית בהם, כדי לשבור את הסיטרא אחרא, ובזכות זה יפתח השער לכל בית ישראל להגיע ארצה.

המגפה ש"ל שנת התקע"ג

בשנת תקע"ג, שנים ספורות לאחר עלייתם ארצה, פרצה מגפת דבר בצפת. רבים חללים הפילה, ועצומים כל הרוגיה. אנשים, נשים וטף קדחו מחום. רבים נפחו את נשמתם מהחולי

מחוץ לעיר העתיקה - 'בתי ניסן ב"ק'. בנוסף, הם הקימו מחדש את בית הדפוס בירושלים, ואף את בית הכנסת 'תפארת ישראל' בעיר העתיקה, על שם מורם ורבים האדמו"ר מרוז'ין, רבי ישראל פרידמן זצוק"ל.

הקבוצה השנייה - עלייתו של **רבי אברהם מאבריש** לארץ ישראל, שגם הוא הגיע לצפת בשנת תקצ"א. זכה רבי אברהם, שהקהילה החסידית בצפת מנתה אותו לרבים, והוא זכה לכהן בה פאר, עד לפטירתו במגפה של שנת תר"א.

רבי אברהם כתב את הספר החסידי '**בת עין**', ספר המלא וגדוש באהבת ארץ ישראל.

שלושים ושתיים שנים אחר עליית בעל 'פרי הארץ', בשנת תקס"ט, עלו **תלמידי הגר"א** לארץ ישראל, ובראשם **רבי ישראל משקלוב, בעל 'פאת השלחן'**. עלייתם זו לארץ ישראל היתה שונה מעלייתם של רבים וטובים בזמן הגלות, שעלו על-מנת לחונן את עפרה של ארץ ישראל ולשבת בה על התורה ועל העבודה. תלמידי הגר"א עלו לשם מטרה רחבה הרבה יותר. הם רצו להוביל את שיבת כל עם ישראל למולדתם, ולדחוף את קיבוץ נדחי ישראל. הגאון מוילנא ראה ברוח קודשו, כי הגיעה עת הגאולה, "קול התור נשמע בארצנו", ויש לפעול בדרך הטבע להגשמתה.

חמישה מתוך ששת תלמידיו המרכזיים של הגאון עלו ארצה, והשישי - **רבי חיים מוולוז'ין** - עמד בגלות בראש קופת רבי מאיר בעל הנס, הקופה שאספה כספים למען עניי ארץ ישראל.

תלמידי הגר"א שעלו ארצה, ראו בחלוקת הכספים אילוף מצד אחד, ומילוי אידיאל מצד שני -

אילוף, כי מטרתם לא היתה רק 'לזכות להקבר בארץ ישראל', אלא לחיות בארץ חיים מלאים ושלמים, חיים של משפחות, חיים שמחזיקים את עצמם כלכלית, ליטע עצים ולהוציא את פירותיהם הקדושים של ארץ ישראל, ולקיים בהם מצוות התלויות בארץ. הם שאפו לחיים, בהם אין צורך להסמך על תורמים ונדיבים, אלא עומדים הם בזכות עצמם. ממילא, הצורך בכספי החלוקה הוא זמני, עד שיתבססו במקום.

קמפיין "תעמוּלָה" מתקנת "תשפ"ב כל ההתעוררות - בזכותך!

"לעשות פעלים לעורר אהבה וחמדה בלבבות עם בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, להיותם חושקים ומחמדין לארץ חמדה של אבותינו, ואש יקוד בקרבם לבוא ולירש את הארץ הקדושה... שיחדור בכל בית יהודי ושיפעיל כל נשמה יהודית למען ארץ ישראל... וזוהו ... יתוקן הקלקול, ויסתלק הקטיגור ויתגבר הסניגור ויום הישועה יבוא..."

(הרה"ק ר' יששכר שלמה טייכטל זצ"ל הי"ד, אם הבנים שמחה, פרק ג' סוף אות ס"ג)

בזכות השתתפותכם ובשליחותכם בעז"ה נגיע לעשרות ריכוזים חרדיים ומאות בתי כנסת ונקודות הפצה, כעת גם בארה"ב ובקנדה - כל ההתעוררות שתבוא בעקבות כך - בזכותך!

שותף 100 - 340 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 100 גליונות

שותף בכיר 170 - ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 50 גליונות

שותף 85 - ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 25 גליונות

פטרונו בית כנסת - 34 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 10 גליונות

היה שותף, נשפיע יחד!

ד"ר "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה
yberman613@gmail.com | 0533191618

הקשה, וחולשה נפלה על הכל בהעדר מזון וטיפול רפואי מתאים. אין בית אשר אין שם מת. משפחות שלמות נכחדו, והמוני יהודים נפלו חללים. רבים ניסו להציל עצמם בכריחה למדברות וליערות [היום קוראים לזה 'בידוד'...], וההצלחה היתה מועטה. לפני פרוץ המגיפה מנתה קהילת הפרושים בצפת 461 יהודים, ולאחריה מנתה הקהילה 188 נפשות בלבד!

גם רבי ישראל משקלוב איבד רבים מבני משפחתו. הוא ניסה לברוח לירושלים, אך ללא הועיל. בזה אחר זה נפטרו אשתו [נקברה בשפרעם], חתנו, שני בניו ושתי בנותיו. רק בתו שיינדל נשארה [וכן נכד אחד, שהלך לבית עולמו בצרות של שנת תקצ"ד]. כאשר גם בתו שיינדל נפלה למשכב וקדחה מחום, עמד ליד מיטת חוליה אביה רבי ישראל משקלוב, ונדר נדר - אם בתי תקום מחולי זה, אכתוב ספר על מצוות התלויות בארץ. ב"ה בתו קמה מחוליה, והיתה לו לפליטה ממשפחתו הגדולה. לאחר מכן נשא רבי ישראל אשה בזיווג שני וחזר לגליל.

המגיפה נמשכה במשך כשנתיים. ועוד טרם שהתחילה קהילת צפת ללקק את פציעה ולהתחיל להשתקם, נפלה עליהם צרה נוספת...

רצח יועץ המלוכה רבי חיים פרחי

בקיץ תק"פ נרצח רבי חיים פרחי על-ידי מושל עכו.

רבי חיים פרחי היה היועץ היהודי של שליטי הגליל מטעם האימפריה העות'מאנית. בקשריו הוא הצליח להקל מעול המסים המוטל על היהודים, ולהגן על היהודים מפני גזירות המלכות.

רבי חיים פרחי שרת את המושל אל-ג'זאר, את סולימאן, ובעת פטירת סולימאן סייע למנות את בנו עבדאללה למושל עכו. אותו עבדאללה גמל לרבי חיים פרחי רעה תחת טובה, ונתן פקודה לרצחו נפש. שכירי החרב של המושל באו לביתו של רבי חיים פרחי, כרכו חוט חנק סביב צווארו, וזרקו את גופתו לים. למחרת שדרו את כל רכושו. אשתו וילדיה ברחו לכיוון דמשק, אך הם לא שדרו את תלאות הדרך, צער הרצח, ובהלת המנוסה. בדרך נפטרה האישה והובאה לקבורה בצפת.

אחרי הרצח של רבי חיים פרחי, נפל פחד גדול על היהודים, כי רבי חיים פרחי היה מגן עליהם. ואכן, לא עברו ימים מועטים, והוטלו גזירות קשות על יהודי ארץ ישראל

בהן, ומעתה מחברו נקרא על שמו. הספר נכתב במשך כמה שנים, וכתב-היד הובא לבית הדפוס של ר' ניסן ב"ק בצפת, בתקוה שידפס...

עת צרה היא ליעקב - מרד הדרוזים והפלסטינים

בשנת תקצ"ד, פרץ מרד הדרוזים והפלסטינים. **שלוש** שנים קודם לכן, בשנת תקצ"א, כבש מוחמד עלי שליט מצרים את ארץ ישראל מידי העות'ומאנים. הוא רצה להפוך את תושבי ארץ ישראל לנתינים מצריים, והחל להנהיג גיוס חובה לצבא המצרי. הדרוזים והפלסטינים התנגדו לכך, ובשנת תקצ"ד פתחו במרד כנגד השלטון המצרי.

היתה זו תקופה, בה ארץ ישראל נותרה ללא שלטון מרכזי. השלטון הטורקי נסוג ממנה בלחץ הצבא המצרי, והשלטון המצרי לא הצליח לממש את שלטונו. וכבר ידועים דברי המשנה - "אלמלא מוראה של מלכות, איש את רעהו חיים בלעו" - וזה בדיוק מה שקרה בתקופת מרד הדרוזים והפלסטינים.

המורדים פגעו, שללו, בזזו, השחיתו ואף פגעו בנפש בכל מקומות מגוריהם של היהודים. כך היה בירושלים, בטבריה, בחברון, בעכו, בשכם ובכל מקום ישוב יהודי. במסגרת זו נתמקד במה שקרה בעיר צפת.

כותב רבי ישראל משקלוב בהקדמה לספרו פאת השלחן -

"בעת שמוראה של מלכות השומרת על סדרי החברה, פגה מלכם של תושבי הארץ הערביים, הם מרדו במושל על ארץ ישראל ומצרים. הגויים פראי אדם, שכני העיר צפת, באו כשהם נושאי חרבות ורמחים ונכנסו לבתי היהודים, במטרה להרוג ולהשמיד את כל הישוב היהודי. ויתן ה' בלב כל התושבים לברוח אל ההרים, ורבים מהם ברחו אל כפר עין זיתים הסמוך לקבר רבי יהודה בר אלעאי ואביו ורב כרוספדאי, שם כנו והתפללו לה' שיצילם בזכות הצדיקים הקבורים שם. הגויים שהגיעו לצפת שללו ובזזו את כל הבתים, ושברו את הנשאר בבתים, וחפרו בתוך

ויהודי צפת בכללם. ימים ספורים אחר הרצח נאסרו כל היהודים בטענה, שבמשך כל תקופת רבי חיים פרחי הם לא שלמו מסים כראוי. לא עזרו הצגת הקבלות, אישורי התשלום ושאר המסמכים וההוכחות אודות תשלום המס. נגזר על היהודים לשלם סכום עצום של מיסים, סכום שלא היתה שום יכולת לעמוד בו. בסופו של דבר, מי שהציל חלקית את המצב היה שר רוסי שבקר בארץ וסדר את העניין דרך הקונסול של מדינתו. הוא טען שהיהודים האשכנזים הם אזרחי רוסיה, ולכן הם פטורים מהמיסים. בעקבות כך הגיעו להסדר כספי, ונפטרו מהגזרה הקשה.

אך מישועת המיסים קמה גזירה חדשה. כעבור שנתיים, בשנת תקפ"ב, פרצה מלחמה בין טורקיה לרוסיה, וקמו מלשינים שהעלילו על היהודים האשכנזים 'אזרחי רוסיה', כי הם פועלים למען האויב בשעת מלחמה...! מנהיגי היהודים הושמו במאסר, והפעם הקונסול הרוסי לא רצה להתערב לטובתם. רק בנס הצליחו להוכיח, כי מדובר בעלילות שקר, והם שוחררו ממאסרם^[*].

קריסת בתים מרוחות עזות וגשמי זעף

ועוד צרה זו עוברת, וצרה חדשה תחתיה באה.

בחורף תקפ"ה נשבו בצפת רוחות עזות וגשמי זעף. שלג ירד על הארץ במשך עשרה ימים רצופים! במשך עוד חודש שלם המתינו עד שהוא נמס. באותו חורף קרסו על יושביהם בתים רבים בעיר צפת, ומי שניצל מההריסות נותר חסר כל. גם ביתו של רבי ישראל משקלוב נפל, ובנס יושביו לא נפגעו. הוא ראה בכך אות משמים, שתובעים אותו על שטרם קיים את נדרו. עם שוך הסערה פנה רבי ישראל לכתוב את ספרו, שנקרא בשם 'פאת השלחן' - ספר זה עוסק בהרחבת ההלכות התלויות בארץ, שהשלחן ערוך קצר

[*] נציין, כי במלחמת העולם הראשונה, המורקים גרשו מן הארץ כל מי שהיה אזרח של אחת המדינות שנלחמו בטורקיה. הישוב היהודי בארץ התרדלל אז מאוד.

קמפיין "תעמוּלָה מתקנת" תשפ"ב כל ההתעוררות – בזכותך!

לע"נ לאה מרים בת ר' ישראל	100 גליונות
לע"נ ר' שמואל שמשון בן ר' ישראל	100 גליונות
לע"נ ר' יהושע בן ר' יוסף	100 גליונות
לע"נ ר' גרשם בן ר' אברהם	100 גליונות
לעילוי נשמת האשה הצדקנית אילה זלובה בת רבי ישראל ע"ה נלב"ע ג' אלול תשע"ט	50 גליונות
לע"נ כ"ק מרן האדמו"ר רבי יוחנן בן רבי משה זצ"ל מערליץ	30 גליונות
מזל טוב יהודה טורסקי ורעייתו לרגל נישואיהם, זיכר לנשות בית נאמן בישראל, בארץ ישראל	30 גליונות
לזכר נשמת הרה"ח חיים שמואל מאיר בן הרה"ח יצחק פיטס ז"ל הונצח על ידי נכדו לע"נ ר' אברהם ב"ר משה דב ז"ל נלב"ע ז' כסלו תשע"ט	25 גליונות
לע"נ ראש ישיבת לב בנים, הרב יששכר אריה ליב בן הרב אברהם יהושע העשיל ויבנה זצ"ל	25 גליונות
לאוקמב שכינתא מעפרא	18 גליונות
לע"נ צבי בן דוד יוסף שטארק הי"ד	18 גליונות
חנה פעסל בת יצחק דובער שטארק (לכית וויס) הי"ד	18 גליונות
חבר, איש ארץ ישראל: מאיר אהרון בן ניסים זייתוני ז"ל	18 גליונות
להצלת מילך בת דפנה ציפורה	15 גליונות
להצלת משה כהנא ומשפחתו שזיכו לעלות ולהשתקע בארצנו הקדושה	15 גליונות
לרפואת משה חיים בן ציפיה	15 גליונות
לעילוי נשמת ר' יצחק ב"ר אפרים הלוי ע"ה	15 גליונות
לעילוי נשמת מרים בת ר' משה זאב ע"ה	15 גליונות
להצלת עם ישראל	15 גליונות
להצלת נפתלי בן אהובה	10 גליונות
לע"נ חיה שרה בת ר' שמואל בן ציון ע"ה	10 גליונות
לע"נ רחל בת חנה	10 גליונות
לזכות קיבוץ כל נדחי ישראל במהרה בימינו	10 גליונות
להשבת משפט התורה, וחייבו כל יראי ה' מכל העיבורים.	10 גליונות
למצאת זיווג הטוב עבור ורד בת ניקול	10 גליונות
רפואה שלמה לאהבת בדיצה לאה.	10 גליונות
לזכות ב"ד ומשפחתו, שזיכו לעלות ולהשתקע בקרוב בארצנו הקדושה	10 גליונות

היה שותף, נשפיע יחד!

דרך "נדרים פלוס" – "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה

yberman613@gmail.com | 0533191618

הבתים לחפש שמא הוטמנו שם דברים. כך עשו שלושים ושלושה יום, ונתקיים 'והלליל יחרב'. הם גם נכנסו לבית הדפוס והחריבוהו, ונכתב היד של הספר 'פאת השלח' ניצול בנס. הם גם באו לבתי הכנסת ובתי המדרשות וטימאו אותם, השליכו את ספרי התורה לארץ ועינו נשים עליהם, וכל קדשי התפילין ומזוזות הבתים שללו ובזזו והשליכו, ויקחו מספר התורה ועשו מזה רצועות לסוסיהם ונעלים לרגליהם, והיו שמחים בצרותיהם של ישראל".

במשך שלושים ושלשה ימים ברחו יהודי צפת מבתיהם. באותם ימים עשו הכוזבים בבתיהם, ואין לאל ידם של היהודים להושיע. הבורחים היו בצרה גדולה, ולא היה אוכל ומים לעדה. משפחות נסו לכל עבר, ולעיתים התינוקות לא היו ליד אימותיהם, ולא יכלו לינוק. הפליטים שנשו מן העיר תוארו כך – "עוד יהודים הרבה מכף רגל ועד ראש אין במתום רק פצעים ודם הרבה יצא מהם." ואפילו להודיע לשלטונות היה בלתי אפשרי, כי הפורעים מדרו בהם, ועשו סגר על העיר והאזור, ולא היה אפשר לצאת לדרך. מי שהמורדים תפסו – הפשיטוהו וערכו עליו חיפוש, שמא הוא מחביא דברי ערך על גופו, ובמקרה ה'טוב' שלחוהו לנפשו.

עד שהגיעו השלטונות, בתי היהודים בצפת הושחתו ונבזזו. בית הדפוס, כאמור, נחרב, ורק בדרך נס ניצל כתב היד של הספר 'פאת השלח'. מלאכת השיקום החוזרת ונשנית לא היתה קלה. הספר הודפס בצפת כעבור שנתיים*.

המביט לארץ ותרעד!

לא עברו שלוש שנים, והגיעה רעידת האדמה המפורסמת של צפת.

בכ"ד טבת תקצ"ז, רעדה הארץ בגליל, ומקומות ישוב רבים נפגעו. את המכה הקשה מכולם ספגו הערים צפת וטבריה, והן נחרבו בצורה שלא תאמן.

רעידת אדמה זו לא היתה הראשונה וגם לא האחרונה. עוד בשנת תקצ"ד, בנוסף למרד הדרוזים והפלאחים שתואר לעיל, התרחשו גם שתי רעידות אדמה. אך הקודמות פגעו בעיקר ברכוש. זו פגעה בנפש, ובממדים מבהילים. גם בשנת תק"כ התחוללה רעידת אדמה קשה בצפת, בה נהרגו רבים, אך זו היתה הקשה שכולן.

[*] ספר מפורסם נוסף של רבי ישראל משקלוב הוא "תקלין חרתי" על מסכת שקלים.

רבן של ישראל החתם סופר כתב אגרת אודות האסון בצפת, וטען שזו קפידא משמים על שהתמקדו בצפת והזניחו את ירושלים. "רעידת הארץ הוא מקנאת ירושלים", הוא כותב, ומרחיב בדברים ומפרט - "והנה נשתכחה לגמרי... ושמו פניהם לצפת כי שם קבר איש האלהים הרשב"י במירון והאר"י בצפת, וכל העולים לארץ ישראל לא שמו פניהם אלא לצפת ולטבריה, וירושלים נשתכחה לגמרי" [**].

בשנים אלו לא היו עדיין אמצעים למדידת רעידות אדמה, וגם 'סולם ריכטר' טרם הומצא, אך התוצאות צועקות את עוצמתה האדירה. הערים צפת וטבריה נחרבו כמעט לגמרי. בצפת היו מפולות ענקיות, וטבריה גם הוצפה בגלי צונאמי שעלו מן הכנרת. החורבן היה כה גדול, עד שבצפת אנשים כמעט לא יכלו למצוא היכן עמד ביתם, ורק במאמץ רב הצליחו לזהות את מקומם. הבתים והרחובות הפכו לגל אבנים אחד גדול.

סוף הקהילה היהודית בצפת?

קהילת הפרושים בצפת קבלה עליה את הדין, ועזבה את צפת לגמרי. הם עברו לירושלים ביחד עם חלק מהקהילה החסידית, הצטרפו לאחיהם מהקהילה הספרדית בעיר, והניחו את התשתית לשוב האשכנזי בירושלים. נראה היה, שזה סופה של צפת היהודית, וקללת המשנה - "בעקבתא דמשיחא... הגליל יחרב" - התקיימה במלואה.

רבי ישראל משקלוב עבר עם קהילתו לירושלים. כעבור שנתיים, בט' בסיון תקצ"ט, הוא נפטר בעת נסיעה לטבריה. שם נקבר בבית העלמין העתיק של העיר, סמוך מאוד למקום מנוחתו של מנהיג הקהילה החסידית, רבי מנחם מנדל מוויטבסק בעל 'פרי הארץ'.

נראה, שאת השלום שרבי מנחם ניסה להביא בחייו - הצליח להביא במקום קבורתו.

מנהיג הקהילה הפרושית בירושלים אחרי פטירתו של רבי ישראל היה חתנו רבי ישעיהו ברדקי, בעלה של בתו שינדל, עליה סופר לעיל.

ברעידת אדמה זו נהרגו כאלפיים יהודים, שהיו כשליש מכלל יהודי ארץ ישראל באותה תקופה! גם מבין אלו שנותרו בחיים היו הרבה בעלי מומין. תקופת החורף הקרה והגשומה הקשתה מאוד על מאמצי החילוץ, ורבים נשארו קבורים תחת ההריסות, ללא אפשרות להביאם לקבר ישראל בצורה מסודרת. גם פצועים רבים נשארו תחת ההריסות, וצוותי החילוץ וההצלה לא הצליחו להגיע לכולם. החורבן היה כה גדול, עד שרבי ישראל משקלוב התיאש מיכולתו לשקמו, וכתב שרק מלכות יכולה לבנות את צפת מחדש [1].

מעשה מופלא התרחש בבית מדרשו של ה'בית עין' בעת רעידת האדמה. כשהתחילה הארץ להזדעזע, רבי אברהם מאבריש התפלל בבית מדרשו תפילת מנחה. מיד הוא קרא לתלמידיו להסתופף תחת טליתו, והבטיח שמי שיגיע אליו ינצל. וכך היה! העיר כולה חרבה, קירות בית המדרש נפלו, אך אותו חלק בו עמד רבי אברהם מאבריש נשאר עומד על תלו, כולל הגג שעמד באוויר על כרעי תרנגולת. נס זה מסופר לדורות וכתוב על לוח במקום קבורתו בבית העלמין של צפת.

צפת פתאום תחרבי
צפת פתאום תמותי
צפת פתאום תצעקי
צפת פתאום תבלעי
צפת פתאום תבנה
צפת פתאום תכונן
צפת פתאום תקדם
צפת פתאום תגן

מתוך דבריו של ר' ישראל משקלוב צעריים הספד וקוים להרועי הרעש של שנת תקצ"ז

[**] מודפס בדרשות חתם סופר, חלק שני, שנת תשל"ד עמ' שצ.

[*] רבי ישראל משקלוב עצמו שהה באותה עת בירושלים, כך שהוא ניצל מרעידת האדמה.

ועדיין לא שב ה' מחורן אפן

ועדיין נשארו יהודים בצפת. יהודים שניסו להחיות את המקום. אך מידת הדין לא תמה. עוד ארבע שנים של סבל עברו היהודים, עד למעשה מופלא נוסף של ה' בת עין, שקבל עליו את יסורי המקום.

אחרי חורבן צפת ברעידת האדמה, העיר החרבה הפכה לביזה. הערבים כזזו את רכוש היהודים שהיה קבור תחת ההריסות, והקהילה היהודית – שנראה היה שאין סוף לצרותיה, וכבר אין מה לבזוז ממנה – עדיין לא תמו יסוריה.

ואם לא די בכך, מתוך גלי ההרס והחורבן, מתוך המתים המוטלים תחתיהם באין קובר, מתוך הפצועים שלא הצליחו להגיע אליהם, פרצו מגפות נוספות בעיר צפת. כקדומותיהן, גם מגפות אלו הפילו חללים רבים, ונראה שלא שב ה' מחורן אפן. רבי אברהם אבריש עצמו חלה במגפה, ורבים התפללו לרפואתו בתוך שאר חולי ישראל. אך רבי אברהם עצמו סבר אחרת. הוא הודיע למקורביו שהוא ימות במגפה, והוא יהיה החלל האחרון בה. וכך היה. ביום י"ב בכסלו תר"א, נפטר ה' בת עין, והמגפה נעצרה.

סוף תקופת היסורים

כך תמה 'תקופת היסורים'. דבקות חזקה באמונה נדרשת כדי לסבול כאלו יסורים, ולהאמין שכך נראית אתחלתא דגאולה. אך חזקים היו עליהם דברי הגאון מוילנא, שצריכים אנו למסור נפשנו בסבל וצרות בתקופת 'אתחלתא דגאולה', כדי לסכר פיו של הסטרא אחרא, ולקנות את ארץ ישראל הנקנית ביסורין. מכאן ואילך מתחילה תקופה חדשה בתולדות צפת. תקופה שמתחילה כמעט מאפס ומחורבן מוחלט.

אך לא אלמן ישראל. רבש"ע שלח את רבי שמואל הור, להיות שליחו לשקם את העיר צפת. רבי שמואל הור, צאצא של בעל התוספות יום טוב, היה מרבני הקהילה האשכנזית בצפת. הוא היה בצפת ביום הרעש הגדול, ואבד את בני משפחתו. אף הוא עצמו היה קבור תחת ההריסות עד חוטמו, ובחמלת ה' עליו הצליחו להסיר מעליו את גלי האבנים, ולהוציאו עם נשמת חיים באפן, כשגופו שותת דם, מלא פצעים וחבורות, וידו שבורה. הוא לא התיאש מהחורבן המוחלט, ובחסידי שמים החל לשקם את העיר צפת.

על כך, בע"ה – בפעם הבאה.

קמפיין "תעמוזה מתקנת" תשפ"ב השותפים שלנו כותבים

"אני תורם, כי אני סובר שחשוב לקדם את המודעות לענייני ארץ ישראל בין לומדי התורה"
- אורי ק.

"לאחר שהתחברתי לחלק מהרעיונות, נוכחתי לראות שבלי התרומה הקטנה שלי בלתי אפשרי להמשיך בהוצאה לאור של העלון"
- ש.י. בני ברק

"למען הרמת קרן עמנו וארצנו וקירוב גאולתנו השלמה"
- י.ג. עפולה

"כי הם היחידים שאומרים שצריך מדינת הלכה"
- ש.מ. ירושלים

"קדושת ציון מבטאת את הערכים עליהם גדלתי וחוננתי, הערכים עליהם מסרו את נפשם אבותי ואבותיהם, הערכים עליהם השתוקקו וכספו קדושי עליון גדולי האומה. אהבת ארץ ישראל, דרישת ציון ודרישת בית המקדש. ערבות הדתית אמתית ודאגה לגורל, עתיד וצביון האומה הישראלית כולה"
- נ.נ. פלוג, קרית גת

שותף 100 - 340 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 100 גליונות

שותף בכיר - 170 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 50 גליונות

שותף - 85 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 25 גליונות

פטרוני בית כנסת - 34 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 10 גליונות

היה שותף, נשפיע יחד!

דרך "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה

yberman613@gmail.com | 0533191618

הגאולה השלמה לאחר התיקון הרוחני

הרב חיים דוידוביץ'

חֲרֻבוֹתָם לְאֹתִים וְחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמִזְמוֹרוֹת לֹא יֵשָׁא
גֹי אֶל גֹּי חָרֵב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה" (ז-ג).

כל רואה יכיר, כי פרשה זו אינה נראית קשורה למקראות הקודמים אליה והבאים אחריה, בהם מדבר הנביא אודות הטעון תיקון בעם, כאשר הנביא מתאר איך יחזור המצב להיות כבתחילה. ואילו השלמות המתוארת

בפרשה - זוהי הופעה נוספת ונושגת של השבת המצב כבראשונה, כי היא שלמות מופלאה שלא היתה מעולם.

המפרשים נדרשו לכך, ומכלל דבריהם אנו למדים, כי פרשה זו נדרשת לפניה ולאחריה. ולפי דרכנו

למדנו, כי לאחר שתיאר את הקלקול והעמדת המצב על תיקונו כבתחילה, מוסיף ישעיהו, כי באחרית הימים - לאחר תיקון כל מה שהתקלקל - מיועד להם עתיד מזהיר מאד אשר כמוהו לא נהיה מעולם, מעבר לחזרת המצב להיות כבראשונה. בשתי הפרשות שלאחריה הוא מוכיח את העם לאור חזיון זה. אבל מיקום הפרשה אינו מלמד על עיתוי התממשות חזיונה, כי אין כאן הבטחה שמיד לאחר שישובו השופטים כבראשונה יהיה הר בית ה' נכון בראש ההרים, שהרי המקרא מדגיש שהוא דבר אשר חזה ישעיהו לאחרית הימים, מה שלא נאמר על היעודים הקודמים אליו^[*].

[*] מה עוד, שכבר התבאר שחזונו ישעיהו שבחלק הראשון יועדו מתחילה לימות חקיהו, ואילו נבואה זו נאמרה לאחרית הימים. וכן כתב בהרי"ב אברהם אבן עזרא, וז"ל: "זאת נבואה אחרת, גם היא דבקה. כי ציון עתה תפדה מיד סנחריב, ועוד יבוא עת שתהיה לה מעלה גדולה. והנה אמר 'באחרית הימים', והם ימי המשיח שהם אחרית ימי עולם".

פרקים ב-ד בהמשך ישיר לפרק א

בבואנו להתבונן בפרוש חזיונות ישעיהו ותוכחותיו שבפרקים ב-ד - בהתאם לעקרון שקבענו בהקדמה, ולפיו עלינו לבחון כיצד המקראות מפרשים את עצמם על-ידי שנחתור להבין את ההקשר הכולל - בבואנו לבחון פירוש חזיונות ישעיהו ותוכחותיו שבפרקים ב-ד, נראה כי הם המשך ישיר לחזונו שבפרק א. בפרק א הובא הענין הכללי של התוכחה אשר חזה על יהודה וירושלים, כאשר הכוונה הכללית בדבריו היא להוכיח את ישראל שישוּבו

למוטב עד אשר לא יבואו ימי הרעה, כי אם לא ישובו - יענשו קשות. אמנם מבואר, כי גם אם לא ישובו, מובטח להם התיקון על-ידי שיסיר מהם ה' את אלה שגרמו לעם לתעות מדרך ה', כפי שהתבאר במאמרים הקודמים.

שלמות גילוי כבוד ה' באחרית הימים - לאחר העמדת המצב כבראשונה

הפרשה הראשונה שבפרק ב היא 'הַדְּבָר אֲשֶׁר חָזָה יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֱמוּץ עַל יְהוּדָה וְיִירוּשָׁלַם' (ז-ב). בה מתבאר ישעיהו על הופעה עצומה של אור ה' והדרו באחרית הימים, עד אשר אפילו הגויים יכנעו מפניו, ויבקשו ללכת בדרכיו, וזה אשר חזה: "וְהָיָה בְאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הָהָרִים וְנִשָּׂא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם, וְהָלְכוּ עִמָּם רַבִּים וְאָמְרוּ לָכֹו וְנַעֲלֶה אֵל הַר ה' אֵל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנֹו מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַחֲרֵיתָיו כִּי מִצֵּין תֵּצֵא תוֹרָה וְיִדְבַּר ה' מִיִּירוּשָׁלַם, וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְתוּ

קמפיין "רעמוזה" מתקנת "תשפ"ב כל ההתעוררות - בזכותך!

"כשנתקלתי בגליונות שהם ממש הפלא ופלא ומלא תוכן, לא רק שמצאתי את המקום שמבטא את כל המסרים האלו באופן כ"כ בהיר וברור, אלא יותר מכך, מצאתי שאני היחיד בזה, אלא ברוך ה' יש ציבור יהודים גדול שחי עם המציאות, להכיר ולראות את חסדי ה', את דברי הנביאים הקדושים שמתממשים ומתקיימים לפני עינינו"

- שרולי ב., בורז פארק

"החיבור בין ציבור יראי ה' וארץ הקודש הינו טבעי ומובהק. העומק ההכרות עם קדושת הארץ המובטחת, לא תמיד נמצאת בסדרי הלימוד, וממילא, כפועל יוצא - הקשר עם ארץ הקודש רפוי לעיתים קרובות. 'קדושת ציון' ממלאת רכיב חשוב ביותר בתודעה ובהעמקת הקשר התורני עם ארץ הקודש. כאיש ציבור משתתף הערב והשכם לבנות את קומת הרוח בארצנו, שנלחם על הארץ כפשוטו - אני מוצא את 'קדושת ציון' כארגון בעל משמעות אדירה וחשובה לחיזוק ציבור יראי ה' והקשר עם ארצנו."

- הרב אלעד צדיקוב
חבר מועצת העיר הרצליה

שותף 100 - 340 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 100 גליונות

שותף בכיר - 170 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 50 גליונות

שותף - 85 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 25 גליונות

פטרוני בית כנסת - 34 ₪ לחודש

עלות הדפסה ומשלוח של 10 גליונות

היה שותף, נשפיע יחד!

דרך "נדרים פלוס" - "אגודת קדושת ציון"
לדרכים נוספות להעברת תרומה

yberman613@gmail.com | 0533191618

סימוכין להנחה זו, ולפיה נבואה זו לא באה כהמשך למאורעות המובטחים קודם אליה, נמצא בכך שפרשה זו ממש ניבא גם מיכה (פרק ד) עם שינויי לשון מזעריים, "דאמר רבי יצחק סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד" (פסידרין פט), אלא שהוא התנבא על יעוד מופלג זה בהקשר אחר. שם הוא מתנבא על חורבן ירושלים והר הבית, אשר על כך הוא מנחם את העם כי עוד עתיד להיות הר בית ה' נכון בראש ההרים וכו'. נמצאנו למדים, כי פרשה זו באה להבהיר את תכלית השלמות המיועדת בקצרה, כל פעם בהקשר אחר.

תוכחת ישעיהו לאור העתיד המזהיר

בשתי הפרשות שאחרי הפרשה אשר חזה ישעיהו, מוכיח הנביא את ישראל לאור מה שעתיד להתברר, שכאשר מתגלה אור ה' והדרו נכנעים הכל מפני פחדו והדר גאונו, ואם כן ראוי כבר מעתה לנהוג כך, מאחר וזו האמת, גם כאשר אין היא נראית בגלוי. מדבריו ניכר בביור, שאין כאן כלל תוכחת פורענות, אלא הנביא דורש מתחנן אליהם - 'בית יַעֲקֹב לֵכוּ וְנִלְכֶה בְּאוֹר יְהוָה' (ב). ואף כאשר הוא מתאר את המצב העגום של העם, אין הוא פונה אליהם ישירות, אלא כביכול פונה אל ה' בנוכחותם, החל מאומרו 'כִּי נִטְשָׁתָה עִמָּךְ בֵּית יַעֲקֹב' - והטעם הוא משום כי הם נטשו את ה' - 'כִּי מָלְאוּ מִקְדָּם וְעֲנָנִים כְּפָלְשָׁתִים וּבִילְדֵי נִכְרִים יִשְׁפִּיקוּ' (א), כשהסיבה לכך היא גאוותם ורום לבם, שהגיעה להם בעקבות ריבוי נכסיהם - 'ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאצרתיו ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכבתיו' (א), ולכן - 'ותמלא ארצו אלילים למעשה ידיו ישתחוו לאשר עשו אצבעתיו' (ב), ועונשים הוא כי 'וישח אדם וישפל איש ואל תשא להם' (ט).

לאחר מכן הוא מתאר איך ידברו איש אל רעהו כאשר יתגלה ה' בפחדו והדר גאונו, לאמר: 'בוא בצור וְהִטְמֵן בְּעֶפֶר מִפְּנֵי פֶחַד ה' וּמִהֲדָר גָּאוֹ' (א), כי 'עֵינֵי גְבוּהוֹת אָדָם שֹׁפֵל וְשֹׁחַ רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָּב ה' לְבָדוּ בְיוֹם הַהוּא' (ב). בפרשה שלאחריה (ב-כט), האחרונה לפרק ב', מתאר ישעיהו בפרטות איך ישח גבוהות האדם וישפל רום אנשים ויהיה נשגב ה' לבדו ביום ההוא.

התיקון מתואר בפרק א בקצרה ומורחב בפרקים ג-ד

כאמור, התוכן של פרק ב כולו נכנס כבדרך אגב, להבטיח לעם כי עתיד הקב"ה להטיבו באחריתו, ולהוכיחו

ולפרשם, ולהוכיח את העם, כי אם לא ישובו בתשובה – יאלץ כביכול הקב"ה לתקנם בעצמו, ואז יענש כל עושה רשע. כי הנה כאשר התאונן ישעיהו בראשית חזונו על השחתת העם, בלטו בדבריו שני דברים שגרמו לזעם ה' ולמיאוסו את העם, וכה נאמר – 'היו גוי חטא עם כבוד זרע מרעים בני מושחיתים עזבו את ה' נאצו את קדוש ישראל נזרו אחרו'. 'גוי חוטא עם כבוד עון' הוא הקדמה כללית, ובפרט אתה מוצא, כי פשיעתם היתה גם מצד קלקול מעמדם כממלכת כהנים וגוי קדוש' בהיותם עתה 'זרע מרעים בני מושחיתים', וגם מצד עזבם את ה' כאשר נאצו את קדוש ישראל נזרו אחרו'.

בפרשות הבאות, מבאר ישעיהו בפרטות כיצד יסיר ה' את השרים הסוררים, וכיצד יזקק את הכסף מן הסיגים והבדילים. מדבריו מבואר, כי הקלקול הישיר שנגרם על-ידי השרים הוא קלקול החברה בגזל ורציחה וכל חלאת חברת בני האדם, ואילו הקלקול שנגרם מאלו שנמשלו לסיגי הכסף הוא מה שהיו שטופים בזימה. שני קלקולים אלו היו תמיד סיבה להשחתת צלם אנוש ולסיבה לשפיכת זעם ה' עד השמד העושים אותם. דור המבול השחיתו כל בשר בזימה ומלאה הארץ חמס, עד שהשחיתים ה' מן הארץ. אנשי סדום היו רעים וחטאים לה' מאד בקלקול החברה כנודע, וגם בזימה, כפי שעולה מדרישתם מלוט – 'איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אותם' (בראשית י"ט ה'), עד שהפך ה' את עריהם (ראה מנחם וירא ונלק). יושבי ארץ כנען השחיתו את הארץ בזימה, לכן קץ ה' בהם (ויקרא כ ג) והקיא אותם הארץ (שם י"ח כה), וגם בגזל קלקלו, וכפי שזוהר כנען את בניו לאהוב את הגזל ואת הזימה ושלא ידברו אמת (פסחים ק"ג).

כל האמור נכון ביחס לזעם ולעונש הניתן על אלו המקולקלים בגזל וזנות. אלא שמלבד עצם קלקול צורת אנוש שבקלקול הסדר המדיני וריבוי הזימה – הם גם אלה המביאים את עושיהם למרוד בה'. זאת, כי אחר אלה נמשך האדם ביותר, כמו

בעקבות העתיד להיות באחרית הימים. בפרשה שלאחריה, עמה מתחיל פרק ג', ניכר כי ישעיהו חוזר לדבריו, שבחלק השני שבפרק א. שם התבאר, כי אם לא ישובו ישראל בתשובה, יסיר ה' מהם את בעלי הרעות החולות שהחלו את העם, אלא שבפרק א' הרצה בקצרה את מה שהרחיב בפרקים ג-ד.

כי הנה בפרק א תמה ה' ואמר: 'איכה היתה לזונה קריה נאמנה, מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים' (ס"ב). יש כאן שתי תמיהות – כלפי המקום תמה 'איכה היתה לזונה קריה נאמנה', וכלפי המצב החברתי המקולקל תמה 'מלאתי משפט צדק ילין בה' – ועתה מרצחים'. ועליהם השיב, כי שתי הנה הסיבות. האחת – 'כספך היה לסיגים סבאך מהול במים' (ס"ב). השניה: 'שריך סוררים וחברי גנבים כלו אהב שחד ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם' (ס"ב). ובהעיר לב נמצא, כי 'כספך היה לסיגים' הוא הסיבה שבגינה הקריה הנאמנה כולה נראית כזונה, ואילו 'שריך סוררים' הם הסיבה לקלקול החברתי, כאמרו 'כולו אוהב שוחד' וגו'.

והתיקון לכך, אמר הנביא בשם ה' בקצרה – 'ואשיבה ידי עליך ואצרך כבר סיגך ואסירה כל בדיליך', שהוא מקביל ל'כספך היה לסיגים'. ואילו לקלקול ראשי העם יאמר: 'ואשיבה שפטך כבראשנה ויצחק כבתחלה'. 'אחרי כן' יתקנו שני עיקרי הקלקול האמורים, ואז 'קרא לך עיר הצדק' מבחינה חברתית, 'קריה נאמנה' כלפי המקום. בכך יתקון העם ממילא, כמבואר בהמשך המקראות עד סוף פרק א, וכפי שהארכנו בזה במאמרים קודמים. כלומר, ישעיהו מתמקד בתיקון שיצא מכל התהליך, ולא באופן ובדרך שהוא יעשה. והטעם לכך הוא כמו שהתבאר במאמרים קודמים, כי עיקר כוונתו בדבריו אלה הוא הבטחת התיקון.

עיקר ההשחתה וראשיתה בגזל וזנות, והם הביאו למרוד בה'

[*] וכן כל פרשת פלגש גבבעה רוויה ברמזים עבים להצאת סדום, וגם שם כמעט ונכחד שבת מישראל.

ישעיהו אומר בזאת, כי הסרת מנהיגי העם תגרום סבל רב בירושלים וביהודה - 'כִּי כִשְׁלָה יְרוּשָׁלַם וַיהוָה נָפַל' (ט), וזה יהיה להם לעונש על שהלכו בעצת הרשעים ולא בדרך צדיקים, עד - 'כִּי לְשׁוֹנֵם וּמַעֲלִיָּהֶם אֶל ה' לְמִרוֹת עֵינֵי כְבוֹדוֹ' (טז), שמקביל לשיא הקלקול המתואר בחלק האחרון שבתאור קלקול העם בראשית

חזון ישעיהו - 'נֹאצוּ אֶת קִדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נוֹזְרוּ אַחֲרָיו'. ומפרש עוד, כי מה שהביאם למרידה נוראה כל-כך, הוא כי 'הַפְּרַת פְּנִיָּהֶם עָנְתָה בָם וַחֲסָאָתָם פָּסְדָם הִגִּידוּ לֹא בְחֲדָיו', והן שתי השחיתויות הנקובות מעלה. 'הַכֶּרֶת פְּנִיָּהֶם עָנְתָה בָם' היא עזות פניהם, שהיא המביאה אותם לחטא, כמו שאמרו חז"ל (מס' דרך ארץ פ"א ה"ט) - "כל מי שאין לו בושת פנים במהרה הוא חוטא, שנאמר הכרת פניהם ענתה בם". ועיקר החטא הבא מעזות פנים הוא בזנות, כמו שכתב בה"ג (ס' נט, ו) "ע"פ פסוקים (מס' מדרים ב), 'וַחֲסָאָתָם כְּסוּדֵם הִגִּידוּ' - כנגד החטאים שבין אדם לחברו, כמו שכתב כאן המלבי"ם, כי הוא היה עיקר רעת סדום.

באמור, עונש זה בא על ידי מעשה תיקון שהוא הסרת השרים הסוררים, אחר שהעם לא עשו כן מעצמם אלא הלכו אחריהם, כאמרו להלן - 'עַמִּי נִגְשִׁיו מֵעוֹלָל וְנָשִׁים מְשֻׁלוּ בּו עַמִּי מֵאֲשֵׁרֵיךָ מִתְעִים וְדָרְךָ אֶרְחֵיךָ בִּלְעָד' (יט). ועל-כן כן הוא מדגיש, כי הם עצמם המיטו עליהם את הרעה - 'אֲוִי לִנְפֹשָׁם כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה'. ועל-כן הוא מוכיח בזה את העם לאמר - 'אֲמַרו צִדִּיק כִּי טוֹב כִּי פָרִי מַעֲלִיָּהֶם יֵאֱכֹלוּ, אֲוִי לְרָשָׁע רָע כִּי גָמול יִדְּיו יַעֲשֶׂה לוֹ' (כ-כא).

המשך באור דברי הנביא יובא במאמר הבא בעז"ה. שם נראה כיצד פרשות אלו מתאימות לדברי הגמרא במילה (י: אורות סדר הגאולה, שכפי שנתבאר במאמרים הקודמים - הוא מדבר בעינא ד'לא זכו', ונראה כיצד כל המתואר בדברי הנביא יתכן גם לאחר קיבוץ גלויות. ■

שאמרו חז"ל (תגינה יח), כי גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתם. ואחר שנותן האדם דרור ליצור, על-אף שידוע שהוא מורד בזה בקונו שאסר עליו את הגזל והזימה - כיון שעבר ושנה, שוב אינו משים על לבו עול תורה ומצוות, ובא מכך לעבור על כל אשר צווהו ה'. נמצא, שכאשר באים לתקן את העם, יש לתקן תחילה שתי מגרעות אלו, הם העמדת המשפט והצדקה על מכונם, והעברת מחסאי העם בזנות והסרת חנינם.

אמנם עיקר הגורם להפרת הברית והנאמנות להקב"ה, הוא חטא הזנות, שגם הוא מושרש ביסוד הפרת ברית ונאמנות, ועל-כן כאשר תיאר הנביא בפרק א' את תכלית קלקול הזנות, אמר שהוא 'עֲזַבְתֶּם אֶת ה'', בבחינת 'היתה

לזונה קריה נאמנה', לאמר כי היתה שטופה בזימה גרמה לה להיות לזונה גם כלפי קונה. כל זה - לצד תכלית הקלקול החברתי, שהיא הרציחה - 'מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים'.

הסרת השרים הסוררים כתיקון לעם ובעונש על מעשיהם הרעים

בפרשה זו פותח ישעיהו תחילה במה שסיים - הוא קלקול ראשי העם - ומתנבא שיסירו ה' מירושלים ומיהודה, תוך שהוא מונה אותם בפרטות - 'כִּי הִנֵּה הָאָדָן ה' צָבָא-אוֹת מְסִיר מִירוּשָׁלַם וּמִיהוּדָה מִשְׁעָן וּמִשְׁעָנָה כָּל מִשְׁעָן לָהֶם וְכָל מִשְׁעָן מִים, גְּבוּר וְאִישׁ מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנָבִיא וְקָסֵם וְזָקֵן, שָׂר חֲמִשִּׁים וְנִשְׁוֹא פָנִים וְיוֹעֵץ וְחָכֵם חָרָשִׁים וְגִבּוֹן לַחֹשׁ' (א-ב). ואחר כך מפרש בפרטות את אי-הסדר וחוסר ההנהגה שיווצרו כתוצאה מהסרת השופטים והמנהיגים: 'וְנִתְּתִי נְעָרִים שָׂרֵיהֶם וְתַעֲלֹלִים יִמְשְׁלוּ בָם, וְנָגַשׁ הָעָם אִישׁ בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יִרְהֹבוּ הַנֶּעַר בְּזָקֵן וְהַנְּקֵלָה בְּנִכְבֵּד, כִּי יִתְפַּשׂ אִישׁ בְּאֶחָיו בֵּית אָבִיו שְׂמָלָה לָכֶה קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ וְהַמְכָּשָׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדְךָ' (ד-ה).

אנדרת קדושת ציון פועלת להעמיק את תודעת המרכזיות של ארץ ישראל ביהדות, כמקום שנתנהג בו כאומה שלמה הפועלת על פי התורה. מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובח"ל.

להדרשם לקבלת הגיליון חנים בדוא"ל: kdst-office@gmail.com

תורמים כ-34 ש"ח לחודש ומעלה יוכלו לקבל בע"ה את הגיליון המודפס ישירות לביתם.

חיים שיש בהם

רחבות הדעת בקהילה צעירה ותוססת

יותר ויותר משפחות אנ"ש איכותיות, בוחרות לגור ברחבות הדעת ומנוחת הנפש, לצד מוסדות לימוד איכותיים, בתי מדרש שוקקים וחיי קהילה תוססים.

'אפי קפיטל' בונה את שכונת הקוטג'ים 'אפי בעמנואל' וזו ההזדמנות שלכם להגשים חלום.

קוטג' מפואר עם גינה רחבת ידיים, הבנוי בסטנדרטים הגבוהים ביותר החל משלב התכנון המוקדם, הביצוע ורמת גמר גבוהה לצד סביבה צעירה וקהילתית. ככה בדיוק אתם רוצים לחיות. חיים שיש בהם.

*3363
effi.co.il

אפי קפיטל
נד"ר

גליון זה מוקדש לכבוד ידידי הרב יהודה אפשטיין, יו"ר האגודה הקדושה קדושת ציון, ואתו עמו שאר המתנדבים בעם, הכותבים הנכבדים, המפיצים, ושאר המסייעים, העושים לילות כימים למען השמעת קול ה' ברמה.

לפרסומות, לתרומות, ולהקדשת הגיליון נא לפנות ל- 053-3191618 \ yberman613@gmail.com **דידכם, א.פ.**